

NÉPRAJZI GYŰJTÉS

2018
2019

Igrice Néptánc Együttes KHE

Igrice Néptánc Együttes KHE

NÉPRAJZI GYŰJTÉS

2018
2019

Interreg

Szlovákia-Magyarország

Európai Regionális Fejlesztési Alap

Partnerséget építünk

A kiadványban közzétett kommunikációs anyagok tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.

<http://www.skhu.eu>

Igrice Néptánc Együttes KHE

NÉPRAJZI GYŰJTÉS

2018
2019

Impresszum

NÉPRAJZI GYŰJTÉS 2018-2019

Készítette

*A Jövő Tudósaiért Egyesület az
Igrice Néptánc Együttes
Közhasznú Egyesület
megbízásából*

Tartalom

ELŐSZÓ - BEVEZETŐ	5
A GYÚJTÉSEK IDŐRENDJÉN	7
MÁNDOK – VASA IDA (2018. NOVEMBER 16.)	10
MÁNDOK – VASA IDA (2019. JANUÁR 17.).....	15
MÁNDOK – VASA IDA (2019. JANUÁR 23.).....	19
MÁNDOK – NYUGDÍJAS KLUB (2019. JANUÁR 29.).....	21
MÁNDOK – NYUGDÍJAS KLUB (2019. FEBRUÁR 12.)	32
TISZAMOGYORÓS – GÁL ANDRÁSNÉ (2019. JANUÁR 30.)	45
TISZAMOGYORÓS – GÁL ANDRÁSNÉ (2019. FEBRUÁR 11.).....	64
TISZAMOGYORÓS – GÁL ANDRÁSNÉ (2019. FEBRUÁR 18.).....	83
TISZAMOGYORÓS – IDŐS EMBEREK (2019. MÁJUS 23.)	102
TISZABEZZDÉD – IDŐS EMBEREK (2019. FEBRUÁR 27.)	143
TISZABEZZDÉD – IDŐS EMBEREK (2019. MÁJUS 15.)	151
 MELLÉKLET: VŐFÉLYVERSEK KISKÖNYVE 1927-BŐL, MÁNDOKRÓL	 166

Előszó - bevezető

“Mindössze pár évünk maradt csak, hogy a 19-20. századi néphagyományokat még ismerő régieket felkutassuk, az általuk őrzött népzenei és néptánc kincseket felgyűjtsük, rendszerezzük és azt a szakma és a nagyközönség számára is bemutassuk. Ehhez a jelen projekt adott megismételhetetlen lehetőséget és felejthetetlen pillanatokat.”

Nagy Zsolt - elnök, Igrice Néptáncgyűttes

A szlovák-magyar határmenti régióban évszázadok óta különböző nemzetiségek élnek együtt közös, de részleteiben eltérő kulturális hagyományt kialakítva. Az Igrice Néptáncgyűttes vezetésével megvalósuló határon átnyúló program átfogó célja a népzenei és néptánc tradíciók revitalizálása: A kutatás célja a határmenti térség falvainak felkeresése, azon belül olyan idős adatközlő emberek felkutatása, akik még emlékeznek az autentikus hagyományokra, különös tekintettel a településre jellemző népzenei dallamokra, néptánc motívumkincsekre. Cél és feladat a fellelhető folklorisztikai adatok rögzítése, kategorizálása, majd külső szolgáltató segítségével annak digitális megőrzése.

“Nagyon fontosak a néprajzi gyűjtések. Hiszen ha nem szedik össze, elfelejtik, elvész a kultúránkból. A hagyományaink jelentenek mindent: a múltunkat, jelenünket, jövőnket.”

Nemes Tiborné Vonó Erika - adatközlő, Mándok

A néprajzi gyűjtésről...

A gyűjtés megtervezése több hónapot vett igénybe. A gyűjtés és néprajzi kutatás céltelepülésének **Mándokot** jelölte ki a kutatócsoport. A tervezési és megvalósítási folyamata során feltérképeztük, összegyűjtöttük, rendszereztük a településről fellelhető, már meglévő néprajzi forrásokat, tárgyi és írott dokumentumokat, visszaemlékezéseket. Ezt követően került sor a település személyes felkeresésére, a lehetséges személyek, források, adatközlők elérésére. A településen felkerestük az általános iskolát, a közösségi házat és tájékozódunk azokról a személyekről, (idős emberek személyéről), akik ismerik a több évtizeddel ezelőtti hagyományokat, szokásokat. Így jutottunk el egy idős nénihez, akivel többször sikerült találkozni. Gyűjtést végeztük a helyi nyugdíjas klubban is, ahol idős személyekkel találkoztunk, interjúztunk. Itt az egyik, helyi néprajztörténeti és szociológiai szempontból is a legértékesebb gyűjtött adat az 1927-ben íródott vőfély verseket tartalmazó kiskönyv, illetve az ehhez kapcsolódó néprajzi, helytörténeti háttérinformációk.

Mándokon találkoztunk egy tiszamogyorósi nénivel, akitől sok mindent megtudtunk a szomszédos település életéről, az ő segítségével jutottunk el a településre (**Tiszamogyorósra**), ahol többek között új helytörténeti adatokat, valamint új néprajzi forrásokat találtunk, többek között olyan tánclépéseket találtunk, amiket eddig előttünk még senki nem gyűjtött.

A harmadik település a szintén Mándok szomszédságában található **Tiszabezdéd** település volt, ahol két alkalommal jártunk és találkoztunk idős emberekkel, több órányi hasznos hanganyagot, néprajzi és helytörténeti forrást gyűjtöttünk.

A gyűjtések időrendben

1. 2018. november 10. – A terület feltérképezése
2. 2018. november 16. – Gyűjtés első nap Mándok – VASA IDA
3. 2019. január 17. – Gyűjtés második nap Mándok – VASA IDA
4. 2019. január 23. – Gyűjtés harmadik nap Mándok – VASA IDA
5. 2019. január 30. – Gyűjtés negyedik nap Tiszamogyorós – Gál Andrásné
6. 2019. január 29. – Gyűjtés ötödik nap Mándok – Nyugdíjas klub
7. 2019. február 11. – Gyűjtés hatodik nap Tiszamogyorós – Gál Andrásné
8. 2019. február 12. – Gyűjtés hetedik nap Mándok – Nyugdíjas klub
9. 2019. február 18. – Gyűjtés nyolcadik nap Tiszamogyorós – Gál Andrásné
10. 2019. február 27. – Gyűjtés kilencedik nap Tiszabezdéd – Idős emberek
11. 2019. május 15. – Gyűjtés tizedik nap Tiszabezdéd – Idős emberek
12. 2019. május 23. – Gyűjtés tizenegyedik nap Tiszamogyorós – Idős emberek

MÁNDOK 2018-2019

Igrice Néptánc Együttes KHE

Mándok – VASA IDA (2018. november 16.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, Kossuth u. 47.

Időpont: 2018. november 16.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- csárdás táncmotívumok
- szokások
- népviseletek

Adatközlő:

1. Vasa Ida

Lánykori nevén: Vasa Ida

Született: 1938.01.22. – Mándok

Előzmény: A mándoki iskolában kezdtük a feltérképezését a falunak, itt irányítottak IDA nénihez, aki az egyik legidősebb ember a faluban és szívesen beszél a régi dolgokról.

Amikor még kisebbek voltunk táncolgattak, akkor jöttek a kis suhenc fiúk is, mink is kicsik voltunk, de mezítláb, mert nem volt mód semmihez.

Sajnos, hogy nagyon szegény világba nőttem fel, mikor meg már jóra fordult volna, akkor meg csak a bánat a bánat a bánat volt.

Az én férjem olyan volt, hogy gyermek kortától kinézett engem. Én voltam a legkönnyebb táncos neki. De az úgy táncolt, bármikor mentünk lakadalomba, nem az volt a mindene, hogy leülök, oszt ezek iszok hanem, amikor a cigány ráhúzta már a multságba voltunk. Senkivel nem tudott úgy táncolni, mint énvelem, azt mondták mindig a multságba, hogy ilyen pár nincs még egy Mándokon. Olyan táncos volt az én férjem. Ő tanított meg táncolni is, akkor még a csárdás ment, legények volt a tisztí szárú csizma, csapdosta a csizmáját nem bánta az. A menyasszonytáncnál mindig ő volt a legelső, felkérte a menyasszonyt táncolni. Akkor utána, ha felkért valakit engemet is elkértek, az a fiatalember nem tudott táncolni én meg csak így ránéztem kacsintottam gyere kérjél le. Mikor elkért akkor oszt azt mondták ilyen pár nincs még egy Mándon, mint ezek, hogy ezek, hogy tudnak mulatni.

Abban az időben nem tanítottak bennünket táncolni. A fiataloknak ez is jó, hogy TV-be nézik de az se olyan. Úgy elgondolkodtam nézem én is megy ez a Röpülj páva (Felszállott a páva) nagyon szép, de mégse az a régi jó táncolás.

Mit táncoltak itt?

Csárdást, tangót volt foxtrott meg ilyenek.

Honnan tanulták a tangót?

Egymástól megtanulták, ellesték egyik a másiktól. Az én uramtól ellesték a csárdást, keringőzni meg hát nem is kell mondani, szinte az ölébe vette, akivel tudott táncolni, akivel nem tudott táncolni azt meg hagyta.

Aztán bejött a kacsatánc, na az meg voltunk egy lakadalomba, mikor elhívta a keresztanját táncolni, annak a férje meg elhívott engemet, mert én szakácsasszony voltam, aztán csak topogott- topogott szegény fiatalember. Ezek meg a mién úgy járták le azt a kacsatáncot, azt mondta neki a szomszédasszony, hallod András én elmegyek neked szőlőt nyitni csak még egy táncra kérjél el. Én meg azt mondtam neki, ha elkéred még egy táncra én meg itt hagylak oszt hazamegyek. Én meg mondom csak jöjtek menjenek a konyhán meg topogjak Gabival. Szóval ilyen mulatságok voltak.

Olyan volt, hogy a férfiak kiálltak a zenekar elé magukba táncolni?

Nem táncoltak magukba! Voltunk Nagykállóba lakadalomba ott volt ilyen, ott olyan divat volt, hogy a menyasszonynak a cipőjéből kellett a férfiaknak az italt meginni a cipője sarkából. Akkor a menyasszonyt meg kellett forgatni, körbe állták a férfiak a menyasszonyt, amikor újasszony tánc volt, akkor megint ugyanazok a férfiak körbe állták, de itt nálunk ez Mándokon nem volt szokás.

Itt az volt, hogy amikor a menyasszonytáncnak vége volt, újasszonynak öltöztették akkor a férfiak elkérték, mert akkoriba jó volt, ha 20 forintot dobtak a menyasszonytáncba most meg milliókat adnak már.

Nekünk még régen ócska ház volt härman laktak az udvaron itt volt a mi lakadalmunk 1959-ben esküdtünk, 53 évet éltünk együtt szeretetben, békességben. A férjem édesapja meghalt 1948-ba a háborúba, kapott olyan betegséget, hogy idehaza kellett kezelni. Iskolába se nagyon tudtak járni, mert be kellett állni a mezőgazdaságba szántani meg vetni. Mulatság nem volt meg udvarolni is úgy tudtak menni, hogy „lopiba”, meg csak akkor, ha be voltak engedve a lányos házhoz. Énhozzám jött mindig mettüllem megismerkedtünk.

Hány éves tetszett lenni, amikor már udvarolt?

19. Mert 1958-ba volt a testvérem lakadalma, Ladányba (Mezőladány) ment férjhez, oszt ott a fiatalok fogadtak, hogy én nem fogok vele táncolni. Kérdeztem is, hogy miért velem szeretne táncolni, mikor májusba még másik lánynak vitte a virágot, ahhoz udvarolt már ősszel meg karácsonyba felhúztuk a gyűrűt együtt, mert nem kellett neki senki ő csak engem kinézett akkor és nem engedett a nagyvőfély senki táncolni minfig csak vele kellett. A fiúk meg nézték, hogy mennének táncolni, de nem mernek mert nem engedi a nagyvőfély táncolni IDÁT. Ő meg azt mondta, hogy azért is megy és megpróbálja, persze nem engedte a nagyvőfély, hogy táncoljak vele. Udvaron volt a lakadalom és bementünk, amikor kijöttünk mellém állott, gyere táncoljunk egyet, mutassuk meg a Ladányiaknak hogy, hogy kell táncolni. Mikor az engemet elkért szájtátva nézték a Ladányiak, hogy milyen tánc ez még olyat nem láttak, akkor már nem tángítottak intett a többi barátoknak, de azok nem mertek feljönni, féltek, hogy megverik a Ladányiak. Mert így volt, hogy amelyik lányra egy fiú rápályázott, akkor a barátok, hogy ha neki bepászolt, akkor összeverekedtek.

Akkor itt tetszett születni Mándokon?

Itt Mándokon születtem 1938. január 22-én, itt nőttem fel, itt jártam iskolába is. Az első osztályt nem tudtam járni, mert akkor bombáztak el. Nem maradt a fejünk felett semmi, nem volt az a lehetőség, mint most, hogy segítenek minket egyik házból tettek a másikba. Öt gyermeke volt az anyámnak négy lány egy fiú. A fiú testvérem él már csak közülük a református templom mellett, én ott születtem ott nőttem fel. Ugye egyik házból a másikba vittek így én az első osztályt lemaradtam. Olyanokkal jártam iskolába, aki Debrecenbe körzeti orvos lett meg itt Mándokon tanár, de mind éntőlem tanultak. A matekot nagyon értettem, azt akarta a tanárom, hogy menjek tovább tanulni, de azt mondta az apám, hogy nem mehetek, mert ő urat nem nevel egyikőnkől se. Paraszt család vagyunk, szegények vagyunk dolgozni kell. Mikor gyermekek voltunk le volt írva, hogy melyik mezőn vagyunk hazamentünk és menni kellett kifele, meg főzni kellett meg a jószágokat mindent el kellett rendezni.

A szülei is Mándokiak voltak?

Mándokiak itt nőttek fel ő is. Ez az utca, ahol most vagyunk ez volt a nagygazda utca, innét vitték el a nagygazdákat a forradalom időbe. Rajtunk meg nem segített senki se. Olyan volt az édesanyám unoka testvére, mint most a képviselők, az rendezett annyi kis anyagot, hogy

legalább annyi legyen a fejünk felett, amibe megbújunk. Olyan helyen volt egy kis nyári konyhát építettek kemence volt benne, két ól két nagy tinó volt, mi meg a kemence tetején aludtunk a lányok. Ilyen sorba nőttünk fel.

Amikor a lakadalmunk volt végig kellett menni, ahol most van a polgármesteri hivatal ott volt a tanács odáig kellett menni a menyasszonynak, kísérték, amikor a templomból kijöttünk csak akkor lehetett a vőlegényünkhöz menni, nem is engedték, hogy a menyasszony karolja a vőlegényt.

Volt hozomány itt amikor a lakodalomkor?

Nem volt nem adtak a szülők semmit. A menyecskének még túrni is kellett. Akkoriban úgy volt, hogy ha egy szegényebb fiúnak kinéztek egy nagygazda lányt, ha nem pászolt, akkor ígértek egy-két hold földet és el kellett venni majd megszokják egymást ez volt a jelszó.

Apámnak olyan jószága volt, hogy nekünk a lányoknak menni kellett vezetni szántáskor. A férjemnek ott volt a földje a miénk mellett. Odajött és mondta apámnak, hogy hagyja a lányokat pihenni hagy forduljon kettőt, de apát elzavarta, hogy taknyos kölyök. Nekem is azt mondták „pulyalyány”. Akkor még a 21-22 éveseket is fiatalnak tartották, azt mondák rá, hogy fiatal. Na mondta, hogy hagyja abba a szántás én majd holnap hajnalba mire maguk kijönnek kiszántom. Úgy is volt mire mentünk ki volt szántva, akkor azt mondta apám, hogy lányom ezzel a fiúval a jég hátán is megélsz majd. Akkor már jó volt addig meg tiltottak még moziba se engedtek el vele.

Sok ilyen összeboronálás volt régen?

Volt hát, ha egymás mellett volt a föld akkor összeszántották. Akkor még mezsgye volt, volt olyan szomszéd, hogy hiába elvetette a napraforgót a másik szomszéd kihúzta, kikapálta, hogy neki több maradjon.

Mándok – VASA IDA (2019. január 17.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, Kossuth u. 47.

Időpont: 2019. január 17.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- szokások
- népviseletek

Adatközlő:

2. Vasa Ida

Lánykori nevén: Vasa Ida

Született: 1938.01.22. – Mándok

Előzmény: A Mándoki iskolában kezdtük a feltérképezését a falunak, itt irányítottak IDA nénihez, aki az egyik legidősebb ember a faluban és szívesen beszél a régi dolgokról.

Gyerekkoromban sovány volt mindig vékony alkatrészt voltam, sokat elkaptam a betegséget, egy új házat lehetne abból venni, amit én értem adtak az orvosnak. Volt, hogy jött értem Naményből a mentő olyan rosszul voltam, már 2 órát ült mellettem előtte az orvos, sok pénzt adtunk neki, de mindig jött is első szóra.

A mi családuknak olyan volt, hogy mindenkit szerettünk, most itt vagyok én a fiatal asszonyok között a legidősebb, de azok, ha anyjuk volna akkor se szeretnék így. Jönnek énhozzám „pattiljon” már nekünk, valamitkint pattilták az udvaron, én most kitaláltam lábasba pattilom, elhoznak egy csomaggal, a szomszéd kislány is mondja az anyjának, hogy nem láttam Ida nénit két napja, mondja az anyja, hogy mert beteg menj látogasd meg vigyed a pattit felkel Ida nénéd megcsinálja. A szeretet ilyen. Ezt mondom én az unokámnak is.

Tetszett a múltkor említeni a nagyszoknyát?!?

A nagymamám ilyen nagy bő szoknyába volt igen, mint most a Röpülj Pávába vannak, de nem úgy volt mert volt alatta egy alsó neki pendely, felette meg volt egy másik nagy fekete bő, de azt sulykolni kellett azt a fajtákat.

Hoztunk képet, így nézett ki körülbelül? Ezt Mándokon fotózták régen.

Nem így, kicsit ismerős nekem, de a miénk nem ilyen volt, mintha kétszeres lenne ez a szoknya.

Leért a mamának teljesen bokáig, eltakart mindenét. Bő szoknyája volt.

Nekünk meg már voltak annak idején a szüreti bállok ott volt párta magyar ruhával.

De az már újabb volt?

Az már újabb fajta volt.

Ilyesmi volt?

Ilyesmi csak ettől is bővebb volt.

Virágos volt, vagy milyen?

Sötét.

A fiataloké is sötét volt, vagy csak az öregeké?

Fiatalok mi már nem hordtunk ilyet, nekünk már volt a rendes fiatal ruhák, itt volt úrvacsora előtt nagyhét, akkor meg kötényt kellett nekünk hordani, de csak egy szál ruha és kötényt kellett elé venni.

Milyen volt az a ruha?

Hát kinek milyen jutott, nem mind egyforma volt. Még van egy kötényem, amit szakácsasszonyként használtam. Kötényt hordtuk ezelőtt nem otthonkát nekem még azok megvannak azt mondja a lányom édesanyám minek tartja már, hogy legyen ott emléke majd, ha meghalok oda adjátok, akinek akarjátok.

A férfiak azoknak meg hordtak bőgatyát is, vászonból volt, amit szőttek abból volt varrva.

Volt a férfiak előtt ilyen Surc/kötény?

Volt, nekem még most is van surcom. Az én férjem henteskedett neki fehér kötő volt, ami itt fel is ért. Még meg is volt kettő az egyiket elhasználtuk a másikat meg emlékebe kérte az unokám, hogy tartsuk meg dédipapáról. Mikor henteskedtek, akkor fehér kötényt tettek maguk elé, de az én férjemnek már nem volt bőgatyá nem volt ilyesmi semmi, csizmanadrág az volt, tisztiszárú csizma ahhoz olyan nadrág, amikor mulatság volt azt kellett felvenni a fiatalembereknek abba kellett táncolni.

Az elé nem kötöttek ilyen kidíszített surcot, mint a képen?

Nem tettek a férfiak elibe a mi időnkben, nekünk megvan a nagyapám meg apósok képe is ő huszár volt a katonaságnál, már akkor abban az időben nem hordtak.

Nagymama az hordta végig meg a másik nagyanyó is hordta, de már az én anyám nem hordott olyat, neki is már csak ilyen egyszerű volt. Akkor nem hordtak egész ruhát csak ilyen derékig volt mindig mondták, hogy „pendelyszoknya” meg „ingváll” volt nekik nem blúz, hanem ilyen fehér vászonból volt varrva bő volt az ujjá lefele meg már szűk volt nekik. De mikor azt áztattuk sulykoltuk, ki kellett állni télen is a legnagyobb hidegben a sulyok mellé. Szőttünk, fontunk kézimunkáltunk.

Amikor az lányom ment férjhez itt volt az udvaron a sátor egyik kaputól a másikig ért. Két és fél mázsás disznót vágtunk le 300 literes hordót bontottunk meg borral.

Csak a lakodalmakba tetszettek inkább táncolni?

Igen meg bállokba, de itt bált akkor nem nagyon rendeztek, akkor már inkább, mikor a lányom gimnazista volt itt a TSZ telepen tartottak, de még a mamáknak menni kellett kisírní a lányt, hogy a fiú nehogy hazakísérje. Jöttünk egyszer hazafele volt itt két fiú, akik nekiálltak egy lány apjának, hogy miért adja más faluba a lányát, miért nem itt egy nagygazda fiúhoz?! Azt mondta, hogy a lányát nem érdekli a nagygazdaság nem azért tanult, hogy a földet túrja.

Azt hallottuk, hogy a grófék csináltak bált a kastélyba?

Ott volt, de oda csak az előkelők mehetek. Csak az előkelők a nagygazdák mehetek. Annak idején itt ez nagygazda sor volt. Amikor idejött a gondozóm a többiek azt mondták neki, hogy na a kulák sorra fogsz menni jól fogsz járni. Máshonnan jött és nem tudta elképzelni mi az a kulák sor. Nem azt mondták régen, hogy Kossuth utca, hanem hogy „apagy” még az is meg volt jelölve, hogy kinek mekkora földje volt, mettülen volt a nagyon gazdák. Olyan nagy gazdák voltak 3-4 család lakott egy házba, 3-4 menyecske volt és meg kellett nekik egyezni, ha nem egyeztek akkor mehetsz elfele.

Mindig a fiúhoz ment a menyecske lakni?

Régen úgy volt mindig a menyecske ment, akkor volt úgy, ahol nem volt csak egy lány oda ment a fiú vőnek egy nagyobb gazdafiú elvette a nagygazdálányt és akkor odament. Úgy volt összepácsolva, hogy nagygazdafiú nagygazdálányt vegyen el. De sok ilyen volt, végig lehet menni a mi rokonságunk is első gazdák voltak.

Mándok – VASA IDA (2019. január 23.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, Kossuth u. 47.

Időpont: 2019. január 23.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- szokások
- népviseletek

Adatközlő:

3. Vasa Ida

Lánykori nevén: Vasa Ida

Született: 1938.01.22. – Mándok

Előzmény: A Mándoki iskolában kezdtük a feltérképezését a falunak, itt irányítottak IDA nénihez, aki az egyik legidősebb ember a faluban és szívesen beszél a régi dolgokról.

Kicsit készültem maguknak egy kis emlékkal. (egy szőttös kendő) Benne van a nevem erről megtetszenek emlékezni. Ez egy örök emlék ki is lehet tenni valahova. Kettőt varrtunk akkor egyik az enyém volt a másik az anyósomé, az anyósomé az használtabb volt. Meg mutatok egy huszárképet a férjemnek az édesapja huszár volt. Itt van felakasztva kérték már többen, jöttek, hogy csak azt az egyet tessék ide adni. Mondtam, hogy senkinek nem adom mert az nekem egy örök emlék a férjemnek az apja hát, hogy adhatnám?!

Ezen a napon a továbbiakban fényképeken mutatott Ida néni a rokonságáról és családi történeteket mesélt, ami a néprajzi gyűjtésben nem releváns így nem kerül lejegyzésre a hanganyag.

Mándok – Nyugdíjas klub (2019. január 29.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, település Községi ház

Időpont: 2019. január 29.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- szokások
- népviseletek

Adatközlők:

4. Borbély Istvánné

Lánykori nevén: Hamza Mária

Született: 1956.02.12. – Tuzsér

5. Vonó Istvánné

Lánykori nevén: Koleszár Margit

1945.08.08. – Mezőladány

6. Lázár Istvánné

Lánykori nevén: Tamás Mária

Született: 1950.02.07. - Demecser

7. Oláh Sándorné

Lánykori nevén: Mónus Katalin

Született: 1955.02.10. - Tiszaszentmárton

8. Fodor Andrásné

Lánykori nevén: Ésik Adél

Született: 1937.03.10. - Tisztamogyorós

9. Rabb Béláné

Lánykori nevén: Zajc Éva

Született: 1949.08.05. - Tuzsér

10. Czap Béláné

Lánykori nevén: Kiss Erzsébet

Született: 1946.06.02. – Mándok

11. Galambos Sándorné

Lánykori nevén: Barancz Ilona

Született: 1948.04.05. – Mándok

12. Szabó Lászlóné

Lánykori nevén: Oláh Éva

Született: – Mándok

13. Makkai Andrásné

Lánykori nevén: Dancs Katalin

Született: 1953.10.25. – Mándok

14. Galambos Lajosné

Lánykori nevén: Tóth Ibolya

Született: 1952.03.03. – Mándok

15. Eszenyi Lajosné

Lánykori nevén: Mészáros Gizella

Született: 1950.04.12. – Mándok

Azért jöttünk ide, mert szeretnénk, ha egy kicsit felelevenítenénk, hogyan éltek itt Mándokon, mit játszottak gyerekkorukban, milyen szokások voltak.

Örülünk, hogy ilyen sokan itt vannak, így vélhetően sok információ birtokába juthatunk.

Bírtokunkban van egy 1955-ben készült felvétel, amit itt Mándokon rögzítettek szeretnénk majd ezt is levetíteni, hogy megnézzék és elmondják, hogy így táncoltak-e itt Mándokon vagy eszükbe jut-e még más új dolog. Van ennek a filmnek egy jegyzőkönyve is, ahol le van írva kik táncolnak akkor nevek alapján reméljük ismerősek lesznek.

Arra nagyon kíváncsiak vagyunk.

Következő alkalomra, hozunk egy kivetítőt és mindannyian meg tudják nézni.

Közben egy képet körbe adunk, ami leírás szerint itt készült Mándokon régen.

Szeretnénk megkérdezni, hogy aki most itt van mindenki mándoki?

Nagy részünk igen, de van, aki máshonnan származik.

Ha már több helyről jöttek, az lenne a kérdésem, hogy mulatni is átjártak régen?

Át, régen jöttek a bálba innen a környékről.

A bálakat hol tartották?

A Forgács kastélyba, meg csűrökbe. Abban az időben még csűrökbe 1960-ban épült meg a kultúrház.

Volt saját zenekara a falunak?

Cigányzenekar volt, FEKA ELEMÉR-ék, Tuzséréről meg Eperjeskéről is volt zenekar a KÁTÉ család, egyik cimbalmozott a másik nagybőgőzött.

Zenészek már nem élnek vagy leszármazottjaik?

Most halt meg szegény KÁTÉ JÓSKA, Eperjeskén él még egy fiatalasszony, de az nem zenész csak benősült a családba. Még Záhonyban él KÁTÉ SANYI az lehet tudna mesélni. Sajnos már az is meghalt.

FEKA ELEMÉR-ék voltak jó zenészek, de azok elmentek utána pestre. Elemér egyik fiát a 100 tagú cigányzenekarba bevásztották.

A csűrben a mulatságban hányan fértek el?

Nagy csűrök voltak, sokan befértünk.

Kik szervezték a mulatságokat?

Hát csak a fiúk szervezték.

A lányokat a fiúk hívták meg befizették őket?

Nem kellett befizetni. Ingyen volt a mulatság.

Miből fizették a zenészeket?

Azok ittak nem kellett fizetni. A lakodalomba is a végén hozták a lábast az asszonyok összeszedték a maradékokat és az volt a fizetség. Valamennyit kellett fizetni, de inkább ez.

A BUGÁNÉÉK udvarán, az volt egy ilyen mulatós hely régen, ott játszottak ezek a cigányok, ott voltak a bálók, meg a verekedések, nem is volt jó bál, ha nem volt verekedés, nem volt jó bál, mert akkor nem rúgtak be.

Volt-e olyan, hogy a férfiak az asszony nélkül kiállt táncolni?

Hát volt olyan, aki mulatósabb volt az kiállt, de inkább párban, aki kiállt a táncolt meg csapásolt.

Volt ilyen néptánc csoport emlékszem, hogy a nővérem is táncolt benne. Ruhát csináltattak.

Ez már inkább később volt?

Igen a 70-es években. Ide jártunk a pártházba, JÁMBRIK LACI tanított bennünket, meg felléptünk ünnepeken.

Milyen táncokat táncoltak?

A régi csárdást meg keringőt.

Volt egy talán 1932-es híradó, abban volt a mándoki ökörszekeres felvonulás. Valahol az interneten megvan, ott látszik, hogy mennek az ökörszekerek és mennek utána magyar ruhába a tánc csoportok.

Mulatósak voltak a mándoki emberek?

Ajjaj, nótás kedvűek voltak.

Miket énekeltek?

Hallgatókat meg csárdásokat, amire táncoltak.

Nálunk a disznóvágás éjfélig tartott, amikor elvégezték a munkát danoltak. Volt olyan, hogy egy disznóölés többet ért, mint máskor egy lakodalom.

Nagyapámnak az volt a nótája, hogy: sose lettem volna, bár ne lettem volna senki megunt babája. Meg azt énekeltek, hogy a Mándoki dombtetőn.

Emlékeznek-e nagyszüleikre viseletben?

Hogyne, régen a férfiak mindin lent kártyáztak a kapuba és jött egy újságíró, aki kérdeztem, hogy van még magának „pendely”? Hogyne volna? beöltözött le is fotózták, hoztak is belőle, de már nincs meg! Ilyen nagy bőszárú pendelybe volt.

Bőgatya? A férfiak olyat hordtak?

Igen, fehér vászon volt, meg az ing is ilyen bőujjú.

Az ing mandzsettája be volt húzva vagy hagyták lógni?

Nagyapámnak bő volt, volt amúgy ilyen is meg olyan is mindkettőt használták. A surc kötő a mindig előtük volt.

Táncba is, vagy csak a munkába?

Főleg a munkába, de azért volt ünneplő surc kötő is, másat vett fel vasárnap másat vett fel dolgozni.

Volt olyan, hogy ezt a surcot kidíszítették?

Nem, csak a nőkét.

Az asszonyok nagyszoknyát hordtak?

Ajjaj, az öreg néniknek ilyen fodros volt.

Nekem van anyukámról 18 éves korából egy kép, ilyen húzott fekete majdnem földig érő szoknya, meg a kendő bekötve ilyen hegyesen előre, aki férjhez ment annak már úgy kellett járni.

Aki, férjhez ment annak már mindig így kellett járni?

Persze benne volt a stafirungba a termo kendő meg a vékony kendő azt kellett hordani.

A lakodalomba adtak kendőt, meg a cigány zenészek végig kísérték a menetet.

Milyen hangszereken játszottak?

Volt hegedű, harmonika, szaxofon, nagybőgő.

Szaxofonos is?

Volt SÁNTA FERI bácsi. Legtöbbször a hegedűs meg a harmonikás kísért.

Ahány szakácsasszony volt a lakodalomba annyi kötőt kellett adni, 12 kötőt adtam én mindet én varrtam, az volt a szakácskötő.

Utána azt megtarthatták?

Igen az volt a munkadíj. A lakodalomba is adtak kendőt felrakták a férfiak az oldalukra.

Ez volt korhoz kötve?

Nem kapták kicsik is nagyon is, attól függött milyen módos volt a menyasszony. Nálunk a lányok is kaptak, volt olyan, hogy a gyerekek direkt kisebbet is varrtak.

Volt-e lagzinak olyan, amikor felkontyolták a menyasszonyt?

Volt az új asszonyköszöntő az asszonyok körbe táncolták az újasszonyt és azt énekelték, hogy „asszony, asszony az akarok lenni”.

Volt olyan, hogy ellopták a menyasszonyt, a keresztapa ott állt és vigyázni kellett, hogy el ne lopják.

Hogy lehetett kiváltani?

A keresztapának kellett kiváltani pénzért, meg néha valami játékkal. Pálinkát öntöttek a cipőbe és meg kellett inni.

Visszamennénk kicsit gyerek korra, volt-e olyan játék amire tetszenek emlékezni, amihez énekeltek, hogy játszottak?

Játszottuk azt, hogy „körben áll egy kislányka” meg volt a „Cikka bolha” meg „Elvesztettem zsebkendőmet”, meg „métáztunk”

Annak, hogy volt a szabálya?

Megrajzoltuk a métát és ugráló játék volt, az volt az ugróiskola. beledobtuk a cserepet és úgy kellett végig menni.

A Dunántúlon a Métázást labdával és ütővel játszották!

Az itt a „döngető volt” azt is csináltunk meg „KÓTYA” is volt.

Mi a Kótya?

Rongylabda. Rossz harisnyát kitömtek ronggyal, meg néha fűrészporral az volt a labda.

A fiuk meg bigéztek.

Volt-e olyan, hogy a gyerekeknek ki kellett menni libát legeltetni?

Volt menni kellett a libalegelőre, meg tehenet őriztünk, olyan kicsik voltunk, hogy nem is tudom, hogy engedtek bennünket. Kihajtottuk a libát azok mentek amerre láttak mi meg leültünk a nyárfa tövébe játszani.

Volt-e olyan játék, amit csak libalegetetés közben játszottak?

Kavicsoztunk, mert a síneken kellett átmenni és ott szedtünk, úgy kellett játszani, hogy először egyet aztán kettőt kellett felvenni és így tovább.

Ennek mi volt a neve?

Kockázás, az volt a neve. A szabálya az volt, hogy egyet feldobtunk, egyet felvettünk és elkaptuk, azt letettük utána kettőt vettünk fel utána hármat a végén fel kellett dobni és a kezünk fejére kellett elkapni, aki mindet elkapta az győzött.

Fogócskáztunk meg bújócskáztunk kiszámoltuk ki lesz a hunyó.

Kiszámolóra tetszenek emlékezni?

Ecc-pecc kimetsz...

Elvesztettem zsebkendőmet, Tüzet viszek ne lássátok,

Ének: TÜZET VISZEK NE LÁSSÁTOK, HA LÁSSÁTOK SE MONDJÁTOK KIÉK A RUHÁTOK. Meg is jelent a szemem előtt, hogy hányan álltunk körbe, mennyin játszottunk az „apagyon”. A Kossuth utca az Apagy csak mi így mondjuk.

Régen minden háznál voltak lovak?

Nem disznó meg tehenek, az húzta a szekeret is, ilyen régi lőcsös szekér volt mindenhol.

Ha már sok tehén volt annak a tejét mindenki otthon dolgozta fel?

Nem volt csarnok oda hordtuk.

Ez régen is volt?

Csak a TSZ világ után, azelőtt feldolgozták otthon. „Olga néni előtte is vette, nekünk végig volt tehén gyerek koromba oda hordtuk.

A filmet a következő alkalommal nézzük meg, de a jegyzőkönyvön nézzük át a neveket hátha él még valaki.

Agárdi Gábor: a nagyapám testvére volt.

Rab Erzsébet: a bukócon Szabó Béláné

B. Sajtos Andrásné: az volt Zsuzsa néni.

Sajtos Béni: azoknak az udvarán volt a filmezés.

Rab Lajosné: Zsuzsa néném ők ott laktak a szomszédba.

Na ki van még a faluba? Makkai Erzsébetet kellene elhozni meg Kató nénit. Majoros Pista bácsi.

Még azon tessenek gondolkozni, hogy milyen formákba táncoltak.

Volt párba, egy férfi két nővel, meg körbe is. Volt olyan, hogy egy pár a körben bent táncolt a többiek meg táncolták körbe.

Ott cserélgették egymást?

Igen-igen mindig más ment be.

A bálba mindig ott voltak a szülők?

Az az egy biztos, hogy mindig ott voltak. Így ültek körbe, ha kicsi volt felállt a székre és onnan bámult.

Egy-egy csűrmulatságba. vittek pálinkát?

Inkább bort meg süteményt úgy, mint a batyus bálba.

Hogy ment a hír, hogy hol a mulatság?

A kisbíró körbement, utána meg egyik mondta a másiknak. De a kisbíró dobolt ment végig az után.

Mi volt az a kor, amikor már lehetett menni a mulatságba?

Hát 14-kor után kb. előtte nem mehetett, akkor is csak az anyjával. Hazakísérni is csak úgy lehetett, ha az anyjától elkérte, hogy hazakísérhesse.

Meg Mándokon divat volt a szöktetés, ha nem tetszett a szülőnek, akkor megszöktette. Volt, aki a padon bujkált egy hétig is.

És ez szégyen volt a családnak, kitagadták a lányt?

Általában mire a gyerek megszületett megbocsájtottak. Olyan is volt, akinek nem bocsátottak meg, el akart menni az anyja temetésére és nem engedték be csak a kapuba állhatott meg. Engem is megszöktettek, itt az élő példa.

Amikor összeházasodtak mindig a lány költözött a fiúhoz?

Általában igen, ha egyedüli volt a lány, akkor a fiú odaköltözött vőnek.

Összekommendálták régen őket, ha volt egy kis föld akkor ahhoz kellett menni, akihez mondták. Ez csak a vagyon miatt volt.

Meg nem mindenki ment el táncolni a fiúval, akkor kimuzsikáltatták.

Amit játszottak a Ritka búza ritka árpa ritka rozs, meg a Szárnya szárnya a madárnak.

A FEKA család ELEMÉRÉK voltak itt a zenészek. Cimbalmoztak hegedültek.

Elemér volt a primás, Károly volt a bőgős, Kálmán volt a cimbalmos, Feri bácsi volt a szaxofonos.

Férfiak hordtak briccses nadrágot meg bőgatyát is.

A csizmanadrágot télen a bőgatyát meg nyáron hordták?

Igen, de nyáron a templomba a csizmanadrágba mentek. A mulatságba is a briccses nadrágba mentek.

Hol vették ezeket?

A csizmát kalapot nadrágot is a nagyvásárba. meg volt két szabó is a faluba.

Mándokon olyan híres vásár volt, hogy iskolába se kellett aznap menni.

Nagyon szépen köszönjük, hogy rendelkezésre álltak.

Jövő héten találkozunk.

Mándok – Nyugdíjas klub (2019. február 12.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, település Községi ház

Időpont: 2019. február 12.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- szokások
- népviseletek

Adatközlők:

16. Borbély Istvánné

Lánykori nevén: Hamza Mária

Született: 1956.02.12. – Tuzsér

17. Vonó Istvánné

Lánykori nevén: Koleszár Margit

1945.08.08. – Mezőladány

18. Lázár Istvánné

Lánykori nevén: Tamás Mária

Született: 1950.02.07. - Demecser

19. Oláh Sándorné

Lánykori nevén: Mónus Katalin

Született: 1955.02.10. – Tiszaszentmárton

20. Rabb Béláné

Lánykori nevén: Zajc Éva

Született: 1949.08.05. - Tuzsér

21. Czap Béláné

Lánykori nevén: Kiss Erzsébet

Született: 1946.06.02. – Mándok

22. Galambos Sándorné

Lánykori nevén: Baranecz Ilona

Született: 1948.04.05. – Mándok

23. Szabó Lászlóné

Lánykori nevén: Oláh Éva

Született: – Mándok

24. Makkai Andrásné

Lánykori nevén: Dancs Katalin

Született: 1953.10.25. – Mándok

25. Galambos Lajosné

Lánykori nevén: Tóth Ibolya

Született: 1952.03.03. – Mándok

26. Eszenyi Lajosné

Lánykori nevén: Mészáros Gizella

Született: 1950.04.12. – Mándok

27. Oláh Sándor

Született: 1952.05.31.

Ezt az alkalmat az 1955-ben Mándokon készült felvétel megtekintésével kezdtük, amit már nagyon vártak az itteni emberek, kíváncsiak voltak rá, mi is lett rögzítve abban az időben.

Sok embert megismertek a felvételen, saját szüleiket nagyszüleiket is és egy olyan ember is volt ott, aki 6 évesen ott van a filmen és fel is tudta idézni hogyan is zajlott.

Azt is sikerült kideríteni, hogy a felvétel a Kossuth utca 67. szám alatt készült.

Tetszenek-e emlékezni, hogy amit itt láttunk azon kívül táncoltak-e másképp?

Mogyoróson másképp táncoltak, szívesen elmondom majd! (KATI NÉNI)

Régen a börtbe amikor nem volt szabad zenélni a lányok összeálltak saját énekekre táncolni?

Mogyoróson igen, Itt a törőbe meg a fonóba volt esetleg. Ott fiúk is lányok is mentek meg ott játszottak ismerkedtek.

Milyen játékokat?

Egy nagy kendőt megvizeztek összetekerték és azzal ütötték egymás kezét, ki kellett váltani a lányt. Ezt a törőbe, meg úgy hívták, hogy dörzsölő, mert a szösz a lányok a lábukkal törték össze járta fenekük a fiúk meg ott járkáltak mögöttük, nézték, hogy kinek, hogy jár a feneke. Ezután jött a játék úgy hívtak, hogy beülő az volt a Kútba estem, leült egy fiú egy lány és úgy kérték és hogy mennyiért adja oda azért ütötték a kezét.

Kaptunk egy képet, amin látszanak a zenészek!

A harmónikás KISS JÓZSEF

A prímás FEKA ELEMÉR.

A nagybőgős OLÁH JÓZSEF

A szaxofonos FEKA FERENC

A brácsás LESKÓ FERENC

Ez a kép Mándokon készült, a Néprajzi Múzeum honlapján található:

Hordtak ilyen díszes ruhát?

Mándokon nem. Mi már nem emlékszünk ilyenre. Itt csak kék surcot hordtak az idősebbek, de attól régen hordhattak ilyet.

Itt egy másik kép ez ismerős-e esetleg?

Majdnem így nézett ki nagymamám.

Jártak ilyen ruhába?

Igen, ilyen rojtos ruha volt.

A gyerekeknek volt ilyen fodros nyakú blúz?

Igen ez volt még nekem is volt.

A derekukra kötöttek valamit? Vagy ez nem volt általános?

Nem, a szoknyát meg kellett kötni, de ez valami ünnepi ruházat lehet.

Ez a kép esetleg? Ezek úgy készültek, hogy elmentek Kisvárdára fotóshoz, és abban a hagyatékban találta meg a múzeum.

Az lenne a jó, ha a fénykép mellé lenne írva, hogy kicsoda.

Tehát akkor arra nem tetszenek emlékezni, hogy a fiúk jártak volna ilyen ruhába, mint a képen láttuk?

Hát erre nem! Rá van írva, hogy mándoki kép?

Igen, így van a múzeum honlapján!

Lehet, hogy jártak ilyenbe csak mi már nem emlékszünk. Ilyesmi kötényt, hoztam be ide a közösségi ház gyűjteményébe. Halottunk volna, ha lett volna ilyen.

Mi nem emlékszünk rá, de az előttünk valók emlékezhetnek, lehetett ilyen.

Volt egy idő, amikor bejött a szocializmus, akkor meg akartak mindentől szabadulni. Jártak a városról mindent odaadtak, azok vittek mindent. Odaadták a gyönyörű fali tányérokat is kettő maradt meg nekünk azóta is őrzöm.

Az asszonyok ilyenbe jártak az biztos arra még emlékszünk. pedig az is egy fiatal asszony látszik meg a gyerekek is még kicsik. Ilyen ruhába nagyanyám is járt.

Meg hordtak ilyen rojtos kendőt is keresztül kötötték a derekukon.

Azért hívtam el a bátyámat mert jó sok nótát ismer. Hát nem ismerek én már olyan régieket, amiket ismerek azt mind hallani a Nóta Tv-n meg a DANKÓ rádióba.

A múlt alkalommal beszéltünk arról, hogy a disznóvágás nagyobb mulatság volt, mint egy lakodalom, sokat nótáztak. Jutott eszükbe valami olyan ének, ami ehhez kapcsolódott?

Eszembe jutott, hogy MÁRTON bátyámnak A LASSAN FOROG BAMÁM volt a kedvenc nótája.

Meg mi volt az öreg PŐCIÉ? Mindig hárman összekarolva énekeltek míg össze nem vesztek.

JAJ DE NEHÉZ EGY PÁRNÁN ELALUDNI

AKI EGYMÁST NEM IGAZÁN SZERETI...

De ezt lehet hallani a NÓTA TV-ben is.

Meg van az is, hogy:

Nóta 1. Ritka búza

Ritka búza ritka árpa ritka rozs

Ritka kislány, aki takaros

Lám az enyém lám az enyém, de csinos

Icike – picika de csinos

Hej, te kislány hej te kislány csókolom a csöpp szádat

Ha egy kicsit nagyobb volnál épp 18 éves volnál

Mindjárt meg is csókolnállak.

Volt még A MÁNDOKI DOMBTETŐN.

A mándoki dombtetőn

 A má - do - ki domb - te - tőn in - te - get a sze - re - tőm,

 5 Se - lyem ken - dőt lo - bog - tat, en - gem o - da csa - lo - gat.

 9 Ti - sza vi - ze de é - des a ba - bá csók - ja de é - des,

 13 E - gyet kap - tam be - lő - le, sze - rel - mes let - tem tő - le.

Szárnya – szárnya, szárnya a madárnak.

Szárnya, szárnya

 Szár - nya, szár - nya, szár - nya a ma - dár - nak,

 4 Nin - csen pár - ja a má - do - ki lány - nak,

 7 Te - le van a, te - le van a szá - ja é - des csók - kal,

 11 Zseb - ken - dő - je csőr - gös mo - gyo - ró - val.

Ezek csak egy versszakkal énekelték?

Á nem csak már nem emlékszünk.

És ezeket a nótákat játszotta a primás a lagziba, disznóvágáson?

A disznóvágás az csak családi esemény volt, ott csak énekeltek.

Miket énekeltek?

Hát ilyen általános nótákat, volt egy-kettő ilyen betyárnótás beütés meg katonanóták énekeltek hajnalig volt amelyik ötször is megismételték, attól függött milyen volt a hangulat.

Volt olyan mulatság, hogy nem volt zenész, de egy citera azért igen?

A mi családukban nem volt zenész, de a feleségem édesanyja citerázott, de ki lett dobva a citera, nem tanálták ők csak valahonnan ellesték.

A táncot is úgy tanulták, hogy ellesték egymástól, nem jártak tánciskolába.

Hol lesték el?

A fonóba, törőbe, tollfosztóba a kisebbek a nagyoktól ellesték. De erre már mi sem nagyon emlékszünk csak elbeszélésből, lényegében az volt a találkozó hely.

Akkor még pénz nem nagyon volt, nem volt arra pénzük, hogy minden este a kocsmába menjenek vagy mulatóhelyre, hanem mentek a fonóba meg a törőbe ott mulattak.

Ezek hol voltak helyileg?

Házaknál, megbeszélték, hogy melyik napon hol lesz. A bálók is úgy szerveződtek valamikor, hogy a csűrökbe, volt a nagy takarmányos csűr és megbeszélték, hogy épp melyikbe tartják a bált.

A kastélyban voltak bálók?

Később, már gimnáziumba jártunk a kastélyba.

A grófok idejébe volt olyan, pl. volt mikor vadászatot szerveztek itt a grófok, oda nem hívták a falu népet, de asszonyokat vittek, szép asszonyokat. Fel kellett öltözni és megfizették őket, hogy mulassanak, táncoljanak a vendégvadászokkal. A kastélyba ilyen mulatságok voltak.

A pór nép csak így mehetett be. A fiatal asszonyok, akikkel szórakoztak a vendégvadászok, hogy meddig mentek el azt már csak ők tudják, de megfizették őket, úgyhogy pénzért mentek oda mulatni meg az sem egy utolsó szempont volt, hogy jól lakhattak. Ezt a nagyapám elbeszéléséből tudom.

Egy olyan esetet mesélt el nagyapám, ami egy egész tragikus eset a grófék vadásztak és sáros volt a vadászterület és a egyik gazdának a szerencsétlen kis parcelláját a lovakkal összetaposták és szólt ellene és botokkal úgy megverték, hogy belehalt. Ennek nem volt törvénye akkor nem történt semmi felelősségre vonás, ilyen volt a grófi világ, úgyhogy magába a kastélyba nem mehetett be csak úgy ember.

TISZAMOGYORÓS 2019

Igrice Néptánc Együttes KHE

Tisza­mog­yorós – Gál Andrásné (2019. január 30.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, Áltános Iskola

Időpont: 2019. január 30.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- szokások

Adatközlő:

1. Gál Andrásné

Lánykori nevén: Cseh Katalin

Született: 1944.10.29. - Tisza­mog­yorós

Előzmény: A Mándoki nyugdíjas klubban találkoztunk Kati nénivel, aki Tisza­mog­yorósi származású a mai napig ott is él, de a hitoktatóként tevékenykedik még a Mándoki Általános Iskolában. Az akkori gyűjtés végén elmondta, hogy ahol ő lakik itt van nem messze, de teljesen másképp táncoltak az ottani emberek, így kerültük a figyelmünk középpontjába Tisza­mog­yorós is.

Összegyűjtöttem egy párat.

És ezt ott játszották Mogyoróson? (Tisza-mogyorós)

Ezt nálunk játszottuk, igen. Jó is lenne, ha meg is lenne. Hát a Beültettem kiskertemet azt biztosan ismerik, mert már gyűjtötték valahol, ugye? Ismerik a játékát is.

Hát nagyjából.

Igen. Körbeálltunk, és minden második ember leguggolt egy elé, és volt egy ember, aki megmaradt és az járt körbe-körbe. És énekelték azt, hogy:

Beültettem kiskertemet a tavasszal,
rózsa, szegfű, liliom és rezedával,
ki is kelt az egyenkint,
el szeretném hagyni mind,
de most mindjárt.

És akkor valakihez odaállt:

Én megvenném virágodat, ha eladnád... Ismerik ugye?

Ezt énekelték még?

Ezt mindet énekelték végig. Igen. Csak azt, amikor megmondták, hogy hány kör az ára, azt nem énekelték, a többi mindet énekelték.

Akkor volt egy olyan, hogy Pérom, pérom, pappágyérom. Azt ismerik?

Azt annyira nem.

Tehát, magyarul péromolni kellett. Keresztbefogott kézzel.

Igen?

És akkor azt énekelték, hogy:

*Pérom, pérom, pappágyérom,
nem messze van szilágyérom
szél fújja, pántlikámat,
kapd meg kislány a szoknyámat, hucc!*

És mindig egy másik párnak a szoknyáját kellett megkapni, s ha sikerült megkapni, akkor csak cseréltek, ha nem sikerült megkapni, akkor ugyanazzal péromolt tovább.

Tehát egy ember ott is egyedül maradt akkor.

Nem.

Ott nem? Akkor, hogy kapták el egymás szoknyáját?

Egy kinyúlt mindig, a fiú az, aki a fiút játszotta a péromolásba, az nyúlt ki valakinek a szoknyájáért.

Akihez közel volt.

Igen.

És mielőtt leguggolt, akkor kellett elkapni a szoknyáját?

Nem kellett leguggolni.

Nem kellett?

Nem. Csak péromoltak és akkor „kapd meg kislány a szoknyámat, hucc!” és akkor a „Hucc!” - ra kellett kapni a szoknyát. Természetesen a forgásnál igyekeztek úgy forogni, hogy valakihez közel kerüljenek, hogy el tudják kapni a szoknyát.

Értem. És annak, hogy volt az éneke, azt el teszik tudni énekelni?

Igen. Ilyen kis egyszerű dallam:

Pérom, pérom, pappágyérom,

nem messze van szilágyérom

szél fújja, pántlikámat,

kapd meg kislány a szoknyámat, hucc!

Pérom, pérom

És ez a szilágyérom az mit jelentett?

Nem tudom.

Azt nem tudjuk.

Igen, a Tüzet viszek, azt ismerik.

Hát attól függ, milyen verzió, mert abból több van.

Nálunk két szöveggel énekelték. Volt egy első versszak és volt a második versszak. Az első versszaknál csak körbe mentek és vitte a kendőt, a második versszaknál már ledobta a kenőt és akkor az énekelte, hogy kiég a ruhátok. Tehát azt mondja, hogy:

Tüzet viszek, lángot viszek, ki ne nézz, be ne nézz, kendő rajta.

Tüzet viszek lángot viszek, kiég a ruhátok!

Tüzet viszek

És akkor mikor már ezt énekelték, hogy kiég a ruhátok, az akkor azt jelentette, hogy valahová ledobta a kendőt, és akkor úgy futott utána. A többit az már, hogy hová az megvan.

Igen az megvan.

Nyuszi ül a fűbe.

Igen?

Ismerik?

Hát biztos, de mindent tessék énekelni, mert nem biztos, hogy úgy ismerjük.

Körbeálltunk, körbeálltunk és akkor egy gyerek bent guggolt a kör közepén, vagy ha sokan voltunk, akkor több gyerek guggolt a kör közepén. Eltakarva a szemüket. És akkor az énekeltük, hogy:

*Nyuszi ül a fűbe,
csendbe szundikálva,
Nyuszi talán beteg vagy,
hogy még nem is ugorhatsz.
Nyuszi, hipp, nyuszi hopp,
máris egyet megkapott!*

Nyuszi ül a fűben

Nyu - szi ül a fű - ben, csend - ben szun - di - kál - va.

5 Nyu - szi ta - lán be - teg vagy, hogy még nem is u - gor - hatsz!

9 Nyu - szi, hipp! Nyu - szi, hopp! Má - ris e - gyet meg - ka - pott!

És akkor valakit a körből beválasztott maga helyett. És akkor kezdődött előlről.

Körben áll egy kislányka. Ezt ismerik?

Hát úgy tessék gondolkozni, hogy ismerünk mindent, de például, amit a Tűzet viszek - nél is tetszett énekelni vagy a péromolásnál is, hogy más szavakkal vagy más dallammal.

Értem.

Tehát lehet minden játék megvan valahogy, de lehet, hogy itt másképp volt, úgyhogy ezt így.

Jó. Körbe bent egy kislány megint, vagy több kislány, ha többen voltunk és akkor azt énekeltük, hogy:

Körben áll egy kislányka,
 lássuk ki lesz a párja,
 lássuk kit szeret a legjobban,
 azzal fordul leggyorsan.
 Ezt szeretem a legjobban,
 ezzel fordulok gyorsan,
 vége, vége, vége mindennek,
 vége a jó kedvünknek.

Körben áll

Kör - ben áll egy kis - lány - ka. Lás - suk, ki lesz a pár - ja!

Lás - suk, kit sze - ret a leg - job - ban! Az - zal for - dul leg - gyor - san!

Ezt sze - re - tem a leg - job - ban! Ez - zel for - du - lok gyor - san!

Vé - ge, vég - ge, vé - ge min - den - nek! Vé - ge a jó ked - vünk - nek!

Tehát amikor azt mondja, hogy ezt szeretem a legjobban akkor már választott és azzal táncol.

És miket táncoltak?

Csak körbe, így a karjukat egymásba öltötték és körbe fordultak. És akkor közbe cseréltek és akkor másik irányba.

És akik körben álltak?

Akik körben álltak, azok csak álltak és tapsoltak.

Na most volt itt, Megy a gőzös. Az már közismert, mert a lakodalmakba is szokták játszani. A gazda rétre megy. Körbeálltak, egy ember volt kívül, és az elindult, és azt énekeltük, hogy:

A gazda rétre megy,

A gazda rétre megy,

A gazda ki a rétre megy, ki a, ki a rétre megy.

A cica vele megy,

A cica vele megy,

A cica ki a rétre megy, ki a, ki a rétre megy.

A gazda rétre megy

A gaz - da ré - re megy! A gaz - da ré - re megy! A
A ci - ca ve - le megy! A ci - ca ve - le megy! A

6
gaz - da, ki a ré - re megy, ki a, ki a ré - re megy!
ci - ca, ki a ré - re megy, ki a, ki - a ré - re megy!

És akkor ez ment tovább és mindig más valamit mondtak, fakanáltól kezdve, tehát ami odahaza volt, bármit.

A cica helyett?

És az mindenki, akire ráütött vagy megfogta, az csatlakozott hozzá, és akkor kívül. Végül a belső kör teljesen elfogyott, és akkor alakult egy külső nagy kör.

És a cica helyett énekeltek mindig mást?

Igen. Nem a cicát azt mindig mondták. Tehát amit mondtak először, azt már mindig mondták.

És akkor mindig utána énekelték még egyszer, azt a második részét?

Igen.

/Énekel:/

A cica vele megy

A cica vele megy,

A cica ki a rétre megy, ki a, ki a rétre megy.

A kutyus vele megy

A kutyus vele megy,

A kutyus ki a rétre megy, ki és akkor így tovább!

És akkor ellentétesen ment a gazda meg a kör?

Igen.

És ezt nem játszották úgy, hogy nevekkal énekelték?

Nem. Nálunk nem nevekkal játszották.

Ilyen állatnevekkel inkább vagy mindenféle.

Meg tárgyakkal, kanál, üst, sótartó, mindenféle.

Akkor Kakas-bakas jónapot! De ennek nem jutott eszembe a szövege, most ezt nem mondom.

Ott párba kellett állni és a pároknak egymást, mint a kakasos játék, hogy testnevelés órán is játszottuk, hogy el kell tudni. De most nem jut eszembe a szövege, majd, ha eszembe jut szólok, jó?

A Lánc, lánc eszterlánc, azt ismerik.

Hát tessék azért elénekelní, mert lehet más dallammal.

/Énekel:/

Lánc, lánc, eszterlánc,

eszterlánci cérna,

cérna volna, selyem volna,

mégis kifordulna.

Péncz volna, karika, karika,

forduljon ki Jolika, Jolikának párja / vagy lánca.

(Mikor, hogy énekelték.)

Lánc, lánc

Lán - lánc Esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na.

Cér - na vol - na se - lyem vol - na, mé - gis ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka!

For - dul - jon ki Jo - li - ka, Jo - li - ká - nak pár - ja!
/lán - ca!

A Bújj, bújj zöld ág.

Ezt, hogy énekelték?

Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske

Nyitva van az aranyapu, csak bújjanak rajta.

Rajta, rajta, leszakadt a pajta,

bent maradt a macska.

Bújj, bújj

Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske!

Nyit - va van az a - ran - y - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Raj - ta, raj - ta, le - sza - kadt a paj - ta!

Bent ma - radt a macs - ka!

És akkor lecsapták. Azok maradtak tovább. És akkor több kapun kellett már' keresztül bújni. Mindig úgy kellett csapni, hogy két ember maradjon és azok maradtak tovább kaput tartani.

Akkor a lánc végéről csaptak le kettőt mindig?

Vagy ha nem a lánc végéről akkor is a ...

Kettőt számoltak. A többi meg ment a lánc után?

Igen a többi meg ment utánuk, igen.

Most volt itt egy játék, ezt, amikor még kisiskolás voltam, akkor még játszottuk, de mivel benne van az, hogy: Adjon Isten, jó napot Bátyám Uram! Meg Adjon Isten, jó napot Öcsém uram! Ezér' megtiltották a játszását, abba az időbe még.

És miért?

És csak úgy elfeledkeztek erről a játékról. Én nemrégiben beszéltem egy ilyen 90 éves nénivel, és ő is mondta, hogy igen ők még nagyon sokat játszották ezt a játékot.

És miért tiltották be?

Mer' benne volt a szó, hogy Isten. És akkor úgy volt, hogy:

- *Adjon Isten, jó napot Bátyám Uram!*
- *Adjon Isten neked is, Öcsém Uram!*
- *A fiatal kérdezte vagy az egyik kérdezte, hogy: Van-e virág a kertjébe?*
- *Azt mondja: Van bizony, nem is egy!*
- *És akkor: Szakíthatok belőle kalapomhoz tűzni?*
- *És azt mondja, hogy: Ha eléred, nem bánom, szakítsál jó barátom!*

És akkor a lányok, azok elindultak szaladni, és akkor a fiúnak szaladni kellett utánuk, és akkor megfogta és az volt a virág. És akkor azt gyűjtötte egy csomóra. És addig tartott a játék, amíg mindenkit el nem fogott. Hát lehetett a fiú is virág.

Vagy ennek volt egy olyan változata, hogy úgy játszották, hogy a gyerekek gyorsan mondták a; a köszönés az előtte, ugyanúgy volt és utána a lányok, vagy akik a lányokat alkották, azok mindig virágnevet gyorsan mondtak egymás után, és akkor a kérő fiúnak annak, ki kellett mondani egy virágot, például azt mondta: tulipán. Akkor mindenki elkezdett szaladni, és neki csak a tulipánt kellett megfogni.

És akkor emlékeznie kellett rá, hogy ki a tulipán?

Igen. És hogyha nem ta..

Találta el?

Mire elszaladtak és nem ta.. egy futásba nem érte el, vagy nem tudta megfogni, akkor kezdődött előlről, vagy pedig váltotta, hogy nem ő a kérő, hanem más lett a kérő. Tehát ilyen két változatba játszották. Játszottuk, mondom mer' én még játszottam.

Hát ezeket a gyerekjátékokat vettem. Meg van itt még egy: Ültess, ültess virágot! Itt mindenki guggolt. És amikor azt énekelték, hogy Ültess, ültess virágot! Ennek is csak egy ilyen kis egyszerű dallama volt:

Ültess, ültess virágot!

Rózsát, szegfűt, tulipánt!

Ha kivírt, hagy legyen szép,

jöjjön legény ki letépé!

És akkor háromszor, mondta azt, hogy:

Tép, tép, tép!

Ültess, ültess

Ül - tess, ül - tess vi - rá - got! Ró - zsát, szeg - fűt, tu - li - pánt!

5 Ha ki - ví - rít, hagy - le - gyen szép!

8 Jöj - jön le - gény, ki le - té - pé!

11 Té - pé! Té - pé! Té - pé!

De mindjár' mondom, hogy, hogy játszottuk.

Tehát mindenki guggolt. Egy valaki járt.

Körbe?

Össze-vissza. És akkor mikor azt mondja, hogy vadvirágot, rózsát tulipánót - ez még ilyen régiesen tulipántot- akkor arra, akire rámutatott, az felállt. Mikor azt mondja, hogy: Ha kivirít, hagy legyen szép, akkor mindenki felállt, hogy: Hagy legyen szép. És akkor ahogy a sok gyerek áll, neki csak abból a háromból lehetett szakítani, amit mondott, a vadvirág, a rózsza meg a tulipán. Tehát meg kellett jegyezni, hogy hol állt az, aki.

Tehát akkor mind a három virágnál felállt valaki, aki az volt, utána mindenki felállt.

Utána mindenki felállt.

És akkor ki kellett találni, hogy ki az a három?

Igen, hogy most már az egész virágos kert szép, de neki csak háromból szabad volt szakítani.

És akkor akit leszakított és eltalálta?

Azt elvette. De csak háromszor. Tehát az alatt az idő alatt, míg a többiek azt mondták, hogy: Tép, tép, tép! S az alatt a háromból egyet lehetett neki szakítani. Vagy ha kettőt tudott, akkor kettőt szakított. S ha így elfogyott akkor jó, ha viszont egyet sem talált el, akkor váltott, és akkor más volt az ültető.

És akkor azt előtte megbeszélték, míg nem hallotta a tépő, hogy melyik virág kicsoda?

Nem, mert ő mondta, hogy vadvirágot, rózsát, tulipántot.

Akkor ő mutatott rá.

Ő állította fel őket. Csak ott az, hogy ugye össze-vissza állnak, tehát nem körbe, meg nem sorba, hanem össze-vissza állnak, és akkor úgy kellett neki kifogni, hogy ki az. Mer' ugye az álló gyerekek között ott szaladni neki.

Ez jó játék.

Sicc, hátulsó pár előre fussatok!?

Na ezt ismerjük, de nem ezzel a szöveggel! Hanem Cikk a bolha! „Hátulsó pár előre fuss! És akkor ezt úgy mondták, hogy: Sicc, hátulsó pár előre fuss?

Sicc, hátulsó pár előre fussatok!

Ugyanúgy volt, hogy párba be kellett állni, és akkor ...

A leghátulsó előre szaladt. Egy ember volt a kiáltó és addig amíg, össze nem értek és meg nem fogták egymás kezét, addig lehetett az egyiket megfogni. Ha nem sikerült, akkor kezdődött előlről, tehát ő maradt a kiáltó. Ha viszont igen, akinek nem maradt párja, az lett a kiáltó.

És a Megy a gőzös, hogy volt, amit tetszett mondani?

Az ugyanúgy, ahogy a lakodalomba járnak, csak ültek a gyerekek, vagy guggoltak a gyerekek és akkor sorba: Megy a gőzös Kanizsára, és akkor rámutattak valakire, és úgy szaporodott a vagon.

És akkor az azzal a dallammal volt, ami most is?

Igen, azzal a dallammal.

Meg valamit akartam még, a Körben áll egy kislánykánál, ott tetszett mondai, hogy amikor a pár táncolt, akkor csak tapsoltak?

Igen.

Viszont, amikor az elejét énekelték, akkor sétáltak körbe vagy akkor is csak álltak?

Körbe álltak igen, de nem csináltak akkor semmit.

Meg aki bent is volt, az is csak állt?

Az járkált. Az ment körbe-körbe, s úgy választott magának.

És mikor volt lehetőség játszani a gyerekeknek? Vagy ez, hogy volt?

Szünetbe.

Iskolába?

Iskolába, szünetbe, vagy ha libát őriztünk, vagy bárányt őriztünk, vagy tehenet őriztünk, vagy csak egyszerűen összejöttünk játszani.

És az mikor volt? Így megbeszélték, hogy találkoznak?

Á nem kellett megbeszélni, mert olyanok voltunk. Például az én barátaim olyanok voltak, hogy nekem odahaza sok dolgom volt és akkor kiabáltak, hogy gyössz mán' játszani? És ha, azt mondtam, hogy még nem, mert még sok a dolgom, akkor mán' jöttek is fel és akkor segítettek megcsinálni, hogy mindenki menjen játszani.

És hol játszottak általában?

Dinnyét őriztünk. Ott is. Hát akkor még sokkal kevesebb ház volt, az utcán is játszottunk, mert se autó, se szekér. A dinnyeföldön játszottunk. Udvaron játszottunk.

És nem volt valami dinnyés játék?

A dinnyés játék, nekünk ez a Forgó volt, hogy napraforgót ültettek a kunyhó mellé és azok mindig jól megnőttek jó vastagra, és akkor vagy magasugró lécet csináltunk és azt ugráltuk által, vagy pedig megfogluk a napraforgónak a két ágát, a két szárát és akkor bukfenceztünk rajta. A dinnyébe ilyeneket játszottunk, mert a dinnyés gazda soha nem engedett, hogy futkározzunk a dinnye között, mert letapossuk az inát, úgyhogy ez volt a játék. Aztán szó volt a Kockázásról.

Igen?!

A kockázás pedig, hét kockára volt szükség. Lehetett kukoricaszemmel is, de inkább kavicsal játszottuk. Lehetőleg egyforma kavicsokkal játszottuk és hatot leterítettünk, egy a kezünkbe maradt és amikor egy a kezünkbe maradt, akkor mindig földobtuk, és egyesével felszedtük a kavicsokat, de mindegyiket. Feldobott és a kezünkbe kellett lenni a többinek is. Tehát nem szabad volt letenni.

És úgy dobták fel, hogy ha mondjuk öt volt már a kézbe?

Igen?

Akkor mind az ötöt fel?

Nem. Csak egyet. Mindig csak azt az egyet.

Hanem abból is csak egyet, és hozzá a hatodikat?

Igen, hozzá a hatodikat. Mikor ezt megcsináltuk, akkor leöntöttük megint, a hat kavicsot és akkor kettesével kellett ugyanígy felszedni, megint a kezünkbe maradt mind. Akkor leöntöttük újra, akkor hármásával vettük fel. Tehát mindegy eggyel, többesével vettük fel. Mikor mind a hatot egyszerre felvettük, tehát akkor már úgy kellett dobni, hogy ügyesen. Lehetőleg egy csomóba maradjon, ugye, hogy. Mind a hatot felvettük, akkor pedig fel kellett egyet dobni, és akkor a kezünk fejére. Itt meg kellett állni minden kavicsnak. Az nyert, akinek minden kavics megállt itt. (Mutatja a kézfeje tetejét.)

Tehát akkor már ha mind a hét a kezükbe volt...

Igen?

Akkor azt egyszerre?

Ha volt a kezünkbe, egyet meg feldobtunk. Tehát egyet ugyanúgy feldobtunk, rá a hatot, és akkor azt a hetediket el kellett kapni.

De akkor, hogy maradt a kezén?

Itt maradt a hetedik. Tehát a hetediket odatartottuk.

És a hat az kiesett?

Nem a hat itt maradt. A hat is itt van.

De hát akkor fel kellett dobni mind a hetet nem?

Nem. Egyet feldobtunk!

Igen?

A hat, amikor feldobtuk, akkor fordítottuk meg gyorsan, tehát azt csak egy kicsit dobtuk meg.

Jaj, hogy alámenjen a kezük. És akkor annyi pont volt, amennyi?

Igen az ráesett a hat. Igen a hetediket pedig elkaptuk. És akinek mind a hat, mind a hét rajta volt.

Az nyert.

Már akkor is nyert, ha mind a hat rajta volt. És akkor ő lehetett a játék. Ezt általában akkor szoktuk játszottuk, hogy ha nem tudtuk eldönteni, hogy mit játszunk. És akkor,

Aki nyert az.

Aki nyert, az mondta meg, hogy mit fogunk játszani.

És volt, aki ügyesen felkapta mindegyiket?

Volt, igen. Én is nagyon sokat. Még nem is régen csináltam. Tavaly. Azt hiszem tavaly játszottunk ott az egyik ismerőssel. Emlékszel még, hogy kockáztunk?

Fiúk játszották a Kriccelést.

Az micsoda?

Az, hogy vájtak a földbe egy ilyen kis lyukat, tehát egy pohárnyi kis lyukat és akkor apró pénzt szórtak el, vagy pedig kavicsot. De inkább az apró pénzt szórták. Egy filléresek voltak még akkor meg a lyukas kétfilléres. És akkor azokat szétszórták és fricskálták.

És bele kellett találni?

És bele kellett találni, de úgy kellett beletalálni, hogy mindig egy másik pénzt is érinteni kellett. Csak az utolsónak nem kellett érinteni. És akkor megvolt, hogy melyik kié? Kié volt ez egy filléres? Kié volt a kétfilléres? ÉS az egy filléresnek a kétfilléreshez kellett érni, a kétfilléresnek, pedig az egy filléreshez kellett érni, mikor fricskázta. És akkor úgy kellett befricskázni, hogy akié a leghamarább bement a lyukba mindegyik az nyert.

És volt olyan játék, amit csak a lányok játszottak, vagy csak a fiúk?

Hát ezt a Körben áll egy kislányka meg a Pérom, pérom, pappágyérom, azt inkább a lányok játszották. A Tüzet viszek-et már azt is a lányok játszották, de abba fiúk is benne voltak. A fiúk meg a Kriccelést játszották meg a kardozást meg a bukencezést. Cigánykerék hányást. Mi volt

még, ami játék volt nálunk? Hát most hirtelen ez jutott eszembe, mert a múlt héten lakodalomba készültem, aztán nem volt sok időm.

Köszönjük szépen jövőhéten folytatjuk!

Tisza­mog­yorós – Gál Andrásné (2019. február 11.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, Áltános Iskola

Időpont: 2019. február 11.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- szokások
- népviseletek

Adatközlő:

1. Gál Andrásné

Lánykori nevén: Cseh Katalin

Született: 1944.10.29. - Tisza­mog­yorós

Előzmény: A Mándoki nyugdíjas klubban találkoztunk Kati nénivel, aki Tisza­mog­yorósi származású a mai napig ott is él, de a hitoktatóként tevékenykedik még a Mándoki Általános Iskolában. Az akkori gyűjtés végén elmondta, hogy ahol ő lakik itt van nem messze, de teljesen másképp táncoltak az ottani emberek, így kerültük a figyelmünk középpontjába Tisza­mog­yorós is.

Meg a táncról mondtam, hogy Mándokon láttam a táncokat a felvételen. Nálunk nem így táncoltak, pedig itt van a szomszéd faluba. De érdekes is, mert például zenész itt is volt (Mándokon), s nem innen vittük a zenészt sohasem.

Hanem?

Hanem Eperjeskéről.

És ott is inkább a cigányok zenéltek?

Persze. És egy nagyon rendes zenész család volt. A fia, aki még kisgyerek korába, ilyen pici volt, hegedült a bállokba, most halt meg itt Mándokon nemrég.

*És akkor ott, hogy néztek ki ezek a bállok Mogyoróson (Tiszamogyorós), vagy ilyen mulatságok?
Vagy ezt, hogy szervezték?*

Nálunk a bállok? Szó volt arról, hogy Húsvétkor, vagy ünnepeken hogy volt a bál.

Igen?

Nagyhéten soha nem volt zene egyáltalán. Akár Karácsony, akár Húsvét, akár Pünkösd volt sohasem. Ünnepe második napján volt általában. Ünnepe második napján este, nálunk csűrökbe volt. Nem volt nagy terem, még most megvan a csűr is most is. Kitakarították a csűr és akkor felocsolták, ilyen doboznak az aljára lyukat vájtak és akkor azt ilyen nyolcas alakba felocsolták.

Hogy a por ne szálljon föl?

Hogy a por ne szálljon, igen, Hát később úgy is csak szállt a por. De akkor még nem éreztük. Meg volt mondva, hogy hány órakor kezdődik a bál.

És ezt valaki a szervezését magához vette vagy így két-három legény, vagy hogy volt?

Igen, ez általában úgy volt, hogy valaki az mondta, hogy: Na bál lesz! A nagyfiúk közül valaki és akkor szájról szájra ment. Ha volt valakinek udvarlója, akkor az udvarlója vitte el. De a lányokkal mentek a szülők, vagy a nagyszülők. Általában a szülők, az édesanyja.

De akkor a szülőkkel mentek el a csűrre és onnan vette át az udvarlója?

Nem. Együtt mentek.

Már odament a legény?

Odament a legény igen. Akinek nem volt, az pedig ment az édesanyjával. A fiúk azok mentek magukba. Ha valakinek volt vőlegénye vagy udvarlója, akkor az fizetett be, az anyukának is. Ha nem, akkor mindenki saját magának fizetett. Megkezdődött a tánc és természetes, hogy aki fiúval ment, az azzal táncolt. Aki nem, az pedig várta, hogy felkérjék. A mi falunkba kevés volt az, hogy a lányok petrezselymet árultak és nem kérték fel táncolni, mer' mindenkit táncoltattak. Sokan jöttek a falunkból. Tehát ha Mogyoróson bál volt, akkor a környékről mindenünnen jöttek.

Akkor Eperjeskéről is átmentek?

Eperjeskéről, Szentmártonbúl (Tizsaszentmárton), Lónyáról, Mátyusbul, Benkről, Mezőladányból, Tornyospálcáról, Mándokról. Tehát sokan jöttek hozzánk. Fiúk is jöttek. Az eperjeskiekkel mindig baj volt, mert a végén mindig késelés vagy verekedés lett. Más falubeliekkel nem, de az eperjeskiekkel igen, mert Eperjeskén több olyan legény volt, aki szeretett inni, és akkor, ha ittak, akkor mán' kötekedtek és akkor a végén az lett, hogy verekedés lett belőle.

És akkor a lányokon nem verekedtek össze?

Lányokon is. Hát általában a lányokon verekedtek össze, hogy nem adod vagy adod, vagy táncolsz vagy nem táncolsz vele. Volt, aki azt mondta, hogy na az én menyasszonyommal te nem táncolhatsz, vagy az én párommal nem táncolhatsz, és akkor ebből verekedés lett. Általában tartott négyig, öt óráig és szépen táncoltak a fiatalok. Na most, itt kérdezte a kollegája, hogy csapásoltak-e?

Igen.

Nálunk, úgy, hogy addig még a lakodalmakba, balokba tömeg volt, addig nem. A mikor már kevesebb volt a vége fele, akkor már igen, de a párjukkal táncoltak és akkor úgy. Odaálltak, a nő fogta a férfinek a vállát csípőre tette a másik kezét, a férfi csapásolt egy kézzel, mert a

másik kezével fogta a lánynak a derekát. És akkor ez így ment. Aztán mikor még kevesebben voltak, akkor mán' aztán a férfiak körbeálltak és úgy akkor mán' csapásoltak, de addig amíg sokan voltak addig nem. Ez lakodalomba is így volt, meg bálókba is így volt.

És akkor olyan nem volt, hogy egyedül állt kitáncolni valamelyik férfi ilyen verbunk szerűen?

Olyan nem. Rosszul mondom, mert a vége fele volt. Tehát amikor már kevesen voltak, amikor már nagy tér volt, mert sokszor a csűrbe alig lehetett megmozdulni, annyian voltak.

És ahhoz volt külön más zene vagy ugyanúgy ilyen csárdás zenére?

Nem. Csárdás zenére.

És volt valami neve annak külön vagy ez csak így szokásba volt?

Nem, ez csak így szokásba volt. Aztán tánc közbe amikor forogtak a párokkal, mint itt (Mándokon) is volt, akkor itt a férfi egyszerűen, csak ilyen simán forgott, nálunk (Tiszaamogyoróson) amikor forgott, akkor a férfi minden második fordultnál a csizmáját, a külső lábát megcsapta, tehát megemelte és megcsapta a bokáját. Mikor váltott akkor a másik lábánál. Aztán jól odacsapta a lábát, amikor jelezte azt, hogy forgás irány van.

És olyan volt, hogy a forgásokat azt ilyen gyorsan megállították, ilyen átvető szerűen?

Igen, akkor csapta oda a lábát.

Ott is?

Igen.

És akkor ott teljesen kiengedték a lányt oldalra meg onnan vissza?

Igen.

És a csárdának volt valami neve külön, ahogy hívták?

Nem.

És valami másfajta tánc nem volt még, ami még ilyen, vagy párválasztó, vagy csak a lányok, vagy két asszony, vagy egy férfi két nő?

Ha csak a lányok táncoltak, akkor csak olyan volt, hogy amikor gyűltek valamilyen fonóba vagy törőbe, akkor a lányok külön táncoltak, de a fiúk a végén táncoltak, mikor már' elmentek azok, akiket hazakísértek. Tehát beültek. Úgy mondták ezt, hogy beülnek a törőbe, mikor vége volt a szösztörőnek.

Akkor először csak a lányok voltak ott?

Először ott gyülekeztek a lányok. Addig még nem kezdődött, míg nem osztották ki a szöszt, hogy törjék.

Azt a felnőttek osztották, valaki?

Azt a házigazda osztotta. Házigazda osztotta, az asszonyok. S a lányok akkor táncoltak. Énekeltek, táncoltak. Mikor már' összegyűltek akkor kiosztották a törőt, általában egy hosszú létrát vagy egy tornácon, amellet, hogy fogózni tudjanak és akkor úgy törték a szöszt. Mikor mindegyik meg volt törve, akkor azt mondták, hogy na gyertek beülni.

És hogy törték a szöszt? Térdük között?

Nem, a talpukkal. Így, így sodorták a talpukkal és akkor kiment belőle.

Cipőbe vagy mezítláb?

Mezítláb.

És akkor a létrára vagy a tornácre támaszkodtak?

Arra igen. Azt fogták, hogy ne menjenek el messze. Igen. S akkor utána beültek. A beülés az azt is jelentette, hogy olyankor adtak kalácsot, bort és akkor megvendégelték azokat, akik törték a szöszt, de akkor már beültek a fiúk is. Akinek párja volt, a lány mellé ült, a párja mellé ült, akinek nem, az pedig ült valahová. Általában igyekeztek lányok mellé ülni, aki tetszett nekik. Na most volt egy, aki úgy mondták, hogy bíró. Az volt a bíró, aki hallotta biztosan, hogy összefonták a kendőt, törölközőt, megvizeték, összefonták, és akkor azt, odament mindig a legény, hogy kérte a lányt. Mer' ugye az, akinek párja volt, az is tetszett valakinek, az a lány is. És akkor kérte volna, hogy na most itt az alkalom arra, hogy megcsókolják egymást, s akkor,

ha azt mondta, hogy nem adja, akkor ki kellett tartani a tenyerét, és akkor aki kérte, az mondta meg, hogy hány tenyerest adjon neki. Ha pedig olyan lányt ült mellé, akit nem szívelt, akkor azt odaadta és akkor váltottak, akkor az övé lett. De ezt mindig a bíró rendezte el. Aztán volt egy olyan változata, hogy Kútba estem ki húz ki? Hogy kiment egy férfi, s akkor kérte, hogy ezt a lányt küldjék ki hozzá, hogy az a lány húzza ki a kútból. Na most, ha vállalta a lány, hogy kihúzza, akkor bejöhetett a férfi, ha nem akkor kinn maradt.

És akkor utána?

Egy másik lányt kérte. Ez így ment tovább. Ilyen játékok voltak.

Valamit akartam. Amikor a lányok táncoltak együtt, akkor ugyanúgy azokat a csárdásokat táncolták?

Ugyanúgy igen, és akkor vagy sasszé lépéssel, vagy kettőt jobbra egyet balra, vagy kettőt-kettőt. Ezeket táncolták.

És olyan volt, hogy körbeálltak a lányok és így énekelve?

Igen olyan, volt. Énekelve és akkor ezt a most nem jut eszembe milyen lépés, de hát az a kis hinta lépés, ezzel mentek körbe, ellenkező irányba is. Ezeket táncolták a lányok. És mindig így hátul fogták egymás kezét.

Ott mit énekeltek?

A megszokott népdalokat.

Amire csárdásoztak is egy bálba?

Igen, vagy lassabbat, igen, azokat.

Tehát ott karikáztak is, Tisza-mogyoróson?

Igen.

És azt így hívták?

Hát nem mondták, hogy karikázó.

Csak lányok összeálltak körbe táncolni.

Csak táncolták igen.

Volt gyorsabb, lassabb része is?

Volt gyorsabb és lassabb része is igen, amikor lassabb rész volt, akkor csak lassan mentek körbe. Aztán egyre gyorsabban énekelték, és gyorsabban forogtak.

És a lépések akkor az csárdás is volt, hogy kettőt jobbra egyet vissza ahogy tetszett mondani?

Igen, meg úgy is volt, hogy kettőt- kettőt.

És mindig kettőt jobbra egyet balra?

Igen.

Meg gondolom a gyorsabb résznél meg már a forgás.

Igen. Nagyon sokszor a bálba táncolták azt, hogy két lány dobja a férfi a két lányt.

Az ilyen hármás csárdás.

Igen.

És ott csapásoltak a férfiak külön?

Igen. Mondtam, amikor forogtak, akkor a külső lábukat megütötték a fiúk megütötték a bokájukat, minden második fordulónál, megemelték a lábukat és megütötték a bokájukat. Aztán nagyon sokszor táncoltak úgy a bálba úgy, hogy a lány fogta a fiúnak a vállát, a fiú a lánynak a derekát, és akkor csípőre tette a lány a kezét, s a fiú bokázott.

És ott melyik oldalt volt a lány?

Mikor melyik. Nem volt megszabva.

Volt ilyen csak férfi tánc?

Volt igen a vége fele. Mikor sokan voltak, mer csűrbe táncoltak, rengetegen voltak, sokszor alig fértünk el és olyankor akkor nem csinálták. Mikor, már kevesebben voltak, ritkult a levegő, akkor kezdtek ők el táncolni. Vagy még lányokkal is, akkor csinálták ezt a páros bokázót is és amikor ezt a vállfogásos bokázót csinálták, utána még a térdüket hon az egyik oldalra, hon a

másik oldalra meg is hajtották. Sőt még ha a bálba rendesen táncoltunk és vége volt a táncnak, akkor a fiú azzal fejezte be, hogy meghajolt, és térdét még meghajtotta mikor még fogta a lányt.

És kitől tanultak táncolni? Egymástól? Ellesték?

Egymástól igen.

És amit még tetszett mondani, hogy voltak Tornyospálcáról meg Eperjeskéről meg mindenholnan. Ott az nem volt baj, hogy más helyről jöttek, a táncba?

Nem, mer' azért jöttek, hogy a lányokat szemre vegyék. Tehát direkt ezér' jöttek. És nem volt vita. Mondom egyedül az eperjeskiekkel volt itt csak.

Táncolni tudott egy tornyospálcái meg egy mogyorósi?

Tudott.

Olyan nagy különbség nem volt azért, el tudta irányítani a fiú a lányt?

Hát lányok nem jöttek, csak fiúk.

De hogy a tornyospálcái fiú a mogyorósi lányt?

A lányok tudtak azért alkalmazkodni a fiúkhoz.

És akkor volt, amit másképp csináltak jellegzetesen mondjuk az eperjeskiek?

Olyan nagyon nem lehetett észrevenni. Ahhoz már nagyon kellett tudni. Legfeljebb azt mondta a fiú, hogy na ezzel a lánnyal nem táncolok, mert nem tud táncolni.

Mert nem tudta úgy követni.

Igen.

És akkor a fogásmód? Mindig ilyen zártan táncoltak csak, vagy a forgás közbe van, ahol divat ez a keringő fogás?

Amikor forogtak akkor rendesen úgy, ahogy az előbb mutatta. (Zártan)

Vagy ez a maga mögé elengedés forgás közbe?

Nem, nem.

Vagy, ha csárdásoztak akkor így kinyitották esetleg?

Nem. Az mán' a végefelé volt, amikor sok hely volt.

Tehát mindig a hely határozta meg igazából.

Mindig a hely határozta meg, igen.

Tehát akkor így táncoltak zártan, meg oldal fogásba is.

Igen.

Olyat, hogy a lány hátul marad és akkor a fiú szabadon van?

Nem. És olyat sem csináltak sohasem mifelénk, hogy a fiú támaszkodott a lányra.

Nem volt ilyen felül?

Nem, hanem mikor táncolnak egyedül a fiúk, így nem támaszkodnak a lányra. Sok helyen van így, a Dunántúlon nagyon sok helyen van így, hogy rátámaszkodik a lányra. S a lány csak áll, nem mozog, s a fiú pedig ott járja a magáét, tehát ilyen nem. A fiú nem támaszkodott a lányra sohasem.

Tehát amikor együtt szembe táncoltak akkor mindig így volt. (Zártan.)

Igen a csárdást.

És ha figuráztak, meg valamit csináltak a lábukkal, akkor oldalra?

Akkor oldalra, a lány fogta a vállát, ugyanúgy ahogy most fogják, és akkor a lány csípőre tette a kezét és akkor úgy.

A fiú meg tudott csapásolni. Meg átvezetni a lányt a másik oldalra.

Meg bokázni.

És a páros bokázó, hogy nézett ki, amit tetszett mondani az előbb, hogy a fiú meg tudta csinálni?

Hogy?

Így összezárt, csak így ennyi volt a bokázó?

Nem. Ezt is így kivágta.

Aha. Tehát ez a, figurákat.

Meg oldalra is, így is.

És a lányok?

Hogy ha fogta a fiút, akkor csak ezt csinálták, vagy pedig ő is a kisbokázót.

És akkor ezeket a kis érintőket bokázóknak hívták?

Igen.

És olyan volt, amikor összeverte a bokáját tényleg a fiú. Tehát, hogy a két csizma összeért erősen?

Igen. Sőt még mikor táncoltunk is, akkor vót úgy, hogy csak a lányt mozgatta, és ő csak verte a bokáját.

És volt rajtuk sarkantyú, vagy az nem volt divat?

Nem.

És a csapásokban miket? Mindig csak egyszer csapta meg a lábát? Vagy oldalra?

Oldalra is csapta, keresztbe is csapta.

És ilyen sűrű, sok csapást csináltak?

Az egyik kezével, amikor már csak a férfiak táncoltak, akkor csinálta a két kezével és mindig csak a térdét, vagy a bokáját csapta.

Tehát ilyen sűrű csapó? ezt úgy hívjuk mi. Ezt is csinálgatták?

Igen.

Van még mogyoróson olyan bácsi, aki emlékezhet, hogy csapásolt?

Sajnos nincsen.

És amikor a fiúk mentek katonának, akkor ott volt valami külön ilyen táncos esemény?

Azt tudom, hogy búcsúestet tartottak, de oda nők nem mehettek. Úgyhogy azt nem tudom, hogy zajlottak.

És az előbb volt szó a karikázóról, mert az nagyon ritka, mert itt a környéken csak Ajakon van. Tehát itt nem volt divat karikázni. Mándokon is azt mondták, hogy nem volt.

Nálunk, mondom a törő előtt meg a bál kezdete előtt. Ha olyan bál volt, hogy nem hetedhét országra szóló bál volt, hanem csak ott a faluba azt mondták, hogy: Na táncoljunk estére! Akkor gyülekeztünk és akkor a lányok ilyen karikázót jártak.

És arra tetszik emlékezni, hogy miket énekeltek ott?

Ugyanazt, például, mint Ritka búza, ritka, árpa, ritka rozs. Vagy például arra is táncoltunk, hogy Kék nefelejcs, kék nefelejcs.

Az, hogy van?

Ez most nem fog eszembe jutni.

A zenészek milyen nótákat játszottak?

A zenészek mindenfélét, csárdást. A bállokba keringőt, foxt, mindenfélét játszottak aztán arra táncoltak.

És akkor a csárdás mellett mindig voltak ezek a polgári táncok is?

Igen. Mert azér' is szerettük azt a zenész hívni, az eperjeskit, mert ő nem fárasztotta ki az embereket annyira, hogy végig csak húzta a csárdást, húzta, hogy mán kint lógott a nyelvük is, meg a hajukról is csorgott a víz, hanem volt egy csárdás. Volt egy lassúbb. Megint egy csárdás, megint egy lassúbb. Akkor játszott folyamatosan, hogy ha valaki kérte, hogy: na most öt csárdás! Mert a férfiak, hogy ha ki akartak fárasztani egy lányt, akkor volt ilyen, hogy egymásnak kérték el.

És miért akarták kifárasztani?

Mer' valamiér' pekkelték rá.

Mert nem szerették?

Igen.

Na és az érdekelne minket, hogy akkor ezekbe, ha már ezekbe volt öt csárdás, melyik öt csárdást játszott el?

Azon is gondolkodnom kell

De az akkor öt dallam volt, vagy inkább ilyen ...?

Tehát öt másfajta dallam.

És ha csak az volt, hogy egy csárdást játszott meg mondjuk egy keringőt, akkor az az egy csárdás csak egy dallamból állt általában?

Igen. Egy nótát.

Azt eljátszott a lassan is meg gyorsan is?

Nem. Csak gyorsan, a csárdást. A csárdást csak gyorsan játssza.

Akkor nem különült el, hogy lassú meg friss csárdás, ahogy már ma szoktuk hívni a tempója alapján?

Olyan nagyon nem. Inkább megjárták a csárdást alaposan.

Inkább mindig gyorsabb csárdás volt.

Igen. Az csárdás volt, azt úgy kellett járni.

És akkor itt ilyen, olyan egyszerű tánc, ami nem a tangó, nem a foxtrott, hanem, mint a tigrákoknál van ez a gólyás meg ilyen egyszerű, ilyen kis polgári táncoknak nevezik ezt?

Nem volt. Lakodalomba volt olyan később már, már az az én nagylány koromba volt.

Hogy táncolt, és akkor a fiú fogta a kezét, s akkor a lány körbement rajta. Az előbb kérdezték. Így fog eszembe jutni.

Igen.

Aztán bálba is bejött, de az mán' később. Amikor én kislány voltam, abba az időbe még nem volt, csak simán. Aztán később mán' jöttek ezek, ahogy elkerültek a fiúk más vidékre, hozták magukkal ezt is.

És körcsárdást táncoltak? Összeálltak a férfiak, nők vegyesen a csárdásba?

Igen.

Négyen vagy többen inkább?

Mikor, hogy. Attól függ, hogy hely volt. Tehát azér' mondom, hogy addig még sokan voltak a bálba, mint a puliszka. Alig tudtunk táncolni. Például a kisharangot nem lehetett megcsinálni, mert annyira nem lehetett, annyira nem volt hely.

És azt, hogy nézett ki? A kisharang.

Mi ezt neveztük kisharangnak. Amikor jobban kitettük a lábunkat az nagyharang.

És ezt férfiak is, nők is csinálták?

Csak a nők csinálták?

A férfiak nem?

A férfiak addig bokáztak.

Tehát addig figurázott, teszegette a lábát, meg összeütötte.

Igen.

Na akkor már van is egy női lépés, ami például itt a mándokiba nem is látszott.

Olyan volt, hogy a mogyorósiak (Tiszamogyorós) mentek el Tornyospálcára?

A fiúk.

Mindig csak a fiúk onnan is?

Igen.

Olyankor a lányok nem irigykedtek, hogy ők kimaradnak a mulatságból?

Nem.

Vagy ez így volt szokás? Megszokták.

Igen.

És ide Mándokra gyakran jártak át, mert egész közel van?

A fiúk? Igen. Mándok, Eperjeske, Benk, Lónya. Ezek.

És gyalog mentek? Vagy lovas szekérrel?

Gyalog mentek. Hát olyan nagyon rég lehet, hogy mentek szekérrel, de nem hiszem, mert az állatokat annyira féltették, hogy nem hagyták ott annyi sokáig állni.

És az volt külön, hogy mondjuk ilyen aratás után, vagy bármi után ilyen külön bál volt?

Igen. Aratási bál volt. Szüreti bál volt, bár itt nem nagyon termett szőlő, csak a házaknál volt. Meg karácsonykor, Húsvét, Pünkösd, farsang. De a farsangot is nem mondták külön, hogy farsangi bál, csak bál. És nem öltöztek be figurásnak, az már csak egészen későn, amikor már' dolgoztam, akkor már' beöltöztek.

Az már egy ilyen újabb stílusú.

Igen.

És például a lakodalomba a vőfély mindig ugyanaz volt, vagy a fiúnak a barátja volt?

Volt a faluba négy olyan ember. A négy közül lehetett választani, az a négy tudta a verseket, a szokásokat, és az volt. Volt még egy olyan, hogy hívogató, a lakodalomba, az megint volt két ember. A kettő közül ki melyiket választotta. Egy görbe botja volt, és arra, akit meghívott, annak selyem szalagot kellett kötni, és az hosszú volt, és azzal akkor már' úgy ment tovább, hogy a vállánál tartotta ezt a selyem botos szalagot, és amikor vége volt, akkor elvitte a vőlegénynek, hogy mindenkinél voltam, tessék.

Tehát nem a vőlegény meg a menyasszony hívogat, mint mostanság már, hanem egy külön ember?

Azok hívogattak. Egy héttel, vagy két héttel előbb. Azon a héten pedig mikor a lakodalom volt, akkor pedig minden házhoz el kellett menni a hívogatónak.

Tehát azzal bizonyosodtak meg, hogy ki fog ténylegesen elmenni és akkor, hogy kell készülni. És akkor azt a szalagra mindenki tudta, hogy kié?

Nem. Nem kellett tudni.

Tehát akkor az volt a lényeg, hogy ha lesz száz ember, akkor két disznót kell vágni, nem egyet biztos. És a bálnak volt még valami másik elnevezése?

Nem.

A törőbe a dohányt törték?

Nem, a szöszet. És akkor mutattam is, hogy a lábuk között így forgatták, össze gyúrték tulajdonképpen, hogy teljesen kimenjen belőle a kemény anyag. Tehát a kendernek a szára.

Közbe csak beszélgettek, vagy énekeltek is?

Énekeltek közbe igen. Ledűllött, ledűllött a szénaboglya teteje.

Ez most hirtelen eszembe jutott. Káposzta, káposzta, téli, nyári káposzta. Ezt biztos, hogy énekelték.

Akkor ezek már inkább ilyen írott magyar nóták.

Hát én most nem tudom, mert én mióta az eszemet tudom az eszemet, ezeket éneklik nálunk. Én nem jártam utána, hogy ezek mik. Aztán mondtam, hogy mikor mán' megtörték a szöszet, a fiúk azok odaálltak a lányoknak a hátához, mert vagy létra, vagy tornácon kellett. Arra támaszkodtak.

Arra támaszkodtak.

Igen. És a fiúk, akit kinéztek maguknak, annak a lánynak a hátához álltak. Ha volt olyan lány, aki valamikor borsot tört az orra alá, akkor annak a hátához állt, hogy ellopja tőle a szöszet. És akkor bosszúból, hogy csak akkor adja vissza, ha megcsókolja. Aztán kért ötven csókot is meg tízet is.

És volt egyéb játék, ami már ilyen serdülőkorban, inkább a csókra kiélezhető játék volt?

A tenyeres. Mindig volt egy bíró, aki vezette a játékot.

Volt valami szövege a bírónak?

Nem. Ő mindig csak azt mondta, hogy kit kérnek. Hogy kéri ki Juliskát. És ha a párja, aki mellett ült, azt mondta, hogy adom, akkor nem volt verekedés. Akkor át ült ahhoz, aki kérte. Ha pedig azt mondta, hogy nem adom, mert a menyasszonya, vagy a menyasszonyjelöltje, vagy a szerette volt, akkor nem adta és akkor megmondta, hogy tíz tenyeres. És akkor ki kellett tartania a kezét, és akkor vagy vizes törölközővel, nálunk kötéllel! Tehát a szénahordó kötelet, azt vizezték meg, és azt duplán összefogták és azzal ütötték a fiúnak a tenyerét.

De az üthette, aki kérte a lányt?

Nem, hanem azt a bíró ütötte. De, annak ütötte, aki nem adta a párját.

És aki kérte, az mondta meg hogy hányat üssön?

Az mondta meg, hogy hányat. Amiér' nem adja.

És mennyire illett kérni olyan lányt? Mert, nyilván tudta, ismerték egymást, hogy az a lány már annak a menyasszonya. Akkor is elkérte?

Hogy ha szerette a lányt, akkor kérte. Volt úgy, hogy tízszer ugyanazt kérte.

És ha tízszer nem adta, akkor ugyanazt a kezét, vagy a másikat?

Bizony volt úgy, hogy másnap nem tudtak semmit se fogni.

Hányan voltak egy ilyen körülből? Tízen-húszan?

Attól függött, hogy mennyi lányt ment. Mert ahol lány volt és ott volt törő, ott sokan voltak. Ahol nem volt lány, de ott is, vagy más' idősebbek voltak, ott volt a törő, ott kevesebben voltak.

És akkor ez ment szájról szájra, hogy most náluk lesz?

Igen.

És akkor mindenki, aki, akart.

Nem kellett meghívót, mindenki tudta. Egy pillanat alatt végig ment a falun. Ugyanígy volt a fonóba. A fonóba pedig a lányok fontak.

De az inkább már télen volt?

Télen volt. Kerekes guzsalyon vagy talpas guzsalyon. A talpas guzsaly, amire ráülnek, a kerekes meg, amit hajtanak. És a fiúk egy idő után, tehát később egy kicsivel megjöttek. Nótázva, mindig nótázva. És akkor bent beszélgettek, meg volt, amikor kicsit kártyáztak, attól függ, hogy mennyi szósz volt.

Megvárták a lányokat, amíg ők végeztek.

Igen, addig ők csak kártyáztak, vagy valami mást játszottak, vagy csak nótáztak. És utána pedig szószot loptak, vagy az orsót ellopták. S ezeket ki kellett váltani.

Hogy lehetett kiváltani?

Mindent csókkal.

És nem volt, olyan, mert én ugye Ajakról származom (K.A.), hogy amikor a kicsik belestek, akkor a péklapáttal úgy megegyengették őket a nagyfiúk, hogy ne leskelődjenek.

Nem tudok ilyenről, mert megmondom őszintén, na, akkor ez most egy személyes történet. Én nem jártam törőbe meg fonóba. Fonó akkor volt, hogy ha nálunk volt fonó, mert pedagógus család. És oda nem jöttek, csak ha megkérdezték a családot, hogy na, most oda szeretnék

elmenni, betetszenek engedni? És hogyne, mi hozzánk is eljöttek. Én viszont nem mentem sohasem.

Nem engedték el?

Nem, mert én nem akartam, hogy engemet kérjenek, hogy agyon csókolgassanak.

Akkor ezeket ilyen hallomásból tetszik?

Nem, hanem egyik alkalommal elmentem és megmondtam anyukámnak, hogy akkor én most elmegyek és meg akarom nézni, hogy, hogy megy ez. És végig ott voltam, törtem a szösz, tehát ugyanott. Csak a végére álltam a sötétbe, hogy ne lássanak, a létrának a legvégére. És amikor azt mondták, na, most már következik a beülő, akkor én előre beosontam a házba, s ahogy fel voltak akasztva a nagy kabátok az ajtó sarkánál, én oda az ajtó sarkánál a nagykabátok mögé bebújtam. Az ajtó ki volt nyitva, az üvegen keresztül lehetett látni. A kabátoktól engemet nem láttak, mert csak egy nagyon pici rést hagytam magamnak és én onnan tudok mindent.

És utána, hogy tetszett onnan kimászni?

Mikor mindenki elment, akkor jöttem elő?

Addig ott tetszett állni és senki nem vette észre?

Nem vett senki se észre. Szegény Julcsa néni, nála történt. Úgy hívták, hogy Julcsa néni. Mikor meg, tanító néni, hon tetszett lenni? Mondom itt voltam a sarokba.

Akkor így játszottak ott.

Hány éves korban mentek a törőbe már? Ilyen 13-14? Hogy engedték be a kisebbeket is már?

Olyan 15-16 éves korba. Attól előbb nem engedték meg.

És akkor ezt a fiatalok egymás közt intézték, hogy ki mehet?

Ez a kérés arra is ment, hogy ki engedi meg, hogy hazakísérjék. Mer, aki mellett maradt a lány, az a fiú mán' haza is kísérte. A bálba is úgy volt, hogy már a bál közepén mindenki tudta, hogy kit fog hazakísérni.

Ez gyakran változott, hogy kit kísért haza?

Hát attól függ, hogy a lány most fogadta a fiúnak az udvarlását vagy nem. Ha fogadta, akkor legközelebb is az kísérte haza, ha nem akkor más.

És milyen volt az arány? Mindenkinek jutott valaki? Vagy azért több lány volt, kevesebb fiú?

Ez mindig a demográfiai hullámtól függött, meg attól, hogy más faluból is mennyien jönnek, vagy a fiúk, hogy értek rá, vagy eljöttek, vagy volt kedvük elmenni.

A törőbe nem jöttek a szomszéd faluból? Az csak belső, az csak a faluba volt?

Igen.

És volt valami legény vagy leány avatás –szerű, ami által így bekerülhettek?

Szülő határozta meg, hogy na, most már eljöhetsz a bálba!

A kicsik nem leskelődtek a nagyok után, hogy mit csinálnak?

Addig, míg világos volt esetleg. De már amikor-úgy mondták nálunk, hogy- sürvedt, akkor már nem szabad volt.

Köszönjük szépen!

Tisza­mog­y­orós – Gál An­drás­né (2019. fe­bruár 18.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Mándok, Áltános Iskola

Időpont: 2019. február 18.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- szokások
- népviseletek
- táncalkalmak

Adatközlő:

1. Gál Andrásné

Lánykori nevén: Cseh Katalin

Született: 1944.10.29. - Tisza­mog­y­orós

Előzmény: A Mándoki nyugdíjas klubban találkoztunk Kati nénivel, aki Tisza­mog­y­orósi származású a mai napig ott is él, de a hitoktatóként tevékenykedik még a Mándoki Általános Iskolában. Az akkori gyűjtés végén elmondta, hogy ahol ő lakik itt van nem messze, de teljesen másképp táncoltak az ottani emberek, így kerültük a figyelmünk középpontjába Tisza­mog­y­orós is.

Kicsit szeretnék a táncalkalmakról és a viseletekről beszélni most.

Azt szeretnék kérdezni, hogy ott a Nyírségben, ott Bököny környékén volt ilyen pulya sarok. Tehát a bálba táncoltak a felnőttek. Egy sarkot kineveztek, hogy na ez a pulya sarok, ott lehettek a gyerekek. Vagy külön rendeztek ilyen bált a gyerekeknek. Itt nem volt olyan, hogy megengedték?

Nem.

Akkor addig nagyszülő vigyázott, amikor a szülő is lement a bálba? Addig táncot, azt hol látott? Egy lakodalomba a szüleitől? Vagy, hogy ismerkedtek itt akkor meg ezekkel? Hát mindenki tudta. Úgy jött, hogy tudják.

És volt akkor olyan alkalom, amikor mindenki ott volt, gyerek-felnőtt?

Az csak a lakodalomba volt, csak a lakodalomba.

Milyen hosszú volt a lakodalom? Egy napos volt, mint most, vagy azért hosszabban?

Egy napos volt, csak akkor már délelőtt gyülekeztek, és akkor már ebéd is volt, meg vacsora is volt, meg éjfélbe is adtak enni. Általába éjfélbe hurka kolbász volt.

És a lányoknál volt ilyen külön kis tánc, vagy valamilyen sertartásszerű szokás, amikor átöltöztették asszonnyá?

Amikor átöltöztették, akkor Asszony, asszony az akarok lenni, azt mindig eldanolták, és akkor körbe álltak és onnan, hogy ha be tudott szabadulni a fiú, be tudtak szabadulni a fiúk ebbe a körbe, akkor hamar feloszlott, mer' akkor mindenki választott, minden fiú egy lányt és akkor kivitte táncolni. De sokáig nem engedték, tehát összezártak szorosan a lányok.

És ha tetszik arra emlékezni, hogy nagyon régen volt-e különbség a menyasszony meg a menyecske ruha között? Tehát nem már, mint most, hogy fehér meg valami díszes? Hanem mikor még olyan viseletszerű hosszú szoknyába jártak, hogy milyen volt az? Általába pettyes.

A menyecske ruha?

A menyecske ruha igen, általában pettyes volt a menyecske ruha. Kötővel, kendővel.

Apró pettyes vagy nagyobb?

Inkább közepes.

És az milyen színű volt?

Vagy piros vagy kék.

És előtte milyen ruhába voltak?

Fehér ruhába.

De az már ilyen polgári jellegű volt, ami már ma is van?

A menyasszonyi ruha?

Igen.

A menyasszonyi ruha az az egyszerű fehér ruha volt, kinek milyen volt a szabása. Az nem volt úgy külön meghatározva, de az hosszú volt mindig.

De ott a felső rész meg a szoknya már egybe volt varrva?

Egybe volt, mindig egybe volt. Mindig egybe volt, hosszú fátyol volt, aztán később lett a rövid fátyol. Szokás volt nálunk az, hogy amikor az esküvőről kijött a pár és mentek hazafele, akkor adtak a kezükbe egy gyereket. Olyanok, akik nem tartoztak a lakodalomba. Egy pici babát adtak a kezébe, vagy fiút, vagy lányt. Ha fiút adtak a kezébe, akkora azt jelentette, hogy fia legyen először, ha lányt adtak a kezébe, akkor lánya legyen először.

És ez meglepetésszerű volt, hogy vagy fiú, vagy lány?

Általában az volt, hogy milyen pici gyerek volt ott útközbe hazafele. És akkor volt, aki örült neki, volt, aki nem örült neki. Még volt, emlékszem rá, hogy volt egy vőlegény, akinek, a menyasszonynak a kislányt tették a kezébe, és akkor azt mondta, hogy csak nem lány lesz tán? Úgyhogy ilyen megjegyzés volt.

És olyan volt, hogy a fiú gyereknek vagy a lány gyereknek jobban örültek?

Az volt.

És melyik szerették jobban?

A fiút.

És beleszóltak még a szülők, hogy kihez kell hozzámenni?

Nálunk nagyon. Ajakon is úgy volt.

Hát ott úgy.

Nálunk még különösen, hát nálunk azért van sok probléma, mert még most iskolába járó gyerekeknek is unokatestvér házasság van.

De az megmondták, azért?

Meg, persze megmondták.

Akkor régen is volt ilyen?

Akkor meg pláne. Vagy nagy szó volt, hogy elmegy más faluba férjhez, vagy más faluból nőül.

Befogadták ezeket könnyedén?

Nehezen.

Tehát azért bevállalásnak kellett lenni, hogy valaki azt mondja, hogy odaköltözök egy idegenhez.

Igen. Lovasszekérrel mentek régen a menyasszonyért. Az ökörnek a szarvára kötötték a varrott kendőt. A szekérre is a varrott kendőt.

És a ruhájuk milyen volt, amikor táncolni jártak?

Általába szoknya blúz. És az már ki, hogy. Vagy rakott szoknya volt vagy ráncos szoknya, vagy fodros szoknya és amikor még kislány voltam, akkor még kötény is volt hozzá, fodros kötény. Melles fodros kötény. Aztán már csak kis fél fodros kötény, Aztán elmaradt a kötény, már csak a szoknya maradt.

Honnan vették a ruhát?

Hát métereken megvették és akkor voltak a faluba varrónők és azok megvarrták.

De Kisvárdán? Vagy bementek valahova? Hozták oda?

Nem. Ja, hogy hol vették?

Az anyagot hol vették?

Mándokon vagy Várdába, de általában Mándokon. Az volt közel, Várdába még akkor nagyon nehezen jutottak el. Csak vonattal lehetett Várdába menni. Mándokon felült, Záhonyig elment, Záhonytól Várdába, ugyanúgy haza. Busz nem volt.

Azok az anyagok milyen színűek voltak, vagy hogy volt ez? Amikor még volt kötény is.

A kötény az általában fehér volt.

Az milyen anyagból volt, vászonból?

Selyem, lamé.

És az leért a szoknya aljáig?

Nem egészen a szoknya aljáig. Ha hosszú szoknya volt, akkor mondjuk ilyen lábszárközépig, ha rövidebb szoknya volt, akkor térdig.

De régen gyerekkorába ilyen nagyon rövid szoknyát nem hordhattak, csak a hosszút?

Nem.

És volt már alatta valamilyen alsószoknya?

Volt egy, egyszerű alsószoknya. Nem volt ez a bő.

És csak egy?

Igen.

Az volt táncba.

Igen.

És a blúzok azok rövidujjúak voltak, vagy hosszú ujjúak?

Puffos ujjúak. Ha tél volt akkor hosszú puffos ujjú, ha nyár volt akkor rövid volt.

És azokon is voltak fodrok? Az be volt így szabva vagy bő szabása volt?

Elöl itt. Mindig pászos.

Behúzták a szoknyába az alját vagy az kilátszott?

Behúzták.

És amikor már a kötény nem volt, akkor is bent volt?

Akkor is.

És a szoknyát megkötötték rajta?

Igen, vagy gumis volt.

És a férfiak bőujjú inget hordtak?

Nagyon régen a bőujjú ing, de mandzsetta volt rajta.

Tehát nem az a lógós.

Nem a lógós.

És mindig volt rajtuk mellény is?

Mellény mindig volt.

Az egyszerű fekete vagy sötétkék?

Csak fekete.

Nadrág is?

Nadrág is, igen. Priccses nadrág.

És ez a zsinóros?

Nem.

Az ünneplőbe sem?

Nem. Csak sima.

És ők hordtak kötényt, nyakkendő, bármi?

Nyakkendő már később volt.

Hordtak-e ilyen surcot?

Surc, a surc, bálba nem volt surc.

Díszes se abból se?

Nem.

És ha volt, akkor hol volt? Lakodalomba vagy templomba?

Munkába meg fürdéskor. A Tiszáról volt egy film. Mogyorósról is volt benne sulykoló néni és ott mondta, hogy surcba mentek ki fürödni, tehát alul nem volt semmi csak megfogták a surckötőt, átfogták és akkor itt bedugták a kötőnek a ... és abba fürödtek. Surckötőbe. A férfiak.

De azt csak akkor a munkára meg erre használták? Egyéb nem volt.

Igen.

És a lányokon volt ilyen bugyogó-szerűség vagy gondolom később már igen?

Nagyon régen, tehát amikor én még kislány voltam, akkor még nem.

És akkor csak az alsószoknya meg a nagyszoknya felette?

Úgy mondták, hogy a gombiné.

És az, hogy nézett ki?

Hát olyan, széles vállú vagy pedig ing pántos. Az leért egészen a térd aljáig. Vászomból készült.

Általába széles, itt a mell résznél meg volt egy kicsit húzva, hogy az is jobban kerekítsen.

És az nem volt, hogy a fiúk megpróbálták a szoknya alá lesni, amikor tánc volt?

A táncnál nem. Munkába mikor kint voltak dolgozni akkor igen, meg fürdéskor. Fürdéskor lebújtak a víz alá, a víz megemelte azt a gombinét, kombinét.

Ott fürdésnél a lányokon csak a kombiné volt?

Igen.

És együtt fürödtek a fiúk lányok?

Persze. De nem fürödni mentek, hanem dolgozni mentek és közbe, hűsítették magukat.

És volt a lányoknak külön munkás ruhájuk meg ünneplő?

Igen.

Mi volt a különbség közte?

Csak a templomba vették fel és minden új ruhát először a templomba vettek fel. Minden új ruhát, fiúk is, lányok is. Még most is van olyan, aki megvesz ez ruhát, addig nem megy el benne sehova se, amíg templomba nem megy.

És az más anyagú volt, vagy drágább anyagú volt?

Nem.

Vagy csak ugyanolyan, mint a táncosok?

Ugyanolyan, csak először a templomba mentek benne. Például megvette azt, hogy dolgozni fog benne, egy sötétebb alapon szoknyát, addig nem ment benne dolgozni, míg a templomba el nem ment benne.

Ahogy elhasználgatták ezeket, úgy mentek munkásruhának?

Igen. Csak egyszer ment benne a templomba, utána már használta munkába.

És volt olyan, amit csak a templomra használt?

Volt. Az természetes.

És a hajuk, hogy volt a lányoknak asszonyoknak?

Kontyba.

A lányoknak is?

A lányok azok szabadon hordhatták a hajukat befonva. Vagy kétágba vagy koszorúba.

Raktak bele szalagot vagy valamit?

A kislányok igen, a nagylányok már nem.

És akkor, hogy volt a vége, hogyha be volt fonva két ágba, hogyha már egy kicsit nagyobb volt a lány?

Valami kis madzaggal megkötötte és kész.

Akinek rövidebb haja volt?

Nem volt rövid haj.

Nem volt ilyen különlegesebb koszorú kitalálva? És akik már nagyobb lányok voltak?

Vagy simán leengedve a hajuk vagy pedig koszorúba. De nem itt a fejen keresztül, csak itt hátul. Volt, akinek négyszeres volt, mert hosszú haja volt.

Tehát ilyen körbe van feltekerve.

Nem. Így. Hajtűvel volt oda tűzve.

Tehát akkor, ha befontak két ágat. Gondolom abból csinálták, akkor kifelé? Ilyen félköríves volt. A két ág keresztbe jött egymáson?

Igen.

És akkor abból volt valakinek négy?

Igen.

És ha férjhez mentek, akkor már csak kendőbe jártak.

Akkor már csak kendőbe jártak és itt megjegyeztem azt, hogy szomszéd falu, de itt nem kerekre, hanem szögletesre kötötték a kendőt. Így alányúltak jól és akkor úgy volt bekötve, itt egész egyenes volt.

Mogyoróson?

Mogyoróson.

A kendők milyenek voltak?

Delin kendő volt mindig. Vagy fehér vagy mintás. Tehát úgy, hogy fehér alapon kis apró kis pici minta, vagy pedig az már kortól függ. A fiatal asszony volt akkor csak fehérret, akkor mindig sötétedett és egyszer csak a fekete.

És lányok hordtak kendőt?

Télen, ha hideg volt akkor felvették.

És a fiúk mikortól hordhattak kalapot?

Egész kicsi kortól kalapot hordtak. Mogyorós sokáig azt mondták, hogy kalapos mogyorósiak, mert már a középiskolába jártam, még mogyoróson a fiúk kalapba jártak.

És milyen volt a kalap? Szalmából volt vagy mindig posztó?

Mindig posztó.

Színe fekete, barna?

Fekete.

Csak fekete?

Hát volt, akinek már barna is volt. De inkább a fekete.

Azt szerették, vagy az volt könnyen megvásárolható?

Nem tudom. Ezt nem tudom, de az biztos, hogy fekete kalapjuk volt.

És tűztek bele valamit? Mályvát?

Ha a lány tűzött neki virágot.

És a lányoknak volt ilyen keszkenője, kendője tánc közbe is?

Fehér zsebkendője mindenkinek volt, csipkés szélű fehér zsebkendője, de nem mindenki használta.

És azt ők csinálták otthon, vagy az anyukájuk, nagymamájuk?

Igen, az beletartozott a stafírungba, hogy legyen csipkés szélű fehér zsebkendő.

És az volt valami fehér hímzéssel még díszítve?

Általába' monogram volt benne.

Fehérrel az is?

Fehérrel.

Itt volt olyan, hogy adott a lány a fiúnak?

A jegykendő.

Az milyen volt?

Az már megint családtól függött. Ha gazdag család volt, akkor hímzett volt, ha pedig szegényebb, akkor csak egy egyszerű vászonkendő volt.

Mi számított a gazdagságnak, ha több földje volt, vagy több állata volt?

Több föld, több állat.

Tánc közbe a zsebkendőt használták? Integettek vele?

Ritkán. Nem mindig.

Odaadták a legénynek megtörölni magát?

Azt nem. A hímzett kendőt azt nem volt szabad, mer' annak szépnek kellett lenni.

És azt hova tették, ha el is vitték magukkal, de nem használták?

A zsebükbe volt.

Akkor a köténynek volt zsebe?

A köténynek volt zsebe igen. És utána pedig eltették a kelengyész ládába és annak ott kellett lenni. A kislányok szalaggal voltak, amíg rövid hajuk volt, addig fent volt a fejük tetején a szalag, amikor hosszú hajuk volt, akkor befonták a szalagot és a hajuk végéig volt a szalag.

Hány éve korig volt a szalag? 6-7-8?

A szalag szinte még eladó lány nem lesz. Amikor már mehettek a bálba, meg a törőbe, amikor egy fiú kezdett neki udvarolni, akkor a szalag megszűnt.

Milyen színe volt a szalagnak?

Fehér, rózsaszín, piros, kék.

És azt bele is fonták a hajba felülről?

Igen.

Azt is feltették koszorúba?

Azzal is tettek fel koszorúba igen és akkor két oldalt volt a szalag. De le is hagyták. Na most az volt úgy is fonva, hogy csak félig fonták, akkor az alja nem volt fonva és akkor ott volt a csokor vagy volt, amikor végig fonták és akkor a végén volt a bokréta.

És ilyen színes csatokat nem használtak díszítésnek?

Nem.

A nyakukba volt-e valami vagy fülbevaló?

Nyaklánc volt. Általában ilyen törékeny, üveggyöngynek mondhatnám. Könnyű volt és sötét színű. Fekete.

A fiatal lányoknak is?

Igen.

És hogy kötötték meg?

Volt masnija. Hátul.

Az is sötét színű volt?

Igen. Ilyen kis fél centis.

És egy sor?

Igen, csak annyi volt, hogy itt közvetlen a nyakán ért, nem lógott.

És milyen színű szalaggal kötötték meg?

Amilyenel vették, de az általában sötét színű volt.

És hol vették?

A vásárba.

És senki nem akart színeset venni?

Később volt már, hogy pirosat vettek, de az nagyon rövid ideig tartott.

Az is egy sor volt?

Egy soros is volt, meg három soros is. Aztán jött a fehér.

Ennek nem volt neve?

Kaláris vagy gyöngysor.

A fülükbe tettek valamit?

Nem nagyon.

A kendőket hol vették?

Mindig a piacon vették. Mándokon volt vásár és akkor jöttünk ide a vásárba az egész napos program volt, vásárfiát mindig vinni kellett a vőlegénynek, mindig vinni kellett a fiúnak vinni kellett a lánynak mindig. Tehát a lány onnan tudta már, hogy az a fiú szemet vetett rá, hogy vásárolt és vitt neki valamit. Általába' vagy babát vagy csikót vagy szívet. A szívet már csak akkor vitt, mikor már udvarolt neki.

Kellett engedélyt kérni a lány szüleitől, hogy udvarolhasson?

Igen.

Az, hogy történt, hogy elment a házhoz?

Igen vagy munka közbe is. „-Józsi bátyám akarok magával beszélni. – Mi beszélni valód van velem? – Hát már megnőtt a jánya, megengedi, hogy udvaroljak neki? – Kérdezd a jányt.!” Volt ilyen válasz is, meg volt olyan is, hogy „Mit képzelsz te? Kinek képzeled magad?”

És ha nem engedték akkor nem lehetett?

Ha nem engedték, akkor csak titokba találkozhattak, de annak úgysem lett semmi jó vége.

És volt olyan, hogy valaki összeházasodott valakivel, akivel nem akart és utána még az igazi szerelméhez titokba eljárt?

Volt.

És erről tudott mindenki?

Tudtak róla, de nagyon titokba tartották, mert, ha a szülők megtudták ott verekedés, sokszor vér is folyt.

Fiúk is lányok is mentek szeretőhöz, vagy csak férfiak?

Nem tudom. Azt tudom, hogy ki volt olyan, most még élnek közülük egy páran, még gyerek is lett. Azt mondta, hogy az apjáé, de mindenki látta, hogy nem az apjáé volt, de utána be kellett fogadni, mert a vagyon nem mehetett szét. Nem lehetett elválni. A férfi is elfogadta a sajátjának, mert akkor, ha elválnak, akkor a vagyon szét megy.

Szülés közben volt valami babona? Ki segített a szülés közben? Volt bába?

A bába.

És mindig őt hívták?

Őt hívták, igen.

És volt-e valami olyan, hogy az apának kellett a vizet hozni?

Nem. A szomszéd asszonyok meg a rokon asszonyok mentek oda segíteni, meg a bába volt ott.

De még sokszor a bába azokat se engedtek, csak ő volt ott.

És amikor megszületett a gyerek, az anya az feküdt egy darabig, akkor vitték ezt a komatálat?

Komatálat. Annak meg volt a megfelelő kendője, komakendő. Az egy négysarkos kendő volt. Mind a négy sarkába nagy virágminta volt, nagy rojttal volt, gyönyörű szép rojtot kötöttek mindig a komakendőnek és akkor abba volt a komatál. Az egy körülbelül ilyen magas, mint egy lábas, ilyen magas volt és mindig porcelánból vagy cserépből volt, és akkor annak volt két olyan kis füle, hogy nem lehetett azt megfogni, csak olyan kis picurka ott a szélén. Teteje volt. Ebbe tették általába a levest és a többi edénybe még rátették a süteményt meg a madártejet azt más edénybe vitték. Ótott kását meg ilyeneket vittek és akkor azt meg abba kötötték be és úgy vitték el.

Egyszer kellett vinni?

Ha csak jó embere volt akkor egyszer, ha komája lett akkor már többször.

Tehát akkor többször, ameddig az asszony fel nem épült?

Igen. A gyermekágyat ki kellett feküdni. Ahol kifeküdtek a gyermekágyat ott nem volt semmi gond. Ahol nem feküdtek ki, mert vagy a férj volt olyan vagy a nagyszülők, már a menyecskének az apósa, anyósa, akkor nem engedte kifeküdni, de két- három év múlva már megéreztte, mert az anyának fájt a dereka, fájt a lába.

Mennyi idő volt ez a gyermekágy?

Két hét.

Utána menni kellett már dolgozni?

Igen.

És előtte is végig dolgozott?

Végig. Hát mer' nálunk van sok olyan, aki mezőn szült meg. Az én szomszédom például, van egy olyan, hogy Vitéz árka, kapált és csak kipottyant belőle a gyermek, azt nézte, hogy mi az. Hú kapta fel, betette a surcba oszt hazajött vele. És két gyerekek is így szült.

És gyakran volt, hogy betegen született a gyerek, vagy nem élte túl a szülést?

Előfordult olyan is.

Akkor volt valami rituálé, ami el kellett úgy végezni?

Inkább volt úgy, hogy ez nem jellemző volt.

És hogy ha mondjuk fiatalon halt meg egy lány vagy egy fiú akkor ott a temetésen a lakodalmát is megrendezték?

Nem volt szokás. Csak a ruha. Fehér ruhába. Meg akkor a lányok kisírték elől fehér ruhába.

A gyászruha fehér vagy fekete volt?

A gyászruha nálunk mindig fekete volt. Csak ebbe az esetben nem, amikor fiatal lányt halt meg, akkor. De most olyan fiatal lány, aki már házasulandó volt. Ha még attól kisebb, akkor azt nem fehér ruhába. Csak azokat temették. Volt is egy ilyen a mi temetőnkbe, egy fiatal, 20 éves volt, annak a haján is meglátszik, hogy hogy volt fonva a haja. A kép benne van a sírkövébe.

És ha fiatal legény halt meg, akkor az rendesen volt?

Ott nem csináltak különösebben semmit.

És voltak ilyen különleges halálesetek, amikor munka közben, vagy leesett a szekérről vagy felrúgta a ló?

Egy szekér ment az egyik fiún keresztül. Leesett a szekérről és keresztül is ment rajta a krumplis szekér. Tele volt krumplival a szekér és valamilyen oknál fogva, most se tudja senki, hogy miért, leesett és a szekér mind a két kereke át is ment rajta. Rögtön szörnyethalt. Aztán olyan volt,

hogy a Tiszába fúlt. Nagyon régen volt egy olyan, hogy a háznál volt bika és a szarvával keresztül szúrta. Ezt a hármát tudom.

És volt-e kocsmá a faluba régen?

Volt.

És oda jártak idősebb fiatalabb kortól?

Jártak, de csak a férfiak. Nőknek be se szabad volt menni. Csak napközbe, ha valakinek úgy mondták, hogy na egy fél decit kell vinni az apósómnak vagy apámnak, akkor.

És a templom mellett volt a kocsmá?

Nem.

Ott a férfiak nem csináltak maguknak mulatságot a kocsmába?

Olyan eget kiáltó mulatságot nem, csak csendesen ittak esetleg daloltak, de az ritkán. Kártya.

Nem volt olyan, hogy a zenekart odahívják, hogy most itt egy mulatságot rendeznek?

Nem.

Májusfa állítások voltak már egész régen is?

Volt, azt mindig állították azoknak, akiknek udvaroltak. Eredetileg csak azoknak vittek májusfát, akinek udvaroltak. Nagymájusfát vittek annak, aki már menyasszony-vőlegény volt, és kisebb májusfát vittek annak, akinek udvaroltak. Azt nem tudhatta a lány csak, amikor már leállította a fát, akkor jelezte, vagy úgy, hogy megkocogtatta az ablakot vagy úgy, hogy beszólt vagy úgy, hogy egyszerűen bement és akkor megkínálta a lány olyan volt. Éjjeli zenét vittek, általában a bálók után majdnem vittek, meg ünnepeken is vittek éjjeli zenét. Május éjszakáján is vittek éjjeli zenét.

Az mit jelentett? A zenekart megfogadta?

Megfogadták a zenekart igen, vagy csak egy zenészt, vagy egy hegedűst vagy egy harmonikást, de általában zenekart fogadtak. És akkor, ahol fel tudtak menni az udvarra, az ablak alá álltak, ahol nem tudtak felmenni az udvarba ott a kapuba megálltak.

És ott a fiú énekelt?

Dalolt igen és a lány, ha olyan fiú vitte, aki szimpatikus volt számára, akkor gyertyát gyújtott. Vagy meggyújtotta a lámpát és akkor eltakarta meg megint meggyújtotta, megint jelezte az ablakba. Az azt jelentette, hogy utána bemehet a fiú a zenekarral. Ha pedig nem, akkor azt jelentette, hogy tűnjön onnan.

És ez, hogy volt, a legények valahol összegyűltek és együtt mentek? Mindenkihez elvitték? A májusfát is?

Nem. Mindig megbeszélték, hogy kinek ki segít. Nem mentek többen, ketten hárman. Esetleg, ahova nagyobbat kellett vinni, oda mentek négyen. De bemenni már csak az udvarba az udvarló ment be.

Akkor ez az éjjeli zenélés ez az ünnepeken volt, ahova bekérezkedtek?

Igen. Vagy amikor udvarolt egy kislánynak és nagyon tetszett neki és nem akarta, hogy más elvigye, vagy bizonyítani akarta, hogy mennyire szereti, akkor más alkalmakkor is elvitte az éjjeli zenét.

Hány órákor volt?

Hajnalba volt.

Gyakran volt ilyen?

Igen.

Hogy egyeztek meg az egy zenekaron?

Nem volt olyan sűrűn. A fiúk azok olyan szépen megegyeztek régen.

Ha olyan család volt, ahol volt mondjuk öt lány, akkor mindig a legidősebbnek kellett először férjhez menni?

Igen.

Mit tartottak szépnek a lányokon? Volt, hogy a lányok is úgy öltöztek fel, hogy raktak a szoknya alá valami párnát, ami kitartotta a farukat? Hogy nagy legyen a szoknya keskeny a dereka?
Nem volt jellemző. A derekukat a kötőkkel, azzal meghúzták, de úgy semmi mást.

Itt nem volt az, hogy minél szebb ruhája van, annál gazdagabb?
Ha lamé selyem ruhája volt, akkor azt mondták, hogy na ez már igen.

Nagyon szépen köszük!

Tisza­mog­y­or­ós – Idős em­be­rek (2019. má­jus 23.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tisza­mog­y­or­ós, Béke utca 21.

Időpont: 2019. május 23.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- csárdás táncmotívumok
- szokások (törő, fonó, lakodalom húsvét, májusfa állítás)
- népviseletek

Adatközlők:

1. Ésik Lajosné

Lánykori nevén: Ésik Gizella

Született: 1947.04.19. - Tisza­mog­y­or­ós

2. Pócsik Józsefné

Lánykori nevén: Dancs Matild

1929.02.21. - Tisza­mog­y­or­ós

3. Szigeti Béláné

Lánykori nevén: Fónagy Zsófia

Született: 1939.02.16. - Tiszaamogyorós

4. Ésik Sándorné

Lánykori nevén: Pólyán Borbála

Született: 1939.02.12. - Tiszaamogyorós

5. Fodor Andrásné

Lánykori nevén: Ésik Adél

Született: 1937.03.10. - Tisztaamogyorós

6. Pólyán Sándorné

Lánykori nevén: Szél Irén

Született: 1936.01.14. - Tiszaamogyorós

7. Ésik Dezsőné

Lánykori nevén: Ésik Margit

Született: 1941.04.08. - Tiszaamogyorós

8. Gál Andrásné

Lánykori nevén: Cseh Katalin

Született: 1944.10.29. - Tiszaamogyorós

9. Szalmasági Géza

Született: 1933.10.15. – Tiszaamogyorós

A leiratban szerepelnek a dalok szövegei, kotta csak azokról a dalokról készült, ami még néprajzilag még értékes, az egyéb dalok már magyar nóták, amiket szerző szerzett nem a néphagyományban keletkezett.

Azért jöttünk ide, mert szeretnénk, ha egy kicsit felelevenítenénk, hogyan éltek itt Tiszamogyoróson, mit játszottak gyerekkorukban, milyen szokások voltak, eltért-e valamiben itt a környékbeli falvaktól, ha feltudnánk eleveníteni, hogy milyen tánclépések voltak, amit lehet, hogy nem így hívtak csak táncoltak, kettes csárdást, forogtak, kisharangoztak, keringő, ezeket, ha fel tudnánk eleveníteni az nagyon jó lenne.

De induljunk csak egy beszélgetésből!

Azt az előbb megbeszéltük, hogy mindannyian itt Tiszamogyoróson születtek, ez nagyon jó mert tudjuk, hogy mindenki itt élte végig az életét, és tudja mi, hogy is volt itt.

Mit játszottak gyerekkorukban?

Fonó volt meg törő volt, de ez már nagyobb korunkban.

Kiskorunkban játszottunk „lesülőzve” meg szaladgáltunk, meg a Tüzet viszek nem látjátok meg Bújj, bújj zöldágot.

Csináltunk labdát tehénnek a szőréből, megkapartuk a tehenet midig és abból csináltunk szőrlabdát, mert akkor még nem volt labda. Avval lementünk az utcára és avval futbaloztunk összegyűltek a gyerekek 10 óráig anyánk alig tudott felhívni bennünket.

Játszottunk nem volt akkor még gépek, hogy ott ülünk, mentünk a falu földjére oszt játszottunk.

Volt-e valami kiszámoló, amivel kiszámolták ki lesz a bújócskában a hunyó?

Volt-volt, Ecc pecc kimehetsz...Egyedem-begyedem tengertánc hajdú sógor mit kívánsz, nem kívánok egyebet csak egy döglött egeret.

Ezeket, hogy tetszettek megtanulni?

A nagyobb lányoktól, mi még kisebbek voltunk, ők meg nagyobbak, mi öten laktunk egy udvaron, mi meg mentünk a nagyobbak után, ha ők játszottak a falu földjén mentünk mi is.

Volt olyan játék, amibe nem engedték be a kisebbeket?

Az mindig úgy volt, hogy a nagyobbak mentek az utcán nem szerették, ha mentünk, nem- nem mondták, hogy menjetek ti külön. Akkor 5-6 lány összefogódzott és úgy mentünk.

Lementünk a kert alá, kiöntött a Tisza télen befagyott és síkánkóztunk, vágunk egy darab jeget, ráültünk a másik a bottal meglökte és csúszunk a jegen.

Felmentünk a bolondok helyre volt pár zsák, volt pár lim-lom benne úgy csúszunk. Van itt egy hely úgy hívták, hogy bolondok hegye.

Miről kapta a nevét?

Ez volt a legmagasabb, legnagyobb úgy tartották, ha arra mentek, aki megmássza nem megkerüli az bolond.

És olyan játék, amit körben játszottak és énekeltek hozzá?

Olyat is játszottunk, az volt az, hogy Tüzet viszek... meg a Lánc lánc eszterlánc... Beültettem kiskertemet, Bújj, bújj zöldág.

Amiben ilyen ludak, kecske, gazda, farkas volt?

Az már később volt!

Volt ezelőtt ilyen vaskarika, gömbölyű volt ilyen kerékagy, és drótból csináltunk olyan nyelet oszt toltunk az utcán, karikáztunk.

A mai fiatalok fel se tudják fogni, nem hiszik el, hogy nem volt tv csak azzal tudtunk játszani, amit magunk csináltunk.

Kavicsot szedtünk, kockát azt feldobtuk a kezünkre, muzsikát csináltunk.

Kicceltünk, csináltunk egy lyukat kerestünk egy gombot, úgy kellett, hogy a lyukba menjen a gomb e volt a játszás, ilyenül játszottunk.

Lementünk a legelőre vékony pálcából csináltunk akadályt alacsonyabbra, magasabbra és azt ugráltuk át.

Meg malmoztunk is sokat.

És mi volt a malomba a bábu?

Tengeri meg paszuly, azt húzgáltuk rajta. Még levélbe is malmoztam Koi Bertivel, én elküldtem hova húztam ő meg levélbe vissza, hogy ő hova húzott, akkor még nem volt telefon.

Lesülőztünk, ha elütöttük akkor az visszajöttem a csapatba, mikor eme csapat ütött le egyet akkor visszament a másikba, hasonlít az Adj király katonát-hoz, csak nem embert kértek, hanem szőrlabdával kiütötték a másikat a szembe levő sorból és akkor, ha eltalálta, akkor vissza kellett jönni.

Mi volt a neve?

Lesülő! – egyik végén is álltunk öten-hatan meg a másik végén is.

Közben mit tetszettek mondani?

Volt valami, hogy „üsd ki tízre, tizenegyre” valami ilyesmit.

Más az utolsó pár előre fuss-t is játszottuk úgy hívták, hogy „szaladós”.

Olyan volt, amit az anyukák játszottak a kisbabákkal?

Volt újjasdi: „Ez elment vadászni ez meglőtte, ez hazavitte, megfőzte ez még azért ilyen kövér.”

El tetszik mondani még egyszer?

El, „Elment nyulászni, ez meglőtte, ez hazavitte, megfőzte ez még azért ilyen kövér.”

Van olyan vége is, hogy a „ennek nem maradt” a hüvelyk ujjunk kövér azért ment a kicsi vadászni.

És volt-e olyan, ha nem akart elaludni akkor énekeltek neki?

Hogyne, volt olyan, hogy énekeltünk danoltunk, de inkább énekeltünk.

És mit tetszettek énekelni, arra tetszik emlékezni?

Hajjaj, 100 juhocskát mondta legtöbbször. Ez egyházi ének.

Száz juhocska mind együtt legelt.

Egy közülük vajon hova lett?

Valahol a zöld vadonba ment,

a jó útról jaj de messze ment!

Megyek, megyek megkeresem őt,

Felkutatok az erdőt és mezőt,

Legyen az út bármilyen nehéz,

Juhocskámat visszahozom én.

*Itt hozom a vállamra vetve,
Összetörve és megsebezve,
Sebeire balzsamot teszek,*

Mindent meggyógyít a szeretet

Változat: Nincs is annál nagyobb szeretet.

Ezt énekelgettük, meg hallelúja énekeket, jöttek ide a Mándokiak aztán azoktól tanultuk. Meg azt mondták, hogy „Tente baba” de hát nem érkeztek foglalkozni akkor velünk, nem úgy volt nem hiszik el se a fiatalok.

Édesanyám bejött mikor elment a fonóból, a lámpát oda akasztottuk a spórra oszt még fontunk. Mert a fonó hamarabb elment 9-10 órákor, akik voltak lányok oszt utána mi még fontunk.

Mit tetszettek énekelni a fonóba?

Ott danoltunk inkább nem énekeltünk.

Amikor azt tetszik mondani, hogy énekeltek, akkor az egyházira gondol, amikor meg azt, hogy daloltak azok meg a nóták voltak, amiket a zenészek is játszottak?

Persze, így-így, a lakodalomba muzsikások voltak nem zenekar, nem olyan, mint máma.

Milyen játszott a zenekar?

Mindent, Udvarom, udvarom..., Kis kút kerekeskút, alma a fa alatt.

Az Udvarom, udvaromat el tudják énekelni?

Nóta 1: Udvarom, udvarom

*Udvarom, udvarom szép kerek udvarom
Nem söpör már többet az én gyenge karom
Sepertem eleget seperje már más is
Öleltem a babám ölelje már más is*

***Amit sepertem is azt is köszönjétek
Csak a betyár nevem el ne felejtétek
Az utolsó két sor helyi változat!***

Udvarom, udvarom

Ud - va - rom, ud - va - rom, szép ke - rek ud - va - rom,

Nem sö - pör már töb - bet az én gyen - ge ka - rom

Se - per - tem e - le - get, se - per - je már más is,
A - mit se - per - tem is, azt is kö - szön - jé - tek,

Ö - lel - tem a ba - bám, ö - lel - je már más is.
Csak a be - tyár ne - vem el ne fe - lejt - sé - tek.

Ez lakadalmasi nóta volt.

És ezt mikor játszottak?

Mikor ment a menet, meg a mulatságba.

A zenész mindig ment a menettel?

Igen, a leghátulján.

Azt is énekeltük, hogy:

Nóta 2: Mogyoróson végestelen végig

Mogyoróson végestelen végig

Minden kisajtóba virág nyílik

Minden kiajtóba kettő- három

Csak az enyém hervadt el a nyáron

A kapuba le se merek menni

A lócára rá se merek ülni

Mert azt beszélgetik a faluba

Szeretőmet várom a kapuba

Mogyoróson végestelen végig

Ezeket danoltuk, jaj annyit danoltunk a törőbe, mikor elkezdtek az egész utcába hallatszott.

Ott másokat énekeltek, mint a lagziba?

Igen, a Kerek a káposzta, azzal kezdtek.

Törőbe fonóba danoltunk, jöttek a fiúk meg a lányok oszt együtt danoltunk.

Nóta 3: Káposzta káposzta

Káposzta, káposzta téli nyári káposzta

Édesanyám háza nálam nélkül, de árva

Az van a káposzta cakkos levelére ráírva

Érted leszek rózsám három évig katona

Nóta 4: Ennek a kislánynak

Ennek a kislánynak rövid a szoknyája

Mondtam az anyjának varrjon fodrot rája

Azt mondta a kedves édes anyja nem varr fodrot rája

Akinek nem tetszik a lánya ne járjon utána

Ennek a kislánynak

En - nek a kis - lány - nak rö - vid a szok - nyá - ja

5
mond - tam az any - já - nak varr - jon fod - rot rá - ja

9
azt mond - ta a ked - ves é - des - a - nya nem varr fod - rot rá - ja

13
a - ki - nek nem tet - szik a lá - nya ne jár - jon u - tá - na.

Ennek van több versszaka? Van hosszú a köténye, vágjon le belőle.

A legények nem daloltak együtt?

Dehogynem, a törőbe.

Melyiket tetszettek danolni Géza bácsi?

Jaj, hát nekem a volt a baj, hogy nem volt jó hangom úgy sajnáltam, nekem nem adatott meg.

Egy asszony: Elment már még ha volt is!

A törőbe volt olyan nóta, amivel a lányok várták a fiúkat?

A lányok bent danoltak a fiúk meg az utcán, meghallották melyik házba danolnak a lányok és oda mentek.

Segítettek is, vagy csak incselkedni mentek?

Be kellett ülni, volt beülés, volt egy bíró volt egy kendője vízfordókendő, amivel a Tiszáról hordtuk a vizet, oszt úgy elverte a kezünket, ha nem adta a lányt mert kérték. Egyik kérte a másikat oszt aki nem adott az kapott.

Megkérdezte, hogy Tetszik-e a szomszéd? akkor meg kellett csókolni, ha nem tetszett akkor nem csókolta meg, adta tovább.

Hogy volt ez a játék?

Minden fiú mellé beült egy lány, a bíró kérdezte, hogy tetszik-e a szomszéd? A fiúk beültek és mondta a fiú a bírónak, hogy kit kér a lányok meg kint voltak, akit kértek az bement. Ha nem tetszett akkor elengedte, akkor nem bántották. Adták tovább, de ha nem adta akkor meg ki kellett tartani a kezét.

És ha a lánynak nem tetszett?

A lánynak nem volt szavazati joga.

Ahogy én vissza emlékszek én 17 évesen olyan voltam, mint most a 11 évesek esetleg, nem szerelemből játszottunk, meg nem szerelemből mentünk sehova se csak úgy játszottunk, olyan játékosok voltunk 17 évesen, mint most 11-12 évesen.

Hány éves korba mehettek a törőbe?

Már nagyobb kislányok voltunk 15-16 évesek.

A törőbe csak játék volt?

Ha a szösz meg törtük utána játszottunk, le kellett húzni a cipőt volt egy gerenda, arra rátámaszkodtunk, oszt törtük a lábunkkal.

Volt-e olyan mulatság, amikor nem hívtak nagy zenekart csak egy citerán játszottak?

Édesapám nagyon szeretett citerázni, még meg is csinálta magának a citerát, még én is tudtam azt játszani, hogy Gyolcs az ingem gyolcs a gatyám...citerán.

El tetszik tudni énekelni?

Hát én nem tudom, mert nincs jó hangom, de elmondom:

*Gyolcs az ingem gyolcs a gatyám lobogós az ujjá
Nem lobog az nem lobog az, ha a szél nem fújja
Ha a szél nem fújja magam lobogtattam
Még az éjjel a rózsámat idecsalogatom.*

Nóta 5: Kedves édes anyám...

*Kedves édesanyám, kedves édesanyám
Mér szültél e világra
Inkább dobtál volna, inkább dobtál volna
Tisza vize elvitt volna a jeges Dunába
Hogy ne lettem volna bár ne lettem volna senki megunt
babája*

*Nincs már sárga rózsza, nincs már sárga rózsza
Csak a száraz levele
nincs már szép szeretem, nincs már szép szeretőm
Mer elhagyott örökre
Ha elhagyott nem búsúlok elment örökre
Még a síron túl is még a föld alatt is csak ő jár az eszembe*

Ez volt a törősi nóta.

Nóta 6 Kis kút kerek kút...

Kis kút kerek kút van az udvaromba

De szép barna kislány van a szomszédomban

Csalfa szemeimet rá se merem vetni

Fiatal az édesanyja azt is kell szeretni

Ennek a szép barna lánynak dombon van a háza

Sudár jegenye fa van az udvarába

Sudár jegenyefa földre hajlik az ága

Ennek a szép barna lánynak én leszek a párja

Nóta 7: Szomszédasszony hallja-e hallja-e

Szomszédasszony halja e hallja e

Marcia lányát szeretni hagyja e

Ha nem hagyja zárja be a kalitkába

Hogy ne fájjon a szegény legény szíve rája

Szomszédasszony hallja-e, hallja-e

Szom - széd - as - szony hall - ja - e, hall - ja - e,
Mar - csa lá - nyát sze - ret - ni hagy - ja - e,
Ha nem hagy - ja zár - ja be a ka - lit - ká - ba,
Hogy ne fáj - jon a sze - gény - le - gény szí - ve rá - ja.

Volt itt olyan, hogy lányok álltak össze egy körbe táncolni?

Volt bizony, mindegy volt nekünk akárki összeálltunk és táncoltunk.

Ezelőtt palotást is táncoltunk.

Milyen volt az a tánc?

Szembe állt egy férfi és úgy mentünk körbe.

A zenekar tudta annak a zenéjét?

Igen

Hát akkor az udvaron volt a bál meg volt csűr és abba, mentek a fiúk meg a lányok és ott táncoltak, és a szülőkkel mentek a lányok.

Na de visszatérve a lányok karikázót táncoltak, úgy mondták, hogy karikázó.

Meg mikor mentek az esküvőre ezt danoltuk.

Nóta 8: Fehér galamb száll a levegőbe...

Fehér galamb száll a levegőbe

Ez a kislány most megy az esküvőre

Két orcája két halovány rózsza

Ráillik a vőlegénye csókja

Ha csak ugyan úgy kell annak lenni

Kismogyoróst nékem itt kell hagyni

Könnyen bártan kimegyek belőle

Nincs szeretőn kit sajnáljak benne

Fehér galamb száll a levegőbe

Fe - hér ga - lamb száll a le - ve - gő - be

4 ez a kis - lány most megy es - kü - vő - re

7 két or - cá - ja két ha - lo - vány ró - zsa

10 rá il - lik a vő - le - gé - nye csók - ja.

Tornyospálca itt van a környéken, ugye?

Az innen a harmadik falu, mi ide a szomszédba Benkre meg Eperjeskére jártunk mulatni. Levettünk a szandánkat mert nem lehetett elkoptatni, csak egy szandánk volt.

Vasárnap ahogy kijöttünk a templomból egyből mentünk a bálba, ha nem volt Mogyoróson bál, akkor mentünk Eperjeskére a kastélykertbe. Átmentünk táncoltunk míg be nem sötétedett és jöttünk haza, napszállatra haza kellett érni, ha nem értünk haza kikaptunk.

Meg kijöttünk a templomból és felmentünk a kertbe és a cseresznyefa alatt táncoltunk meg a diófa alatt.

Ha már feljött a tánc, akkor, hogy is táncoltak itt?

Hát így (megmutatják) így jártuk a csárdást, meg így forogtunk. Emelgették a lábukat. A fiúk ki, hogy melyik, még így is járték bokáztak. Meg csapásoltak.

Itt volt egy cigány, ide jártunk az átrakóba még akkor, itt volt tánciskola a szomszédba. Rózáéknál volt a tánciskola én is jártam.

Ez kb. hányba volt?

Az ötvenes években.

Fizetni kellett érte?

Persze, valamennyit kellett. Járt egy tánctanár Mándokról jött.

Minket legjobban a csárdás érdekel!

Amit az előbb mutattam(fonás) az unokatestvérem csinálta – csinálta azt más is az én férjem is – mindig szerettünk együtt táncolni.

Mindenki egyformán táncolt?

Nem, mindenki másképp járta. Volt, aki táncolt és táncközben így csinált (mutatja) FODOR DEZSŐ, táncolt a keze is fent volt, a lányt csak maga mellé vette és a térdével karikázott.

A FODOR PETI meg úgy járta, hogy csak állt a lányt meg mozgatta.

A csárdás alatt?

A tánc alatt is.

Jólvan voltak úgy lányok is, nekem is, akit csíptem én is csak mozgattam magam oszt jónapot, odamozgattam magam, ahova ű mozgott oszt jó.

Én Mándokon láttam azt a filmet, amit Mándokon felvettek, és ott mondtam, hogy itt nem így táncolnak. Nekem feltűnt az, hogy ott mindenki kicsi lépéssel táncoltak, nálunk, ha léptek akkor rendszeren jobbra-balra kettőt, kettőt a forgásnál is lendületesebben forogtak.

Így is jártuk, hogy előre oldalra tettük a lábunkat.

Volt egy ember a FODOR ENDRE, régen a szülők elkísérték a lányokat a bálba, meg haza és ott nézték ki mit csinált. Na ez az ember csak topogott-topogott nem tudott táncolni, az asszony csak kinevették.

Hogy tanultak táncolni, ellesték a nagyoktól?

El, meg jártunk tánciskolába.

A tánciskolába a csárdást is tanították?

Azt ellestük magunktól.

Nóta 8: Sűrű sötét lombja

Sűrű sötét lombja van az öreg diófának

Tetejébe nem fészkel már csak a nehéz bánat

Hej diófa vén diófa sűrűsötét lombja

Mesélt el, hogy a galambom gondol-e rám néha

Ez már tánc közben volt ez a nóta, ilyen pihenő közben.

Nóta 9: Édesanyám kössön kendőt selymet

Édesanyám kössön kendőt selymet a fejére

Menjen el a legszebb lányhoz a faluvégére

Mondja meg a barna lánynak, hogy elakarom venni

Kérdezze meg akar é a feleségem lenni

Édesfiam azt a kislányt vesd ki szívesből

Nem érdemli, hogy szeressed olyan igaz szívből

Még tegnap is azt üzente, hogy szebb is jobb is kérte

Édesanyám fáj a szívem majd meg halok érte

Ezt mikor énekelték?

A bálba a szünetbe, meg mikor a lakodalomba leültek a vacsorához. Amikor táncoltak, akkor mozgósabbat danoltak.

Férfiak kiálltak a bálba a zenész elé táncolni nő nélkül?

Nem, nem táncoltak egyedül a lányokkal táncoltak mindig. Az én időmben már táncoltak a fiúk egyedül, pl. a Te férjed is meg SZELES is.

Miket csináltak, amikor egyedül táncoltak?

Csárdásoztak meg bokáztak, meg csapdosták a térdüket, meg kilépéseket.

Amikor táncolt a férje egyedül lassú csárdás zenére táncolt?

Lassúra is gyorsra is.

Az igazi csárdás az mindig jó gyors volt.

Azt hívták a fiúk, aki tudott táncolni, aki nem azt nem.

Nóta 10: Édesanyám sokat intett a jóra

Édesanyám sokat intett a jóra

Hogy ne legyek a falu csavargója

Nem hallgattam édesanyám intő szavára

Elvittek a fiúk a csalfaságra

Édesanyám sokat intett a jóra

É - des - a - nyám so - kat in - tett a jó - ra

3
hogy ne le - gyek a fa - lu csa - var - gó - ja

6
nem hall - gat - tam é - des - a - nyám in - tő sza - vá - ra

9
El - vit - tek a fi - úk a csal - fa - ság - ra.

Nóta 11: Édesanyám sokat intett (másik dallammal)

*Édesanyám sokat intett a jóra
Hogy ne legyek a falu csavargója
Nem hallgattam édesanyám intő szavára
Meg is csalt a szerelem utoljára*

Nóta 12: Édesanyám is volt nékem

*Édesanyám is volt nékem
Keservesen nevelt engem
Éjszaka font nappal mosott
Jaj, de keservesen tartott*

*Bujdosik az árva madár
Minden erdő szélén leszáll
Hát az olyan árva, mint én
Hogyne bujdokolna szegény*

*Mikor mentem hazafelé
Megnyílt az ég három felé
Ragyogtak rám a csillagok
Mert tudják, hogy árva vagyok*

Édesanyám is volt nékem

É - des - a - nyám is volt né - kem

ke - ser - ve - sen ne - velt en - gem

Éj - sza - ka - font nap - pal mo - sott

jaj de ke - ser - ve - sen tar - tott.

Ezt ilyen lassúba danoltuk

Nóta 13: Sűrű csillag ritkám ragyog az égen

Sűrű csillag ritkán ragyog az égen

Olyan is van, akinek párja nincsen

A páratlan csillag párja én vagyok

Amióta a szeretem elhagyott

Nem jó csillag lett volna én belőlem

Nem igazán ragyogtam volna az égen

Este mikor legszebben kell ragyogni

Akkor mennék a babámhoz mulatni

Sűrű csillag ritkán ragyog az égen

Sűrű csillag ritkán ragyog az égen

Olyan is van, akinek párja nincsen

A páratlan csillag párja én vagyok

Amióta a szerelem elhagyott.

Ez volt a törősi nóta.

Nóta 14: Kék ibolya búnak hajtja a fejét

*Kék ibolya búnak hajtja a fejét
Nincs, aki meglocsolja a tövét
Szállj le harmat kék ibolya gyenge tövére
Most találtam egy igaz szeretőre
Most találtam egy igazra egy jóra
Kivel ülök a bánatos hajóra*

Kék ibolya búnak hajtja a fejét

Kék i - bo - lya bú - nak hajt - ja a fe - jét

Nin - csen a - ki meg - lo - csol - ja a tö - vét

szállj le hár - mat kék i - bo - ly gyen - ge tö - vé - re

most ta - lál - tam egy i - gaz sze - re - tő - re

most ta - lál - tam egy i - gaz - ra egy jó - ra

ki - vel ü - kék a bá - na - tos ha - jó - ra.

Nóta 15: Túl a Tiszán faragnak az ácsok

Túl a Tiszán faragnak az ácsok

Ide hallik a kopácsolásuk

Ereggy lányom kérdezd meg az ácsot

Ád-e csókért egy kötő forgácsot

Édesanyám huncutok az ácsok

Méreg drágán adják a forgácsot

Kilenc csókot adtam neki érte

A tizediket ráadásul kérte

Nóta 16: Ennek a kislánynak dombon van a háza

Erre nem emlékeztek.

Olyan volt, hogy két asszony állt össze táncolni?

Volt igen, lakadalomba is bálba is.

Olyan, hogy két pár állt össze kiskörben?

Volt, olyan is, hogy kiskörbe, meg hogy sokat 10-en is.

Volt-e olyan, hogy 1 férfi 2 nőt táncoltatott?

Volt olyan is, amikor kevesebb volt már a bálba a férfiak száma, amikor már a fiúk elkísérték a lányokat és kevesebben voltak, akkor így megtáncoltatták a lányokat.

Volt olyan lány, akit nem kértek fel sosem?

Volt olyan is, úgy mondták az árulja a petrezselymet. Úgy volt, ha felkérték is hamar túladtak rajta mert nem tudott táncolni nem tudták húzgálni.

És ha valaki nagyon ügyes volt, akkor több fiú is felkérte?

Azzal egy pár lépés volt és le is kérték, meg lekérették. Az úgy volt, hogy ugyanaz nem mehetett vissza kérni, szólt a barátjának, hogy menj kérd le az lépett vele kettőt és újra odament hozzá.

Tehát ha valaki lekérte a lányt nem lehetett ugyanannak lekérni?

Igen, ha meg nem adta akkor összeverekedtek.

Itt volt olyan, hogy kimuzsikáltatás?

Arra nem emlékszünk itt olyan nem volt, itt a szívküldi volt, a vonóba behúzták a piros százast.

Nóta 17: Fuimei kikötőbe áll egy magyar hajó

Fuimei kikötőbe áll egy magyar hajó

Ki van tűzve a négy sarkába a nemzeti lobogó

Fújja a szél fújja, mindig hazafelé fújja

Imádkoznak a magyar lányok, hogy legyen béke újra

Nóta 18: Áll a hadihajó

Áll a hajó a Balaton vizébe

Megakadt a csipkebokor tövébe

A csipkebokrot ki kell vágni

A hadihajónak meg kell állni

Hagy tudjon a kis angyalom beszállni

Voltak a fiúk katonák?

Ajjaj, még 3 évre is elvitték az ÁVÓ-sok 3 évig voltak a rendes katonák 2 évig.

Kisvárdába kellett menni egy iskolába, ott megvizsgálták, hogy ki mire alkalmas, hallottuk, hogy akit az ÁVÓ-sokhoz visznek az 3 év.

Volt ilyen katonabúcsúztató, hogy a lányok búcsúztattak a fiúkat?

Olyan nem volt, a fiúk csináltak maguknak a kocsmába, de a lányokkal nem.

Ha valakik már szerették egymást, akkor adtak ajándékot egymásnak?

A lánykérésnél kendőt kellett adni, eljöttek a keresztszülei, és akkor adtunk egy jegykendőt ez volt a lánykérés.

Azt kihímezték azt a kendőt? Milyen minta volt?

Persze, rózsá.

Mekkora volt a jegykendő?

Összehajtották szépen, és ide előre tettek a lakdalomba is, volt olyan, aki kettőt is kapott.

A lakadalomba nem más kendőt adtak?

A minta más volt, de az is varrott kendő volt. Keresztzemes.

Ez régi nóta ritkán énekelték.

Nóta 19: Debreceni fogház

Debreceni fogház közel van kirakva

De sok édesanya sírva jár alatta

Ne sírj édesanyám így kell annak lenni

Minden jó családba kell egy rossznak lenni

Amerre én járok még a fák is sírnak

Gyöngye ágairól zöld levelek hullnak

Hulljatok levelek rejtsetek el engem

Mer az édesanyám sírva keres engem

Ez ilyen hallgató nóta

Nóta 22 Román – Piros kancsó piros bor...

Ezt a román nótát honnan ismeri?

Még kislány voltam és a dinnyét őriztük és jöttek a román menekültek, és ott danolták én megtanultam.

Nóta 20: Piros kancsó piros bor

Piros kancsó piros bor

Mindjárt rám kerül a sor

Eladom a feleségem dunnáját

Virradóra mind megiszom az árát

Piros kancsó, piros bor

Pi - ros kan - csó, pi - ros bor

Mind - járt rám - ke - rül a sor

El - a - dom a fe - le - sé - gem dun - ná - ját

Vir - ra - dó - ra mind meg - i - szom az á - rát.

Még azt is meg tanultam, hogy:

Nóta 23: Őszirózsa én vagyok

Őszirózsa én vagyok a szeretőm elhagyott

Jaj, de fáj az árva szívem érted meghalok

Milyen zenészek voltak itt?

Muzsikások, hegedű, nagybőgő, cimbalom, harmónikás. A fonóba nem volt csak a lakadalomba, este már volt cimbalmos is, a kísérésbe csak hegedű, nagybőgő meg brácsa.

Meg ellopták a menyasszonyt – téged az én uram lopott el Giza - még a cipőm is elveszett.

Kérdeztem tőle, hgy átbírtad Gizát vinni? Akkor még sovány volt.

Hogy lehetett kiváltani, ha ellopták?

Ment a vőlegény és a cipőbe pálinkát töltöttek azt meg kellett a vőlegénynek inni. Később már pénzért.

A kisgyereket a kezébe adtak, (termékenység szokás), meg azt mondták, hogy a templom ajtóba igyekezz be elébb, ne a vőlegény, hogy te parancsolj neki.

Mi volt a táncrend a lakodalomba?

Mindig ment a csárdás lassabban meg gyorsabban aztán megpihentek, vacsoránál meg mindig hallgatót játszottak. Volt olyan, aki megkezdte vacsorakor is a táncot. A jó táncosok már kiálltak, meg a nagyvőfély kezdte.

Olyan is volt, hogy ez egész mindent összetörtek a lakadalomba az ételt mindent felborongattak, a FODOR MARGIT lakadalmába. Úgy összeverekedtek az Eperjeskeiek nem tudták ki-ki ütött. Semmit nem ettünk meg volt tálalva. T. FODOR meg Zoli az én testvérem egy lányért a RÓZÁ-ért. Nem is mentünk Eperjeskére a lakodalomba, felszálltak a szekérre még ott is ütötték, aki felszállt a szekérre ostorral. FODOR BÖZSINEK olyat ütöttek a homlokára úgy feljött, mint egy tojás.

Még tiszteletes úr is ott volt nagyon szerette a pörköltöt szedett magának mikor borúlt az asztal megfogta a tányért, hozta kifelé hátulról fejen ütötték el is ejtette.

És a lakodalom folytatódott?

Elmentek Eperjeskére ott folytatták, de nem ment csak a menyasszony meg a szülei, mi mogyorósiak nem mentünk, még maradt egy kis ennivaló, csikós spór volt akkor, nagy 20 literes lábasba főtt a pörkölt, na akkor együk meg ami megmaradt. Dezső megállt a csikós spór mellett, BORBÉLY LACI beszaladt pofonvágta, ahogy csak bírta leborult az is, ami megmaradt.

Ez a lakodalomba volt?

Eperjeski volt a vőlegény a lány meg mogyorósi.

Engedték, hogy a két faluból levők házasodjanak?

Az eperjeski fiúk nagyon jöttek ide a lányokhoz, a bálba, de a mogyorósiak nem szerették.

Egyformát táncoltak?

Az eperjeski fiúk sokkal jobbat táncoltak, mint a mogyorósiak, a sokkal másképpen táncoltak, azok jobban tudtak táncolni. Tangót is olyan jártak, mint most a tvbe, hogy hátrafele is mentek, nem csak kettőt erre egyet arra.

A csárdásba is másokat táncoltak?

Csárdásba nem, hanem csak már ebbe az újakba. A csárdást a mogyorósi fiúk tudták jobban. A zenekar is Eperjeskéről jött meg Szentmártonból (Teljes nevén: Tizsaszentmárton) a Mándoki zenekar nem volt.

A szennyesek is voltak a lakodalom, bejöttek az udvarra oszt táncoltak.

Mit jelent a szennyes?

A szennyes az azt jelenti, hogy nem volt meghívva, nem volt hivatalos, de az udvaron táncolt, sőt vittek neki enni is a barátok.

Eperjeskén sok cigány volt, akkor két banda volt Káté meg Danu Károly.

Volt olyan, hogy meghívták a zenekart, de a cimbalmot nem volt mivel, úgyhogy a hátán hozta át a cimbalmot, nagy derék ember volt. Máskor szekérrel elhozták őket.

Másvolt akkor a világ mert nem volt TV így minden este együtt voltunk, mentünk egyikhez, másikhoz is, egy este se volt, hogy egyedül voltunk.

Lakodalom inkább csak nyáron volt?

Nem volt az mindig. Nekem december 28-án volt (GÉZA bácsi).

Pl. farsang idején nem tetszettek beöltözni?

Jaj, dehogynem. Emlékszel rá mikor nálatok fontunk, a DEZSŐ meg beöltözött és bebújtunk az ágy alá, féltünk. Az LUCA-kor volt.

Mit csináltak LUCA napon?

Dobálták kukoricával a lányok ablakát, meg az orsót elvették levitték az utcára oszt keresztbe-kosba tekerték a cérnát az utcán.

Kellett érte csókot adni, hogy visszaadják?

Kellett volna, de nem mindenkinek adott az ember volt, hogy nem ért annyit. De SANYINAK adtál, az megérdemelte.

Meg május 1-én ellopták a kisajtót meg a lócát elvitték, eldugták úgy, hogy keresni kellett. Májusfát dugtak oda az udvarra, május 1-én állították a májusfát.

Volt olyan, hogy egy lány több fát is kapott?

Volt bizony én kaptam 20-at is, már nem tudták hova állítani.

Ott nem volt verekedés?

Nem úgy hozták, hogy ne vegyék észre, az se tudta az ember, hogy ki hozta nagy csendbe hozták.

Éjjeli zenét is adtak annak, aki már komoly volt, vitte magával a harmónikást vagy egy hegedűst.

Nekem az tetszett nagyon mikor már bejött a Benki zenekar abba volt harmónikás.

Volt a szomszédunk az S. FODOR LACI az is tudott szépen harmónikázni, játszott még a fonóba is.

Meg most csak egy fiú csak egy lánynak lehet.

Volt olyan, hogy egy fiú több lánynak is csapta a szelet?

ÓÓÓÓÓ, volt olyan, hogy nem volt hova ülni. Volt olyan, hogy Adélkánál ültünk heten is (GÉZA bácsi). Ha sokan jöttek a gazda behozott egy vedér tengerit, hogy akkor dolgozzatok, utána már nem volt kedvük menni udvarolni. Akik jöttek udvarolni fiúk azoknak Húsvétba, mindig vinni kellett hímet. Elvitte a lány a fiúnak a hímet.

Hogy készítették a hímet?

Befestettünk, nem rajzoltunk rá semmit csak befestettük. Lila hagyma hajból volt a festék. Rákötötték a falevelet meg a virágot az volt a minta. Akinek vittünk hímet az hozott vissza májusfát.

Nem csak annak adtak tojást, aki meg is lolcsolta?

Nem, vittünk 5-6 10 fiúnak is.

Húsvétba már vitték a férfiak a ganajt és mentünk oszt egy fél vedér vízzel püff, de ez már 3. nap volt. Engem meg megfogtak oszt az itató vajúba tettek.

Verset mondtak a fiúk?

2. nap persze mondtak.

*Mély gyászba borult a természet,
mikor Krisztus urunk a keresztfán szenvedett,
de harmadnapra megnyílt a sír szája kilépett belőle az élet koronája,
ezzel megmutatta lesz feltámadás,
lesz a síron túl élet jutalmazás.*

*Én kis görög höndörögök
Ha betérek tojást kérek
Ha nem adnak mind meghalnak
A tojások rám maradnak*

Az erdőbe csörög a szarka

A hímestojás mind tarka

Lányok festik tarkára

Kislegények számára

Én kis kertész legény vagyok

Locsolgatni járogatok

Meglocsolom a lányokat, mint a gyenge virágokat

Ha nem adnak hímeskét elviszem a kiskecskét

Volt olyan, aki jó táncosnak tartottak a faluba?

Volt a SZELES BALI az süket néma volt, de úgy tudott táncolni, olyan csárdást egy se tudott tán járni. Az úgy tudta már mikor keringőről átváltott tangóra egyből váltott, de, hogy hallotta meg az nem tudjuk.

Próbáljuk meg, hogy táncoltak itt mi mutatjuk tessenek mondani, hogy jól csináljuk-e.

- Kettes csárdás volt, a lány mindig a vállát fogta a fiúnak
- csárdásoztak azonos meg ellentéte irányba is
- előre hátra is volt csárdás, simán is volt meg oldalra is vette a nőt
- meg forogtak is jobbra balra
- felfordító: végén díszítések dobogás és csapás is
- Forogtak és megkerülte a lány ritkán, de csinálták
- Forgás hátra fordítás
- csárdás nyitott kézfogással
- oldalfogás a fiú csapásolt a lány meg mellette állt
- a friss csárdásra ugráltak, utána forogtak meg bokáztak
- meg úgy is, hogy csak a kezét fogta a lánynak figurázott
- meg ha dobantott akkor azt jelentette, hogy indul a forgás
- a lány csak megállt ahogy tudott annak muszáj volt utána menni akkor volt jó táncos
- kisharangot is csináltak
- úgy is táncoltak, hogy kiforgott a nő a fiú csapásolt és a nőt kiforgatta oda vissza, aztán a fiú fordult és megint csapásolt
- Volt olyan, hogy elengedte a kezét a lány a kisharangot járta a fiú meg csapásolt
- *Mit csapásolt?*
- előre oldalra, nem kinyújtott lábbal inkább hajlítva keresztbe és sűrű csapó is előre is oldalra is, LAJOS is SZELES ANDRÁS is
- Forgás közbe is az egyik kezét felemelte és pittyegtettek, a lányoknak meg csípőn volt a kezük
- olyan is csináltak amikor a csapásolás közben így a sarkán megfordult és folytatta a csapást a nő meg vele szembe járta a csárdás lépést vagy a kisharangot, vagy ezt a kis bokázót mikor melyiket
- Oldalfogásba a fonást is csinálták előre hátra, ha volt hely akkor haladtak vele, ha nem akkor megcsinálták egyhelybe
- Fiúk is lányok is kirakták a sarkukat meg érintettek is a lábujjukkal.
- 4-es kiskörben: csárdás, forgás, figurázás hátul kereszt kézfogással, volt olyan is, hogy kicsit megengedték a kezüket kinyitottak és tudtak figurázni,
- forogtak azzal a fonott lépéssel, a belső láb volt az első lépés oda-vissza

Nóta 23: Márványkőből, márványkőből van a Tisza feneke

Márványkőből, márványkőből van a Tisza feneke

Gyöngé vagy még, gyöngé vagy még babám a szerelemre

Gyöngeséged nem annyira sajnálom

Szép vagy babám jó vagy babám, hogy kell tőled elválnom

Márványkőből

Már - vány - kő - ből, már - vány - kő - ből van a Ti - sza fe - ne - ke

5 Gyön - ge vagy még, gyön - ge vagy még ba - bám a sze - re - lem - re

9 Gyön - ge - sé - ged nem any - nyi - ra saj - ná - lom

12 Szép vagy ba - bám, jó vagy ba - bám, hogy kell tő - led el - vál - nom.

Volt az a játék a Kakas - bakas jó napot. Már nem emlékszünk, de majd megkérdezik.

Volt olyan, hogy a lányok összeállak körbe és úgy táncolta kettőt jobbra egyet balra és így haladt a kör, aztán megengedték a kezüket és úgy forogtak.

Még arról nem beszéltünk, hogy milyen ruhába jártak régen!

Eleinte vászon hosszú nadrág volt meg vászon ing, de azt nem szerettük mert szúrós volt. a Férfiak is vászon ingbe jártak, de később a nyaka meg a mandzsetta gyolcsból volt.

Olyat varrtak, hogy felfele pamut volt lefele meg vászon.

Felvették azt a nagy bő vászonnadrágot, fehér volt.

Volt mellénye a férfiaknak?

Volt mellényük meg kalapjuk is.

Olyan kalap, mint a Géza bácsié?

Még attól nagyobb karimájú volt. Széles karimás volt. Meg volt téli sapka kucsma.

Lányoknak volt alsószoknyájuk? Sok?

Volt alsószoknyánk, de itt nem volt olyan nagy divat sokat felvenni.

Nekem volt plisszírozott szoknyám, le lett vasalva. Meg darázfészkes, a felső része volt darázfészkes.

Az ajakiak jártak nagy ruhába, itt nem jártak úgy, mint ott. Itt nem volt olyan bő szoknya.

Szüleikre tetszenek emlékezni mibe jártak?

Azoknak is egybe ruha volt. Ők már feketébe jártak színest sose hordtak. 33 éves volt, amikor édesanyám özvegyen maradt én 8 éves voltam, de sose láttam rajta még egy kék ruhát se csak feketét.

Kötényt mindig hordtak. A köténynek volt felső része is, a széle kerek volt és hátul ért össze.

Ünneplőnek számított, ha kötőbe voltak, annak fodros volt a széle a fodron meg még csipke is volt. Ez volt az ünnepi viselet, aztán már csak gyűrő kötő lett meg melles kötő meg sima végül.

Még Loknis kötő is volt és azt vasalták meg ki volt keményítve, fekete selyem volt.

Hogy nézett ki azon is volt fodor?

Nem azon nem volt, az csak sima volt.

A férfiak csak a munkához vettek fel kötőt a surcot tánchoz nem. Meg a Tiszára abban mentek fürödni, felkötötték hátra és abba fürödtek.

Bőgatyát is hordtak nyáron, de csak az idősebbek.

A lányok fűzős cipőt hordtak a férfiak meg csizmát.

Volt harisnya vagy bugyi?

Aki szegény volt annak nem, nekem 16 éves koromig nem volt bugyim. Télbe is csak ruha volt rajtunk meg egy combig érő harisnya, amit megkötöttünk madzaggal még gumi sem volt.

Kicsi koromba olyan egybe ruha volt, hogy hátul nyitott volt csak félre kellett húzni. (fiúknak) Volt ilyen kondor kendő(hárász). ha hideg volt, akkor hordták. Azokat elhasználtuk abba tekertük a gyereket.

Amikor a menyasszony asszony lett?

Akkor kendőben kellett már járni, és a haját nem lehet leengedni. Delin kendőbe jártak.

Tudtunk valamit adni?

Nagyon is sokat, köszönjük szépen.

TISZABEZDÉD 2019

Igrice Néptánc Együttes KHE

Tiszabezdéd – Idős emberek (2019. február 27.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tiszabezdéd, Szociális Otthon

Időpont: 2019. február 27.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- gyermekjátékok
- szokások (törő, fonó, lakodalom húsvét, májusfa állítás)
- népviseletek

Adatközlők:

1. G. Márta Júlianna Katalin

Született: 1944.02.16. – Fényeslitke (Férjhez ment Tiszabezdédre 1963.)

2. Plausz Andrásné

Lánykori nevén: Birgány Éva

Született: 1952. - Tiszabezdéd

3. Rác Béláné

Lánykori nevén: Kiss Erzsébet

Született: 1931.- Tornyospálca (tanárként került ide)

4. Rencsik Gézáné

Lánykori nevén: Teleki Anna

Született: 1946.05.22. - Tiszabezdéd

5. Nagy Tiborné

Lánykori nevén:

Született: - Tiszabezdéd

6. Kertész Barnabás

Lánykori nevén:

Született: 1945. Tiszabezdéd

7. Nagyné Drabik Anita

Lánykori nevén: Drabik Anita

Született: 1970. – Kisvárdá - Tiszabezdéd

Körülmények:

Az idős emberekkel az iskola mellett egy kis helyiségbe hívtuk össze. Többen eljöttek volt köztük egy idős tanító néni, aki szinte mindegyikőjüket tanította. Sajnos a tanárnéni inkább többet beszélt a tanítói éveiről az úttörőtáborokról és egyebekről. Ez egy kicsit árnyalja a néphagyományról szóló beszélgetést, mivel a „volt tanítványok” is hallgatták az idős tanárnéni történeteit és nem nagyon mertek közbe szólni.

Milyen volt itt gyerekek lenni?

Sokan voltunk, többen és akkor a faluba több gyerek született, akkor 6-9 gyermek született egy családba és az utcabeliek összegyűltek estére délutánra, amikor nem volt iskola és akkor együtt játszottak az utcán kint. Akkor még nem volt forgalom, autóforgalom meg ilyesmi és akkor ott játszottunk különböző játékokat.

Tanárnéni: Meg csináltam nektek klubdélutánt, aztán volt kevés belépő, VATTAMÁNY LACI meg KERTÉSZ SANYI meg KERTÉSZ LACI mán ezek egy sem élnek, zenéltek egyiknek harmónika volt a másiknak dob volt.

És mit zenéltek a harmónikán meg a dobon?

Csárdásokat meg a tangót, keringőt. Aztán hozzá kezdtek zsongni, hogy minek engedem be a középiskolásokat is, de hát azok is vágytak mert más szórakozás nem volt. Én meg egyedül voltam, mert 34 éves koromba mentem csak férjhez, mert az utolsó testvérem is útnak akartam engedni.

Ott tartottuk a templomnál a nagyteremben, amit már lebontottak. Vettem a három fiúnak minden szombaton egy kanna bort, mert azt mondták az kell nekik és ők azért délután kettőtől

este hétig zenéltek. Ők táncoltak én meg tanítottam, akkor még jó lendületbe voltam, amelyik nem tudott táncolni azt tanítottam a lépésekre.

Milyen lépésekre?

A csárdásra, tangóra, keringőre. Későbbi időszak volt már ez. Régen nem volt tánciskola egyik a másiktól tanult, mentem, amelyiket láttam, hogy húzódozik, annak mondtam, hogy gyere csak, amikor már megtanulta nem volt rám szükség.

Hol tetszett megtanulni a tangót?

Én jártam Tornyospálczán tánciskolába. Ott tanultam meg. Ez több éven keresztül ment. Aztán voltak, hogy lehetett menni versenyre irodalomból, táncból, énekkarral és senki más nem vállalta a tantestületbe, mert nem voltunk, vagy csak tízen a tantestületbe és én mentem én vittem őket. Annyira tudtam lelkesíteni őket – ez nem öndicséret, hanem valóság -, hogy mindig majdnem első helyezést értünk el.

Ez mikor volt?

Hát ez a mi nyolcadik osztályos korunkban. Mi voltunk az első évfolyam, amikor jött tanárnéni. Ez 1959-ben volt és ez még éveken keresztül ment.

Hogyan táncoltak az idős emberek még az önök nagyszülei? Milyen zene volt a lagziba?

Cigány zene volt hegedű. A leghíresebb cigány zenészek Tiszabezdédén voltak.

ZSURKI JÓSKA és csapata.

LAKATOS KÁROLY azt meg „KALÁCSNAK” becézték.

BALOGH ELEMÉR ő járt zeneiskolába is. ELEMÉR húzta a lakodalmunkba.

Ezek már sajnos egy sem élnek.

Milyen hangszereken játszottak itt a zenészek?

Volt hegedűs, cimbalom, bőgős meg kontrás. Hegedűs több volt.

Ők mindannyian Tiszabezdédiek?

Igen három banda is volt itt. A helyzet az volt, ha csináltak a környéken lakodalmat az már rangos volt, ha Bezdédéről vitték a zenészt.

Ezeknek a cigányoknak a nagy része a vasúton dolgoztak – nem mind mert a vén ZSURKI nem dolgozott – de az volt a legjobb zenész itt. Örökölték apáról fiúra ezt a zenélést. Akkor nem volt olyan, hogy kottából zenéltek, hanem hallás után.

Hogy alakult az, hogy mit játszottak a lakodalomba?

Az emberek mondták nekik, hogy mit húzzanak. Adtak egy húszast és eljátszották. A vonóba belelökte és akkor húzzatok! Jaj, de jó hangja volt.

Régen volt a törő, amikor a kendert megtörték előbb áztatták két hétig.

Ez egyben mulatság is volt?

Igen a fiatalok csinálták és játszottak is kútba estemet. A fiúk kint voltak az udvaron a lányok meg törték a szösz. Volt egy öreg, akinek korbács volta kezébe az egyik lány meg megszólalt, hogy:

- „Kútba estem”
- Kihúzzon ki?
- Akkor mondta a nevét a fiúnak az öreg kiment aztán ütötte verte befele a fiúkat

Úgy kerültek be a fiúk a házba?

Igen a fiúkat beütötték a házba mutatta, hogy kihez kell menni és úgy kellett kihozni csókkal. Amikor kiszedtük a kendert lemostuk a sártól le kellett teljesen tisztázni, hazavittük tehát szekéren, ott egymásnak állítottuk, hogy kiszáradjon utána a tillón törtük meg. Utána lett ilyen hosszú csomók és azt kellett összehajtani letenni a földre és erre volt a törő, hogy ezt megtörjék.

Valamire támaszkodtak közben, vagy ülve csinálták?

Egy létrát tettek fel és ahhoz álltak két oldalról. Itt énekeltünk, amit tudunk dalokat, régi falusi nótákat.

Fiúk segítettek vagy incselkedtek csak a lányokkal?

Fiúknak csak annyi volt a dolga, hogy egy csókkal a kútból ki kellett húzni a lányokat.

Amikor meg kiráztuk, akkor jött a gerebenen meghúzni. Azon húztuk, ami kijött belőle az csepűnek hívtuk, ami meg maradt az meg volt a színszösz.

Miket tetszetek énekelni, arra tetszik emlékezni?

Egyre emlékszem azt sokat dalolták nagyon, hogy „Háztetőnkre fészket raj a csóka”

Meg van még több is.

Régen volt még a fonó, összejártak az asszonyok. Beosztották, hogy kihez mikor fognak menni és úgy mentek mindenkihez.

A fonóba miket játszottak?

Arra nem emlékszünk, hogy játszottak volna, vagy párt választottak volna a fiatalok.

Zeneeste volt inkább itt mikor a kultúrház felépült itt Tiszabezdédén, akkor ilyen zeneesték voltak minden héten hétvégén a gimnazisták már oda jártak szórakozni, tehát úgy volt, hogy nyolctól tízig, de csak addig, ott beszélgettünk meg ott már a párok is összejöttek. Ott töltöttük az időt táncoltunk beszélgettünk.

Ez már később volt?

Ez már a 60-as évek után volt.

Ott milyen zene volt?

Az itteniek zenéltek tangóharmonikával, KOVÁCS JANCSI meg KERTÉSZ SANYI.

Ha nem volt pénz nagyzenekarra, a harmónikára mulattak?

Igen voltak, akik nagyon jól tudtak játszani. Volt a TÓNI az nagyon jól tudott harmónikázni arra a fiatalok szerettek táncolni. BALOGH JÓZSEFNEK hívták, de a csúfneve TÓNI JÓZSI így ismeri mindenki.

Én 65 éves vagyok, de engem tanárnéni tanított. Gyerekkoromra visszagondolva nekem nagyon tetszett a kisdobos meg úttörő világ. Mentünk versenyre meg mindenhova.

Büszkén mondom el, hogy 59-től amikor én jöttem, minden ünnepséget én szerveztem meg mindent én csináltam.

Meg szerveztem vas gyűjtést is a pénz a miénk maradt és az első televíziót én vettem itt Tiszabezdédén az úttörőcsapatnak.

Amikor az utcára mentek játszani ott miket játszottak?

A fiúk olyat játszottak, hogy ilyen nagy biciklikereket toltak maguk előtt volt hozzá egy ilyen toló ilyen vastagabb drótból és akkor azzal tolták.

A lányok meg énekelték, hogy „Körben áll egy kislányka”.

Arra még tetszenek emlékezni, hogy milyen ruhákba jártak régen?

Itt nem volt népviselet, hanem az idősebbek fekete ruhába hosszabb jártak meg kötényt hordtak hozzá.

Nagymamámék ilyen nagy bőszoknyába jártak.

Csak az idősebbeknél volt sötét viselet?

Inkább az idősebbeknél igen. Meg ők kendőbe jártak. Úgy hívták, hogy delin kendő.

Az nem pöttyös volt a delin kendő?

Nem a virágos volt.

Férfiak hordtak itt csizmát?

Igen rogyós szárú csizmát. Kalapot mellényt is. Czizmát olyat hordtak, ami ilyen kemény szárú volt.

Kálmi bácsi mesélte, hogy régen jártak bálba, amiről az előbb is beszéltünk. Mesélte, hogy akkor az volt a divat, hogy hátrafele fésülték a hajukat. Egy marék zsírral jól megsimította, hogy jól álljon, hogy tetszen a lányoknak, oszt mondta, hogy bizony-bizony amikor két csárdás levágtak itt folyt lent a zsír.

Apám mesélte, hogy volt egy csizmája, míg ment a bálba a vállán vitte és csak a bálba vette fel, arra nagyon vigyáztak. Mindenki úgy kifényesítette a csizmáját olyan volt, mint a tükör.

A bállokba nem voltak verekedések?

Jaj, dehogynem, máshol igaz jobban itt is voltak, de itt kevesebb. Pl. a Litkieket bicskásoknak hívták. Ott volt olyan, hogy meg is halt egy ember. Itt Tiszabezdédén kevesebb volt.

Volt olyan, hogy átjártak egyik faluból a másikba bálozni?

Persze, előbb gyalog jártunk utána már biciklivel, csak nem volt hova rakni a biciklit és mindig ellopták.

Ide is jártak át mondjuk Mándokról, Zsurkról, Tiszaszentmártonból, Győröcskéről még volt, hogy Tornyospálcáról is. Hát mert Bezdéden szép lányok voltak.

Mi még nem vagyunk olyan idősek mert 65 év körül vagyunk, de emlékszem, mikor 16-18 évesen elkezdtünk bálba járni még a lányokat elkísérte az anyja.

A lakodalmakba a vőfély, hogy volt? Volt jó beszédű ember a faluba?

Volt, meg még most is van, aki csinálja. BATTYÁNYI BERTI volt ő nagyon sokat verselt, sok lagziba. Itt egy ember volt és azt hívta mindenki.

Régen az volt a szokás, hogy a menyasszony nagybátyja és az csinálta az ilyesmit.

Hogy zajlott a lakodalom?

Volt a lány kikérés, mentek a templomba a zenekarral együtt. Volt olyan, hogy a vőlegény a násznéppel ment és nem akarták felengedni a lány udvarára. Kérdezték, hogy mi járatba vannak, meg kellett indokolni, volt ilyen kis játék. Vénasszonyokat öltöztettek be és azt küldték ki először. Aztán mondták, hogy nem ez kell, hozzanak másikat. Meg énekelték, hogy „Nyisd ki babám az ajtót”.

Meg éjfélbe a menyasszonytáncnál az játszották, hogy „Asszony, asszony az akarok lenni”

Ezt már a pírmások a vonósbanda is játszotta régen?

Igen ez már akkor is így volt.

Az Áрпи banda a szomszédom volt, azokér minden szombaton jött értük a szekér rakták fel a cimbalmot is és vasárnap reggel 7-8 óra fele hozták meg őket, de azok délig veszekedtek részegen, mert nem jól osztották el a pénzt.

Nagyon szépen köszönjük, hogy eljöttek és meséltek nekünk!

Tiszabezdéd – Idős emberek (2019. május 15.)

Jegyzőkönyv

Gyűjtés adatai:

Helyszín: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tiszabezdéd, az Általános Iskola tornaterme.

Időpont: 2019. május 15.

Gyűjtés szervezője: A Jövő Tudósaiért Egyesület

Rögzített adatok:

- Dalok és gyermekjátékok
- csárdás táncmotívumok
- szokások (törő, fonó, lakodalom húsvét, májusfa állítás)
- népviseletek

Adatközlők:

8. G. Márta Júliannna Katalin

Lánykori nevén: Ua.

Született: 1944.02.16. – Fényeslitke (Férjhez ment Tiszabezdédre 1963.)

9. Nagy Gyuláné

Lánykori nevén: Birgány Éva

Született 1952. - Szatmárcseke

10. Nagy Tiborné

Lánykori nevén: Kirs Mária

Született: 1953.- Kisvárda (végig Tiszabezdédén élt)

11. Rencsik Gézáné

Lánykori nevén: Teleki Anna

Született: 1946.05.22. - Tiszabezdéd

12. Daku Gyuláné

Lánykori nevén: Varga Irén

Született: 1949.04.29. - Tiszabezdéd

13. Czap Jánosné

Lánykori nevén: Dancs Margit

Született: 1949.05.04. – Tuzsér Kálongatánya (Férjhez ment Tiszabezdédre 1969)

14. Pokol Jánosné

Lánykori nevén: Márkus Edit

Született: 1960.04.28. – Kisvárda (Tuzséron lakott - Férjhez ment Tiszabezdédre 1979)

Körülmények:

Az idős emberek az iskola tornatermében hívtuk össze. meghívtunk egy olyan embert, aki a helyiek elmondása alapján tud tangóharmónikán játszani, hangszert is vittünk magunkkal, de sajnos nem jött el.

Én már összeírtam, hogy mik voltak ezelőtt gyerekkoromban.

Itt tetszett születni Tiszabezdéden?

Itt születtem Tiszabezdéden az apukám kovács volt, az anyukám háztartásbeli ő otthon volt, úgyhogy ellátott bennünket, ketten voltunk testvérek az öcsém meg segített apukámnak amikor nagyobb volt, anyukám meg mesélt, hogy volt régen.

Gyerekkoromban az utcabeli gyerekek összegyűltünk és különböző játékokat játszottunk, olyan volt, hogy csináltunk házikókat, zöldgallyakkal megcsináltuk az oldalát, a falakat és babákat készítettünk és azokat altattuk.

Miből tetszettek a babát készíteni?

Tengerinek a csúhéjból.

És az, hogy készült?

A tengerinek van egy ilyen babarésze vagyis haj része tulajdonképpen és azt fonogattuk csináltuk a frizuráját. És csuhából készültünk ruhát pálcikából a kezét.

És játszottak együtt énekes játékokat körben vagy párban?

Igen, Körben áll egy kislányka, Tüzet viszek ne lássátok meg Beültettem kiskertemet a tavasszal.

Elénekeljük ezeket?

Ének 1: Körben áll egy kislányka

Körben áll egy kislányka

Lássuk ki lesz a párja

Lássuk kit szeret a legjobban azzal fordulok gyorsan

Ezt szeretem a legjobban ezzel fordulok gyorsan

Vége, vége, vége mindennek vége a jó kedvünknek.

Ének 2: Dombon törik a diót

Dombon törik a diót, a diót

Rajta vissza mogyorót, mogyorót

Tessék kérem megbecsülni

És a földre lecsücsülni

Ülve maradunk és nem kacagunk

Aki kacag zálogot ad és felállhatunk

Ének 3: Beültettem kiskertem a tavasszal

Beültettem kiskertemet a tavasszal

Rózsa szegfű liliom rezedával

Ki is nyílt az egyenként

El szeretném adni mind

De most mindjárt

Én megveszem virágodat, ha eladod

Ha az árát, ha az árát nem sokallod

Versenyfutás az ára uccu néki utána

De most mindjárt

Beültettem kiskertemet

Be - ül - tet - tem kis - ker - te - met a ta - vasz - szal

5 Ró - zsa, - szeg - fű, li - li - om, és re - ze - dá - val

9 Ki is nyílt az e - gyen - ként, el sze - ret - ném ad - ni mind, de most mind - járt.

Beültettem kiskertem játék leírása: körben álltunk, járt kívülről egy valaki, ha végére ért az ének ledobta valaki háta mögé és annak el kellett kapni.

Bújj, bújj zöldág játék leírása: amikor megyünk az alagút alatt, fogtuk a kezünket és mindenki ment alatta.

És mindig csak két ember tartotta a kaput?

Igen és egyesével mentünk alatta.

Volt olyan, hogy mindenki kapott tartott, és úgy mentek át alatta?

Utána helyet cseréltek és a hátulsó lett a kaputartó.

Csak ebben az egy formájában élt?

Igen itt csak így csináltuk.

Volt-e olyan, amivel az utcán futottak gyűjtötték be a többi gyereket?

Ilyenre nem emlékszünk.

Ének 4: Nem megyünk mi messzire (MÉGIS ESZÜKBE JUTOTT)

Nem megyünk mi messzire

Csak a falu végére

Ott sem leszünk sokáig

Csak tizenkét óráig

Csön - csön gyűrűt is játszottunk, de azt már inkább, amikor iskolások voltunk.

Ének 5: Csíp csíp csóka

Csíp csíp csóka vakvarjucska

Komámasszony kéreti a szekerét

Nem adhatom oda

Tyúkok ülnek rajta hess, hess, hess, hess

Volt-e olyan, amit a csecsemők eljátszottak ilyen újjasdi játékok?

Játék: Ez elment vadászni, ez meglőtte, ez hazavitte, ez megsütötte ez az iciri-piciri meg mind megette. *Nem maradt semmi* (helyi változat).

Karácsonykor volt olyan, hogy kántálni mentünk a szomszédokhoz, a gyerekek együtt az idősebb nagyapákkal, mindig mentünk a szomszédokba kántálni, ezt a szokást mindig csináltuk.

Jártak-e Betlehemezni a fiúk? Igen! Betlehem és játék is volt?

Igen! Megvolt a pásztor, Heródes, az öreg is!

Voltunk kántálni és az egyik öreg bácsi megviccelt, mondta, hogy mondjam el, hogy „Mustármagot jöttem kérni tessék engem jól meg verni!” jól el is fenekelt, de jól megfizette, nagy pénzt adott akkor.

Ez Fényeslitkén volt, tetszett mondani, hogy ott született!?

Igen ez ott volt én ott születtem.

Első este a muzsikások jártak, karácsony első estéjén, cigánybanda volt és azok jártak házról házra, és ők is tudták az egyházi zenéket játszani meg amit kértek a háziak, és második nap volt inkább a betlehemezés.

És milyen dalokat játszottak az egyháziakon kívűl?

Ének 6: Kivicses kavicsos

Kivicses kavicsos a mi házunk eleje

Vadgalamb szállott a közepébe

Vadgalamb turbékold el a nótám

Sok az én irigyem sokan haragusznak rám

Egy vasárnap délután az kérdezi a babám

Hol jártál miért sáros a csizmám

Ha sáros fordult el és ne nézz rám

Csak azt mond meg babám szeretsz e még igazán

Kivicses, kavicsos a mi házunk eleje

The musical score is written on a single staff in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The melody is composed of eighth and quarter notes, with some rests. The lyrics are written below the staff, aligned with the notes. The score is divided into four measures, each starting with a measure number (1, 4, 6, 8). The lyrics are: 'Ki - vi - cses, ka - vi - csos a mi há - zunk e - le - je, Vad - ga - lamb szál - lott a kö - ze - pé - be, Vad - ga - lamb tur - bé - kold el a nó - tá - m, Sok az én i - ri - gyem, so - kan ha - ra - gusz - nak rám.'

Ki - vi - cses, ka - vi - csos a mi há - zunk e - le - je,

Vad - ga - lamb szál - lott a kö - ze - pé - be,

Vad - ga - lamb tur - bé - kold el a nó - tá - m,

Sok az én i - ri - gyem, so - kan ha - ra - gusz - nak rám.

Ének 7: A faluba nincsen kislány

*A faluba nincsen kislány csak kettő, csak kettő
Az egyiket elszerezte a jegyző
A másik meg a kapuba neveti, neveti
Hogy őtet meg a segéd jegyző szereti elveszi*

Ének 8: Ősszel érik babám

*Ősszel érik babám a fekete szőlő
Te voltál az igazi szeretőm
Bocsásd meg ha vala-valaha vétettem
Ellenedre babám rosszat cselekedtem*

*Kinek varrod babám azt a hímzett kendőt
Néked varrom, hogy legyél szeretőm
Négy sarkába négy szál szagos rozsmaringot
Közepébe babám, hogy a tied vagyok*

Ének 9: Fecske madár szállt a vasútra

*Fecske madár szállt a vasútra
Isten véled babám utoljára
Isten véled nem fogsz többé látni
Tudom fog az árva szíved fájni*

Ének 10: Rózsa rózsá száz levelű rózsá

Rózsa rózsá száz levelű rózsá

Egy csokorba szedni de jó volna

Egy csokorba kötni de jó volna

Hogyha olyan tövisek nem volna

Rózsa, rózsá, százlevelű rózsá

Ró - zsa, ró - zsa, száz - le - ve - lű ró - zsa,

Egy cso - kor - ba szed - ni de jó vol - na,

Egy cso - kor - ba köt - ni de jó vol - na,

Hogy - ha o - lyan tö - vi - ses ne vol - na.

És ezekre az énekekre mit tetszettek táncolni? Biztos visszaemlékeznek gyerek korukba lagzira.

Igen ott volt hegedűs, brácsás, cimbalmos, ott táncolták a csárdást.

Volt kettes csárdás meg forgás volt jobbra-balra.

Sokat forogtak vagy keveset?

Sokat! Az öregek annyit forogtak majd ki szédületek.

Volt ilyen, hogy körtánc, körbe álltak mindig egy férfi egy nő.

Bent a körbe táncolt valaki?

Nem ott nem volt senki.

És milyen figurát csináltak a körben?

Csárdást meg utána forogtunk.

A férfiaknak volt figurájuk?

Volt a sarkukkal előre meg így csapták hátul a lábukat. Volt olyan, hogy együtt táncoltak fogta nő derekát és elkezdett közben csapásolni.

És hogyan csapásoltak?

Mindig előre és oldalra is csaptak, aztán tapsolt is közben. A térdére is meg a combjára is csapott ilyen sűrűn. Meg ilyen figurákat is csinált azt szokták mondani, hogy így figurázik. Ilyen sarkazó figurát meg mutatott a kezével is.

Bokáját összeütötte?

Párosan is meg egyesével is, magasra is emelte a sarkát.

Danoltuk, hogy:

Ének 11: Ráncos csizmát visel a babám

Ráncos csizmát visel a babám

Szeret is az engem igazán

Ráncos csizmám hagy szakadjon el

Csak a babám sose hagyjon el

Ráncos csizmát visel a babám

Szeret is az engem igazán

Csináltak e ilyen kisharang lépést amikor oldalra dobálják a lábukat?

Nem itt olyat nem csináltak.

És olyat, hogy hátra felé rakták a lábukat (tititá)?

Náluk olyat csináltak!

Mit jelent a nálunk?

Kálongatanyán én ott nőttem fel! és fogta a nő derekát vagy a kezét és úgy mozgatta!

Csináltak e olyat, hogy keringő fogásba tartották a kezüket?

Volt igen és a végén néha kiforgatta.

És olyat, hogy maga mögé engette a nőt?

Igen még a bálba is.

A fiúk vezettek tánc közben.

Minden fiú jól vezetett?

Hát nem volt olyan, akivel nem szeretünk táncolni.

MTA Ft. 242. számú filmanyag megtekintése

(az asszonyoktól kapott reakciók)

Ilyen volt a CSÁRDÁS nálunk is

Itt a férfi bokázik így is táncoltak itt: ajjaj bizony.

A forgásból ilyen hátra fordítás itt nem volt

Táncoltak itt ilyet volt, aki megcsinálgatta

Billegtették a vállukat mozgatta a nőt a Csárdás alatt?

Inkább mozgatta.

Itt nem álltak ki a férfiak egyedül táncolni, nem nagyon

Apósom egyedül is táncolt a zenekar elé is kiment egy bálba és úgy táncolt

Táncoltak is ilyen nyitott kézfogásban

Mindig két kezet fogott

Forgott és akkor úgy állította meg hogy dobantott egyet volt ilyen kis mozgás is

Ha jött egy banda akkor volt egy primás egy másodhegedűs cimbalmos meg egy bőgős.

És egy zenekar volt Tiszabezdéden?

Nem, volt vagy négy.

Honnan szerezték a hangszert?

Általában örökölték, bár igaz, ha valaki meghalt letették vele hangszert a sírba.

Volt olyan, hogy az egyik zenekart jobbnak tartották, mint a másikat?

Igen - igen és a jobbikat szerettük hívni. Balogh Árpád jó zenész volt, meg Balogh Elemér

Meg külön húzatták maguknak bele a vonó ba egy százast, oszt akkor húzzad cigány.

Hány zenét húzott elég százasért?

Kettőt hármát, ami kevés volt akkor húzod bele még egyet.

Volt olyan, hogy egy férfi két nőt táncoltatott?

Ritkán, ha kevesen voltak és hogy mindenki táncolhasson.

Csárdásoztak keringő fogással is, még ki is forgatta a párját közben. A balra csárdást ne forgatta meg.

Olyan is volt, hogy oldalt fogja a nőt és úgy táncolnak, és egyszer csak átfordul a másik oldalra.

Volt olyan, ha egy fiú haragudott egy lányra ki muzsikáltatta úgy, hogy a cigány kikísérte végig.

Ha kimuzsikáltattak egy lányt az már nem mehetett vissza?

Abba a bálba már nem, de a következő bálba mehetett. Ha valamelyik fiú figyelmes volt és visszahozta a lányt akkor maradhatott a bálba.

Voltak verekedések?

Annyira nem volt jellemző bezdéden.

A lakodalomba összekaroltak sokan csárdást jártak és közben ezt énekelték:

Ének 12: Fekete a kökény fehér a virága

Fekete a kökény fehér a virága

Bort iszik a legény piros az orcája

Azt hiszik a lányok, hogy pünkösdi rózsa

Pedig a szerelem lángja lobog rajta

Így körcsárdásoztak itt is?

Igen így sokan álltak össze. Mindig egy nagykör volt nem volt sok kicsi a vállukat tették a kezüket. Meg mikor megálltak az asszonyok előre rakták a lábukat, figuráztak. És a férfiak meg „haptákoltak” bokáztak össze ütötték a lábukat.

Csináltak-e itt ilyen fel fordítói jellegű dolgot, hogy a csárdásból nagyobbat lépnek?

Nem a Csárdás után mindig Forgás következett, a forgás után pedig figuráztak,

Összefoglalva: csárdásoztak forogtak jobbra balra meg forgatva hátra aztán vagy zártan vagy kiengedett kézfogással figuráltak. Közben csapásoltak elengedte a párját és úgy csapott. Azt tudjuk megállapítani, hogy a tánc itt hasonló Mándokihoz, nagyon nagy eltérést nem tudunk megállapítani.

A csárdás és a forgás alatt lévő ki forgatás eltér a Mándoki csárdástól.

A régi időkben a Mándokiak záhonyiak jártak ide bálba és tudtak együtt táncolni nagyon nem tért el a tánc.

Melléklet: Vőfélyversek kiskönyve 1927-ből, Mándokról

Long Range
1927 - 1928
J. H. H. H.

Karadi Lajos

Karadi
Lajos

1924

hoi

Kelt 1924) II ho 25 i Ren
era vöföny Könyv
Karadi Lajosé irta
Piranyik János

27

Lajos

Lajos

Koss Lajos

Piranyik

jöl fel ösmerjenek melire egy
sreþ bokrétát tegyenek
pálerájára szintén szalagot
tegyenek hogy hittörkérek is
híresek legyenek én is tehát ki
állok ezen sreþ tisztben
nyoszogó lámontól sreþ bokrétát
4 IV Kérjek

Mejet ha meg nyerek majdarigan
setállok hisz melete meg máma
majd töbet szolgálak
5 V

Ajándék meg köszönet.
alaratos saqat meg köszönöm
az irves segedet áldja meg az isten
minden lépésedet szerezés és
jó napot ajálom magamat
az isten áldja meg most már
miny ajókat

7 VII
Bücsiirtatás az esküvőre.

tisztelt násznép hajjink egy pár
bücsüzás szavakat mielőt elhagy
nánk ez érdemes házat mert
ilikk hogy midőnig iutra indúlunk
isten ember előtt híven léi
számláinkra min engaszon
unk is ekképen szólna
a szive irrelmetől ily szavakkal
jűtna elmondom mentehát mit
elmejegondol ijenformán
lehet elmondom hársaráról
öröme viratfel veám e szent
negel kedvel iudvörölte m
ártatlan szivemmel demost
akellemenet szorongás fogta
el mertapávos élet iitjára

leptemfel harsuaz enitarn
amejre idiulok a rérténistenem
tehorád fordulok töled bürgö
szivel Regyelmet esdeklek
mert áldást és békét saktöled
Kérlek hogy elneha gyjenek
sorsonban szent fiadalegyüt
ajmeletem nyomban mert
maváltorik meg életemnek
iitja vagy holtig öröme veagy
örökös hiira a rérténistenem
nehaggyel légy velem Bocásd meg
elenedel Kérletet vettem
szivemből szeretet edes jó
szüleim és Kik jelen vagytok
rokonim testvérim a isten
nevére Kérlek mos harsasatok
meg

7 VII
Bicsiirtutás az esküvőre.

tisztelt násznép hajunk egy pár
bicsiirtás szavakkal mielőtt elhagy
nánk ez érdemes házat most
ilék hogy midőn isz ultra indiliim
isten ember előtt híven lé
számoljunk a minn engaszon
unk is eképen szólna
a szive érrelmetől isz szavakkal
jűtne elmondom mentehát mit
elmeje gondol isz enformán
lehet elmondom hársarokról
örömei viratfelreám eszent
negel kedvel iidvörölte m
irtatlan szivem el demost
akellemenet szoronganás fogta
el mertapáros életiitjára

léptem fel hozzá az én istenem
amelyre idűlök az érten istenem
tehő rád fordulok töled bűrgő
szível Kegyelemet esdeklek
mert áldást és békét sajtőled
Kérlek hogy el ne hagyj enchein
sorokban szent fiadalegyűt
aj meletem nyomban mert
ma változik meg életemnek
itt ja vagy holtig örömmre vagy
örökös bűnre az érten istenem
nehaggy el legyelem Bocsásd meg
elened el Kérlek vettem
szíveimből szeretet edes jó
szülem és Kik jelen vagyatok
nőkön im testvérim az isten
nevére Kérlek mos bocsásd meg

Havalahatalan vetetemti
nektek Kriszjeter ti is aristen
házába aminden hatónak szentel
templomába Kriszjeter aristen
értem imádkozva Bőöldását adja
szent pároságomra Induljink
el tehát a szent háromság nevébe
Enhez utamon vezéreljen isten
vege

Beköszönetes a paphoz

Grerensés jó napot istenek rolgója
Krisztis beszédének hü magasztalója
Kiildötje vagyon én egy szép ifjú
párnak azért jelenkertem
Tiszteletes úrnál

Ódagajegzőnél
mikor a templomba mentek

Dicsérjük a jézusist bejövételünkre
 legyünk szerencsések így ekeretünkre
 kérjük a jóistent hogy legyen szerencsénk
 ez ifjú párnak ahít le tételére
 minzajan eljöttünk

Kendő adás Fejz nőnek vagy papn

Ifjú N. N. az ir megáldota mint
 regente jöhot meggardagitata
 mert hűnanevet egy nővel meg
 manoritota atiszteletes irat
 egy Kendővel megajándékozta
 vege

Es küvröl hazatérnek

Kedves édesapám anyám láthatják
 meg tértem onanhol szélomra
 mostan igyekszem a szenttetnek
 szent köteleivel összekapcsoltam de
 az hitvesemmel isten ajándéka
 nekül semiképen szentek nem
 lehetünk éltünkben egészen
 most pedig ^{szent} az alatióztunk be
 Kérjük isten öfelségét igyekszünk
 szent isten menteld meg egész
 életünket jó példát adással bírjünk
 jóra mindeneiket ked virágosra
 köztünk iggya szentet
 hogy majd midőn megfiúzzunk
 életi pályánkat elnyerhesük
 az egész dicsőítőnánkat
 Rége

6 VI
Be Köszönet. M. Házhoz

Terence és jónapot kívánok ehárna
ad jónajóistenez ház gardájának
mingájának azoknak kik ez házban
vannak isten áldásai reátok
szábjának vezére vagyok enegy
szep Kompaianak vendégünknak
szálast Rernenkha adnának
csilagútán jöttünk hajdan indiából
na három bölcs elindult hies
Persiából miis elindultunk
isten mondásából eházratalátti
nk igazításából van nekem
vendégim meg pedig len papás
nyosrajó aszonyunk igaz hiszem
nem plétykás nyosrajó leányunk
Diores és pánthikás

Arért vendéginktól egy kis
szendekérek beszédimről mingaj
intől engedelmét kérek
Reményünkünk minnk sokan
csak egyen elférünk a kárhoz
it egy szegelőben

13. ére

XIII

Lány Riadóval szövetség

Lány Riadó iram véleménye
beszéljen nem képlem hogy
vélem nembe szólni merjen
van nekem vendégim oja nagy
enővel nem beszélt meg kelmed
igen vőfényekkel de azért hogy
népben megvaljúnk egy mástól
amennyaszonjukat elvisszük

ehärtöl elisjönő art monta

de mingyan mivelünk az ö Redves
párjával lenek Redvekteliünk
12 XII vége

Mikor a Kapuihoz érnek
Uraim Rivának szerencsésjő
napot nyisák Kiakapiut mert
majd nemtréfalok mert csak
egyét szölök ehez a sereghez
Kinyitják a Kapuit de a Kor Későlesz
Botondis betörte brizand érez
Kapuiját izz látják it mingyan enek
a rombját rajtahat legények
hamar asarkára lökjük a Kapuit
ide aricára nem szalolnijöjük
neis gondolatok ita zenés
velünk vagy Ketőthizatok

Amig enodalent végzem
dolgaimat adig tik idekint jártok
vig tancokat azért hát iraim
nyisat ki hát szépen ne aljon
az ucran az en sok vendégem
mert felmenek ide erelas regel
nem leszünk it soká majdel
menyünk regel
vége

XIV

Menyaszony hícsisrtatás

Kérek mindenkitől egy kis
csendeséget halgatófüleket
és figgelmes séget mert hícsii
rássomal az egész vendéget
istenek ajalom és így veter
véget az idő már sötét

Járnyát levetete esti piros

szinbe magát öltöztete gyönyörű
szép haját vállára vette estéli
szelőre magát eresztete
nap Keletről magát emeli
viratra maszolgat kétinget szeme
hiánygatra meggyasötétség
előle szaladva a tengerre kerítie
vagyán már haladva előttem
áloterem Ristáboriink merteg
szép menyasszonyt Keresniakarunk
de már rátaláltunk húsiink
akarunk álgonélólimár ami
menyasszonyiink mindenek
előt kéremistenemete Ri
csodálatosan teremtet engemet
másoktól örökre szép szűzességemet

Ugyanaz a legyámeg páros életemet
fajdehát mit tegyek ugyan mit
sináljak hiúsíró szavamhoz
mikenen juthasak az edes apámhoz
fordítom szavam at így vegezem
iránta én hiúsírásomat Redves
edes apám hosszán meg kívánom
elenedre elkövetet minden
selekedetimet isten fizesse meg
igaz hiúségedet holtod után vegye
márkára lelkedet mert mint
edes apa engem így neveltél
minden rossz macsoktól engemet
öriztél karjaidal pedig mindig
védelmezteél most pedig szárny
amra engemet eresztél
Redves edes apám nekem eregyj

Rajtam azért hogy elhagyom
én házadat mostan jó arajöisten
meg segít engemet hiileányod
lessek eritánis neked végtére
fordissad Könyes szemeidet
édes jó apádna Rádoda Keredet
édes apám édes apám a te hiiségedet
fizesem meg a jóisten sok Hold meg
mostötet Kedves édes anyám
hozád fordulok már mert tudom
hogy mivel tölem hiessz és trár
mert a letet hitem töled mindig an
elzár Rivánom elted be ne legyen
semikár Kedves édes anyám csak
hozád fordulok szívesen jó dajkám
tetöled hiessz és trár öjaj hogy is Kerdjem
beszélni nem bírok én elviláson

Angira húsilok ne sirjal ne rokogj
Redves édesanyam hiszt evoltál
nekem felnevelő dajkám
anyai hűségel úgy vigyartál veám
aldjon meghátréért amenny keli
atyám a te enirántam való
jóságodért és szeresemő Korcsmi
Dajkál Rodásodér és szeresemő
Korcsmi sok álmatlan Rodásodér
aldjon ajkistón amenny be méltó
bért nyiljon megteneked argekk
ajtaja legyen ottel kednek örökös
lakása majd haelérkezik itt alsó
rajja Korcsmén jó istenemet
vegyen fel jobjára végtére
fordissad Könyes szemeidet
édes jó anyád nak adoda Keredot

Édes anyám édes anyám a te
hűségedet keresem meg a jöjten
szököld meg mostötét

15 XV ^{vege}

Mostoha anyától

második szavam a tehorád fordítom
édes anyám hejet ki voltál gyámolom
kinékem minden beíggyiselted
gondom beteljesítetted minden
kivánságom megafüvösztölés
engem oltalmaztál édes anyám
hejet édes anyám voltál horádni
leányodhoz mindig szépen szöltél
most megillem én én engem kérhez
atál áldjon meg az isten tégedet
ezekért adja meg teneked

mit szived kívánker hogy ha gondolat

holdag ságod rater adjan az egck be
öröki tartóbert

76

vege

Meghalt apjától vagy anyjától

Nehéz Köszalopot emelek sírremlé
Redves édes apám most jött
es rembe er gondolatam a jártak
sírja felet erehajt engemet
aleányi szeretet test szerint
révint nem vesz ezen örömmémlé
lelek szerint örvendoda fent az
igke demár asirtógedholtjába
heáltöt Redves édes apám teste
sír palat köztöt Redves édes apám
háhozad nélkül nék

Menyasszony Koromba töled

hücsörhatnék Kedves édesapám
veled nem lehetek régelmúltideje
tégedeltemetek amennyi atya
tégedig szeretet az elők seregéből
miltán Rirekertet az arkangyalok
ak majd haragja szára
ébrezen fel a szív Kedves apám
itélet napjára

17

vége

XVII

Kedves testvéreim Rikelegyven
vagyok szivetek nek ~~széles~~ négyenek
nagyok elváltak töletek de még a nap
ragyog hűlerek horátok ijenáldást
mondok Kedves testvéreim
fogjátok megkerem töletek
válasom esik nagy neheren

Tartsan ösre isten testvér meret

ben elchaggi Regy mást soha ar
életbe kedves testvéreim de szép
reményre be telt veletek vidáma
boldog gyermek ségem elmozgek
aháztól kicsit mondok néktek
kedves szüleimnek gondját viseljétek

XIII 78

Lánoktól kicsit átadás

Kedves lány barátim adjatok Köreembe
ezen kicsit átadásom hozatok intezem
nem bírok beszélni elfogult a szívem
hogy seregeteitől nékem elkel menem
rebeg az én nyelvem nem bírok beszélni
kedves szimbórium töletek is elkel nézni
mert lány ságonnal már lekel orámon
szabad ságonnatis elkel felejténi

dehät saep länzok istermär hozatok
megneom morison titeket azatok
amahalhatatlan Teriist imadjatok
ölegyen mindenben hüvigartatok
Kinek mitvitetem minden meg
borsason azir titeket is Karjüer hordozon
mindenfél ramlást rólatok leváron
vögre aregetkbe magához fogagyon

19 XIX

Bücsii azom székfoktál

Kedves alsófelőő jó rivü szamxidim
is merősim rakonaimes jó akaraim
az isten nevére Kérlek most borsásatok meg
havabatalán vétetem tinektek
minck azom moricsam én már szüleimet
hiszen majd holnap is meglátom
engemet felteszik fejemre badros
fej Rötörmet

Karjainra veszem szép völeg engem
erel beiszárom én már hiessirások
azért hogy más házból leszen alakasom
nehemmelkel meniazon meg nyigodjint
isten a karatján sose züggelődjint
Kint van már a vendég kimenése
várja hiessirásaimat már félbe
zakija elis meggyek én már mert
aszt mongyák Készen isten már
hozátok Készen van lépésem indítja
tok most már itánam esendesen
mert meni fogjint mink igen szép
redesen hordozon itjint kánaziir
szerevisésen nyigodalmas jöeszakát
agyanaziir isten

20
Zgyverés

egy szép ribin követ halotinkit leni
mejet méltóztatnak eladováteni
de minindarokat megakarnánk venni
havalamit képen rálehet nemeni

21 XXI

Beköszönes a V. házhoz
orerensis jóestét násznagy úrunknak
öregre értünk már hozsi itünknek
engedelmet kerünk Rajelen valóknak
halgasák meg mostan az én szavaimat
nagy paradicsim nemesethiába
mert egy szép menyasszonyt hoztunk kehajlekba
imit van láthatják velünk megérkeret
tesék násznagy úrunk fogjon vele keret
öregé

Menyasszony Bevezetése

szerencsés jöestet Rivánok Erhánnak
 Rivánok argeor sejt Kompiának
 bársak nekem mostan gyertát
 gyújtánának egy vendéget hortan
 hael fogadnának gyöngyös reméj
 akertet látta mesze földre mehot
 mig lesz enek párja két szemének
 ilik kacsintása pír és ajak árasztandó
 megajgása enek minden részre tele
 vagonjával nem valónak ár hogyha
 tartanak dióval meggyöngyös reméj
 monthatom is róval ez el nem kár
 eni egy kényeret sóval de ezen
 menyasszony már nyilván meg
 mondom erevölt meg máma
 a leg nagyobb gondom meggyöngyös
 reméj bizonyos jötti idom ime
 kedves vendég néktek által adom

XXII²³ Pälinkafel Rössönis

härigardank mivel vendéget
szeregeti enáltalam pedig szívöl
Rössönteti: Rössönteti önök et egykét
Bütelával mejet teletöltöt friszjő
Pälinkával deha meg számlájuk
szívét az adónak nyilván mond
hatjuk mink mindereket jónak
ártatlan örömrre minket bürditőnek
had kerijön fogyan az kelasidónak
látzja nász nagy iram mi van a kerem
ok terem most igen szabólsba
bereg beáldot gyümölcsiszer mejnér
ezalere kicböl jötiszik anak les-
jő kedre
mege

24 XIV
Bor felköszöntés

isteneltetése a magyart megaföld
kereségetart paradissom
harajában iltjünk minthalaz
diinában aqyanisten szénatoralmát
szalonát feketeköröng vadalmát
egy padal telelegyen mindacsi
mindapinze mindalót szolga
legyen amagynak mintapolak
mindaazoross mindaszida mind
atöt haqynelegyen amagynak
arihaján ringy rongy és folt
enckagörhes szölöss kénckaszemje
ides volt alevé kapafal kapogtatot
tölcske ^{mező} ~~mező~~ késel sanzargatot
veszösske tölgy fába töltögetet
boroska magyaráfával

Körül Ranzarítot hordóska

ötete borholvan tehened
az nagy erő hogy minyájiink
termeszetet öledőjan mak
verő ez a bor szív vidi mitő
és erszény püstitő himenamielt
éjelisharagidat vámarónam
hogy a bor ragivoltasam
föl szült agat ág szülte himbőjät
himbő szülte szentanaंत mentana
máriát mária szülte szentpiat
arilág megváltóját istenéltes
az egész kompaniát
vege

25
Leves fel Rössönö

erdemes vendégim nem jötem üresen
étkeket terhelve vanám mindkét kezem
domi elöt hozá nyúlva a kanalak
bürgö szivel hálát a gyomrak a szívnek
de azért hogy én is soká ne papogjak
és a forrótálról se beket ne kapjak
vegyékel kérem bőleszt a forrótálát
a mejet a kérem mártovál nem állhat
ahátam mejet még hűvös langy vagon
anál is a kéret süti igen vagon
azért elöttem metántarogjon senki
mert bizony anyakát leforázom neki
itvan hát a leves megleben van a jéhis
azért most a szív senkinek ne legyen
noszate műszikis szőlőn a ravigtis
ezelűs értesék az úr jézus Krisztus
öröge

Káposztafelkősrönő

paradicsom kertből csakimentérkertem
 meggyöngyörül kertnek gyümölcséből etem
 de én a mintótan soká kertész kórtam
 szép fejes káposztát bőventer mesztetem
 Káposzta és tészta az étkek vezére
 ne mes magyar hazánk országinak krimere
 megakirajnak is gongyavagyon ere
 áldot földi szőlő terem agyákre
 nagy orosz országnak fővénét bejártam
 ij káposztafelét kővesettaláltam
 de anyit monthatok a merész járтам
 mindenki díszért felém elhalottam
 de én nem díszírem díszírtje meg magát
 Bele vágtam heőoldal szalonát
 tizenöt dísznőnek elejét hátulját
 Keresem meg bene ki ki fülét farkát
 vége

Ajándék fel Kőszáns

Nicsen job szitemen az a csörögénél
 amijen nála van meg mint ökelmenét
 fogadom nissijen a papi cserenél
 Bizonytöbet is ér egy székördingénél
 menyaszon aszanyink im ez ajándékát
 Kedves Kedik hogy ha Kedvet nyerné azat
 tesék náss nagyiram Kőölje társánat
 azután az egész szép Kompániával

2

nyoszajó lányink is rólin kel nem
 felejt kéret jöltidja hogy várja
 eragylek kéret szép ajándékokat
 ide késitgetet tesék náss nagyiram
 evél Kedves Kedet

Nem hátrált meg meg amásik
nyosrajó lánzis sren ajándékával kedves
kediköis osztájos leseböl meg asers
sropois oráját tātja ere meg a venbrügösis

4

tesék hát iraim essinos portékát
kölsék de bár horta m volna vagy két
orékát hogy betölthetem volna minden
ek szándékát de én enek mostan
látam elég voltát

tesék hát iraim csak nemkel
szekelni lehet meg mámacsghelis
telni szölkén milderöl nemkel
szegeleni énis ijek melet szertnek
tekelni itafinomlistát jaféle
sütemény nicsenebeánissom mostan
sem támeny szikoral regyitve

gyomornak nem nehéz fogjon

meghat mindendarról Kilenr Kéz

ez hat a kezemen soká metartasek

ex Rompániába hej néki adasék

oreginy nek boldognak Rimini Kallasek

dearöfeningek nek is belölo adasék

+

Kerenes és jónapot frisjöegéséget

ez nagy jó lánziink Riván sodedéget

ijen ajándékal Kínálja vendéget

ijen ajándékért nem Riván

Költséget ijen ajándékra ki

meg tiszteletli isten áldásával

legyen házateli Költséget és fárassá

gát töle nem Riméli aranyokkal

legyen az özséheteli

Fesék nász nagyira mitatirós

beleszakaravigjaron hagykeise
legyen eles régi időben volt nek
eredete deerpál nevének volt er
hiresedele Menyegző estején elől
anyit evet nem birtatová és meg
szakat bele énis azért intem
anász nagyiramot ere vigjaron
magára igy ne járjan vele

28

Ngoszojő tánc

nász nagyiram haram meg nem haragid
Retsre paszonthoztam nagyontáncsolhatna
Kézbe is adom csak jól megforgassa
aravagyon ennek mindenakarata
másodszor is nász nagyiram atistálom
eket aronytegy pártáncra oda ajálom

hael nem fogadja arstnagyon sajnát
azert vissza jöni vele meg próbálom
harmadravisi van ne is szabatközon
nekem a val kelemetlen seget ne közon
ha maga nem jöhet másról gondolközon
ahinek mi képtecrik a kép gondolközon
lány kiro'iramis látom hogy ne hertel
mert a nő is nagy melőle éppen most mentel
nőde ne legyen rest kérem úgy járj fel
egy nagy két pár táncrot ked remint
járj a mel lán kiado'iram látom hogy ne he
tel mer a nő is nagy és a lány kiro'amelőle
most mentel nőde ne legyen rest
jöjön el csak ide legszebb táncra a most
adom a kezébe
vege

29
Koszorú felköszöntő

halgasonaregiszla Radalmossereg
nics sem bánatom szíven nem
kesereg szédel a telenség sakalig
kenfereg sebesen meg szalad a
földön hempereg

igyanis vitések lárelegen voltak
akövarivarban sokan megishaltak
hogy töbet győzzenek királyokat máltak
megis ily szép várat nekik nem
hódoltak

Vitéz volt jóssie volt is segedelme
vitéz volt rómanak minden fejedelmé
mindégygőzöt józsef nem volt késcdelme
megis ily szép várat nem nyert
örigyelme

Amiben lehetet én is vitéz Kötém

avár elnyeresbe adig mester Kötém

is mig esztá Kozorúitén magam meg
nyertem a menyasszont avőlegény
híramnak engetem

de gyöngörű vár volterz mejnek

sz Kozorúját pálramra Kötötém

eg enek pánthlikáját de aki meg

m vené leten é az árat meg is inik

l hol nap áldomás poharát

r nozate mi r sikás vand meg

a mi r sikádat látam szifra rangos

a mostoha anyádat akasztó fán

es látam nem régen apádat

é hírdna mert fönákiil majd jöt

n papon váglak

Demindazonáltal egy harmattól
nőtát hírdar ifjú párnak hadmúlása
magát iigyan szorongasd meg arta
üres hársfát majd jövőre igenkor
megadom az arát

sokat nem észlelek hogy hozzá
nelegyen mindennek meletén
tisztességet tegyek tisztességem melet
beesületet vegyek jól kintsem rólam
veled tánczra megyek

Grerens és jöestét Rivának mindennek
milyáján azoknak kik ide értek
ezen szép reméjnek nemzeti
lehetek nézésére azért ne Riel
jötetek

örüljeteK tehát hogy megtaláltátok

ist
Re
ha
dör
sz
egy
m
le
m
at
ar
en
ede
t
ve
bo

eszei virág szálát vidáman látjátok
aző párosított boldognak mongyátok
eljen sok évekig rivált kiáltásatok

Eljének egymással egyező elmével
ne fejezen majd eltökésen üepéve
aristokratizáló ösre szellemével
ahálálvánál egyből sose válassza el

Mint a méltóságát raját eleveszté
igaz a kedves anyja lányát felneveli
gondal fáradsággal mindegy kieszitgeti
míg szabad szárnyára e képen ereszté

Elhozták föléte Reszvirag

születet haggó Kis párosan élje Revilágot
a szűzesség itán a szűz boldog ságot
ekoronát nyerte a szűz any ságot
ekoronát a sendes lelkesség
Kivánok Rönökik a sendes lelkesség
Kivánok Rönökik a szűz egész ságot
a páros élet a szűz ságot
életitán pedig örök üdvesség

isten kibír minden ^{Renesek} tőr házával
öntöregese ezik jü párt a szűz áldásával
áldja a szűz minden javával
ifjú N. N. et élet a szűz javával

Elhozták föléte Reszprvirag
szalat haggó Kis piarodon éljé Revilágot
aszi reszég itán aszép boldog ságot
ekoronát nyerte aszép aszöny ságot
ekoronátlat sendes hékeseget
Kivánok Rönékik sendes hékeseget
Kivánok Rönékik Kriszjő egéseget
apáros élet hevi vilá sá ságot
élet itán pedig örök üdvéseget

istenük bir minden ^{Kriszsek} karháival
öntörge se erik jü párt süvü áldásival
áldja észre se minden javával
is jó N. N. et élete párjával

Jótenkincses házat nisa megacset

öntözése erifjipárt mint nírű feleget

vagy mint szepesével terhesült feleget

Resagyon rájokáldást követően kívánom mezeke

Megsoksa moseneket eljenez jeles pár

hitel szeretettel ki egybe keltek már

vigan fojon rajtoktól tavaszra öszi

már elserül az egy mástól csak

Resön a halál

Ezen szepifjipárt az isten elte

szivök egy mása megörövezte

és az ő szivököt bűnös vértége

végző rájokot az ár meze meze

veze vege

Hedreslän, barätim neirigjejet

hög, az en reverensim nem letatitot
agonajöisten nekte kiszenesöt

hög, ajövötele napártat nekte kisfellegyet

hög, azö beanyim nekte kismondakjöt

hamar Rigondokim raversitekegyöt

agonisten nektek petit Salhötgyürköt

kirel meg raghatott sokte nyeri süsköt

hög, nagjira matis länkeröirama

aldjamegaristen nagy biroclommal

Kintu város vége negy szigany Künyhóval

länkeröiramatilany kiadótársa

öröj mitörténit a világot sába

aldjamegaristen negy bügyeririsa

a mélt mindégteleleg ena rüis papiraval

31

Gyakorlati nyelvi feladatok

mert sok jár a kalválti néki ritén
is sok la kadalmokba sise nek főzenek
kezeletben a vig napokat s ha se eljének

32

ahivagatotti aristen eltes o hogy
minden doldt hiven negezhesse
sok la kadalmokba behivogathason
pálinkát fogfájástól s ha se ihason

33

Értelmienkeltemben atenger
part melet desokat saeng vetem
arigaság melet látam egy vén cigány
fehér lovát elet bántaim Rödöt
is kacragnom Relet

34

Flazator fardilok migangorserege

eqitombol Került farahinernzete

jinsator mingajanaher Kerébe

iegyen jitalmatokayiti Kötélébe

35

Elso mürsikason neked art Kivánom

ninyorgós Reiszemmed nap fevyst rosolason

gg holótenekedsirtason

amaga gyomrába elistakarison

36

Második mürsikás röladsölavás

hizateéletedsáksirásjajgatás

azilovai várbantess nekedsölakás

legsrehtemetesed lemafelakasztás

37

Harmadik műrsi Rásott van a Kontra

anak hátamögöt pöfökel al-riigö
halgason ram hogy legyek jájör enda
mondá orjáki a szemét két feketehaló

38

Negyedik műrsi Rásott van a Rimbal
láj ják szeméről most is mien alnos
verd meg az tar ergös pergös Rimbal mo
dat a minkácsi nagy egyes belőled el napj
idat

39

Hátte sipos látom mindijed a szemed
egy emegafeno a feketetexted szcretneim
elérni a szta rendelt időt hogy
az örökös fiij náki belőled a t időt

Haladetebriggos Áldom nem volt apádnakhat
 ökre

jövelna aneved felirniegytökre
 felvini egy hegyre lelőkniegyrögne
 veszen el anevezettséged örökön örökre

Áldjam az isten az egen vendéget
 adjon miközötti in Rosendes hűveséget
 kívánok fejenként mindenkinnek
 most már hűzötök rá az tamag, arszölöt
 Vége

35

Miirsikisnak pénz szedés

Brmiirsikisoknak nagy baja érkezt
váltatlanszerencsérájok következett
mert a hegedi jeöntőre derzett
amejé aminap jölő szegyet
tehát a kinek mostan társra valónak Redn
nézen bele éltek tele erőszakkal
szép nőket hírvajda örömebe
hogha ez veseket hangnak a hegedi jölő
Pénz megköszönés

Akiam iirsikisokat most megsegítette
ekérvés kölcsönét tőle nem kimelette
hiszen a jöistén többet ad hejete
hírvatókná most már szolgájakért
Vége

36
Höleging, Bicsintatás az esküvőre

tiszteletgyűlekezet isten szennese
idüljünk kelincet esendelekeségbe
Hölegingyüriünk nap kesükkelpány
aródrága üdvölet kes menyasszonyát
szerezünk manékiöröm vigaszát
hozzunka kebleire egy megyegingyvirágát
eléször is isten hajlékában várunk
hol szentáldásival boldog leánygig
idüljünk el tehát szent háromság
nevébe eneken itünk bannerezeg
isten arólegyenghejet emelem
szavamat hagyjta kel mostan
arópnótátokat kedves teging
tárvim ifjú Banátain Rikél
Kikél ekerügtöltötem napjaim
sok boldog napokat időztem
nagyon orópn Rikélkel ne

Kedves megyezom edes hitves
párom lesz már főörömem egész
Boldog szám de azért titeket
feledni nem foglak jobbataimnak
sivomig megártlak örök enderetek
hát jelen menyegzőmnél hogy
Kivánságaim teljesodulene
legestegitől ján edes szász nagyzirum
Rigyelmedhez hangzik az itélt szavam
az isten áldja meg aki az égben van
vegem már bússimnak követe maritam
Mége

Mengazongytaner

iméntitá elölöttünk azékes
 mengazonghagy, Mengazongfejél
 itésor milacón mindenkinél
 egy pártanczot juttatón és az
 ajándékként iszajátvarra van
 táncoljon hát véle mindenki egy
 kártyát csak elnevezjük
 aszajátvarát gondoljuk
 arat hogy drágáért varjuk
 az táncot meg a tele bankóval
 amarkit az aratál közele
 van egyi restá nyér én kerde
 atáncot atöbimög rá én adig
 menyenekel ez a koronás
 most már hiúsák rá azig háza
 háren vége

Emlek vers

Hoggha ar életben boldog
akarsz lenni tanulj meg lekeverni
tiirnie's szenyvedni enis
meg tanultam tiirnie's
szenyvedni arert volt
tiirelmem a verset leirni

Kertem 1927 III ha 25 i Rén

Megeztam 927

IV ha 3 i Rén

Irta Pirarmyik Zanos
Tanuljon tiirelelemel
mindenki Belöle
Szelt Mándak
Ersoelet Major

Kereszt Anya Bekeöntö.

Gyereksis jö estet. frisjő
 egéséget. tisztelt jő Románim
 ezt Rivinon mekkor vig
 öröm és áldás. lakozék közt
 ünk akik ez en házat mostan
 megtiszteltük és ez en Bis
 gyermek ameg megrüledet
 jézusráss. lője alá alá is vité
 et neveztem előt meg
 pecceltet Rivinon nagy
 eljen köztünk. sokaság
 ereket. Karmamasszony
 nális Rivinon nagy
 az elvesszet erejének
 agyunk mekkor istenből
 téjett hőtöm lő

suomalainen

istenek
ke az ő magzatjával
szívemből kiválasztva
Még

Sivarnyi János írta

Vacsora előtti mondandó ima
idre jött Jézus midőn vacsorála
amanta házában az ételt megálta
tűz és Rét tanjtványt és kénváltat
őstent atyának szent faházt hozat
munkis a szent a kőren hór kőmör
ami istenünknek küsgő kálót
agynak és szent áldásért
mezeket feltetek mezköl és szü
nek ifjak és vőreik boldogak
segények istenjük te megold
megoldások mezeket kiverte
mirenk a kiadól együt
Amén

tenekint mindenapifiaadól
ajerissal halgas meg Rivel meg
váltotál szivemből Kiváncs
amen jött rágyat araszorahor
.....

Vacsoráitan mandanda ima
Jészus a vacsorát midő elvágott
előles sze nit az igne vetett
Törzsvágyival **Ked**et öszetett
siet álloisát méltán meg
Bácsjőte miis káspányuk meg
amissenük nek hogy megel
ítéssel meggyarlatesteim Ket
idős jöiste nün had egészenbe
ex eledelet hagyta ráhis tőplaj
szel minő gyarlatesteimket
Ime ^{amen} ^{amen} ^{amen}
Tristennél hessető

édes jóistenünk Rómei egyháza
ami minden napot élénkít
italiánkat fíradalajszóval
halgass meg Kivétel megváltóval
amen

Lány Kérő versmikor min

szerepcs és jö estét minden baka
éget lelki testi áldást erőt
és eget engedelmét Kérő
hagyzeren hajlék karigylésre
lek ere lapajtással de mint
Küldälek jötünk ezen hátra
~~göndöröng~~ ~~h~~ ~~születet~~
bányakor ehajdan elhútlé
ábrakán szolgáját Kereső fel isse
jövendő belibázás társát rigy
min Két is gardán Rigazitot ide
hogy az ő fiának jegyesét le ne
ésért hát fel Kérő mi szépen
minyájá Két Rivált Képen
pedig Lány Kiadó irat ~~fogad~~
on béminket mint után

járát majdoló agyuk min
azondolgáinkat hogy mi s oda
járát belső emberek lezárunk
adig is az isten muraadjan
mivelünk szíven költünk
nom Mige
Mikaravendégelanyon
a lány Rora
szerecses jöcsét agyon
ajóisten min kiutas és járát
emberek egy Rora és belső ede
nerváló hejő Rora és Rora né
nek szívesek hogy befogadná
mak vagy hejő admanak
hisz jól emlékeztetik rá
lány kiadó imink hogy eselát

egy pár árával jelen voltam
R. holitegy hajadon leányzó
^{így mint} nekünk ^{az} Keset ^{az} esjélet ^{az} ata
hagyó amisorogúnk bevaló
nőtlen ifjút jegyeséül Kesőb
pedig jövőendő helyi házas
társul elválasztata hogy ha
az isten Kőzünk bevezérli
életbe is egésze egy Kis Kőz fogja
takarnánk elkövetni
szívem ből Rivánom

Dege

Nem de ismét desék
legén nagyok az
arcam mint a
kibírók nagyok
ismennek in egyet
inak is had nagyok
nagyok híres atlatija
nagyok

Amigo kördöröknek az
akarat ~~széles~~
vendéget vigam lisztolga
átalán ismeri késsel a
vacsora csapra is
jétre mint sör Mint
honos

Mastmân metefiolk
megyek a kanyhônna
döngy itelek ilotol
szagjára meg jelenek
mesokánna szenyjónnaba
halakok napjónna